

Василь СИМОНЕНКО

Ти знаєш, що ти-
ЛЮДИНА

*Ви́ростеш ти, сину, вирушиш в доро́гу,
Ви́ростуть з тобою приспа́ні триво́ги.
У хмі́льні сме́ркання ма́вки чо́рнобро́ві
Жда́тимуть твоє́ї ніжності́ й лю́бові.
Бу́дуть тебе́ клика́ть у сади зе́лені
Хлопці́в чо́рночуби́х диво-на́речені.
Мо́жеш ви́бирати дру́зів і дру́жину,
Ви́брати не мо́жна тільки Ба́тьківщи́ну.
Мо́жна ви́брати́ дру́га і по ду́ху бра́та,
Та не мо́жна рідну ма́тір ви́бирати.
За то́бою за́вше бу́дуть ма́ндрувати
Очі ма́теринські́ і бі́лява ха́та.
І якщо́ впа́деш ти на чу́жому по́лі,
При́йдуть з Украї́ни ве́рби і топо́лі,
Ста́нуть над то́бою, листя́м затрі́почуть,
Ту́гою проща́ння ду́шу залоско́чуть.
Мо́жна все на сві́ті ви́бирати, сину́,
Ви́брати не мо́жна тільки Ба́тьківщи́ну.*

Василь СИМОНЕНКО

Ти знаєш, що ти —
ЛЮДИНА

*Вірші, сонети,
поєми, казки, байки*

*Рекомендовано Міністерством
освіти і науки України*

Київ Наукова думка 2005

ББК 84.4УКР6
С37

Симоненко Василь

С37 Ти знаєш, що ти — людина: Вірші, сонети, поеми, казки, байки / Передм. В. А. Гончаренка. — К.: Наук. думка, 2005. — 296 с. — (Б-ка школяра).
ISBN 966-00-0316-1

Пропонована читачам збірка — перше в Україні найповніше видання поетичних творів Василя Симоненка. До книги увійшло багато поезій, які з тих чи інших причин раніше не публікувалися. Упорядник відшукав і включив до збірки навіть ті твори, що були написані поетом на замовлення редакцій газет та журналів і носили певне політичне забарвлення, як того вимагала тодішня номенклатурна ідеологія, і які сам поет часто підписував псевдонімами.

Книга стане в пригоді вчителям та учням — до неї включені твори, рекомендовані шкільною Програмою з української літератури, а також прислужиться тим, хто глибше і досконаліше хоче пізнати творчість Василя Симоненка.

ББК 84.4УКР6

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(лист № 1-11-6639 від 28.12.2004 р.)*

Редакція філології, художньої літератури
та словників

Редактори *Н. М. Максименко, Н. М. Отрох*

С 4702640200 - 001
2005

ISBN 966-00-0316-1

© В. А. Гончаренко, упорядкування,
переднє слово, коментарі,
бібліографія, 2005

ЗАКОХАНИЙ ПАЛКО У РІДНИЙ КРАЙ

Я хочу правді бути вічним другом.

Дорогим для нас залишається ім'я Василя Симоненка.

Уже сьогодні панувальники його таланту хочуть знати детальніше про життя і творчість поета.

Василь Симоненко став для нас легендою. Нескорений, як Прометей, з гарячою і пристрасною натурою, непримиренний до ворогів українського народу, великий патріот своєї Вітчизни, щирий і добродійний, він увійшов у літературу як поборник правди і добра.

Його творчість засяяла на небосхилі української літератури яскравим сонцем, яке висвітлює вартісні скарби незборимого духу нашого народу. Твори Василя Симоненка сприяли піднесенню нашої літератури на широкій ниві загальнолюдського гуманістичного буйвоцвіття, поряд з творами кращих поетів сучасності заявили про Україну як про державу з великим людським потенціалом, з незмірними інтелектуальними можливостями.

Окремими виданнями вийшли книги поезій Василя Симоненка "Тиша і грім" (1962), "Земне тяжіння" (1964), "Поезії" (1966), "Избранная лирика" (1968), "Лебеді материнства" (1981), "Поезії" (1984), "Народ мій завжди буде" (1990), "У твоєму імені живу" (1994); казки "Цар Плаксієв та Лоскотон" (1963), "Подорож у країну Навпаки" (1964); збірки новел "Вино з троянд" (1965), "Півні на рушниках" (1992).

Твори його, наповнені високим життєстверджуючим оптимізмом, живуть і шануються людьми як дорогоцінне надбання духовної культури. Поета називають сурмачем доби, витязем української поезії, спадкоємцем шевченківських рис поета-революціонера. Будь-якої фальші позбавлені сказані ним слова: "Я хочу правді бути вічним другом". Творчість Василя Симоненка самотутня, непересічна і духовно невичерпна, бо йде від серця самого народу. Вона глибинно мудра і прониклива. Кому не байдужа доля українського народу, того не може не хвилювати синівська любов поета до рідної землі.

Василь Андрійович Симоненко народився 8 січня 1935 року в с. Біївцях Лубенського району Полтавської області в селянській родині.

Жорстокі часи сталінських репресій і нужденного колгоспного життя... Саме тоді й побачив світ Василь, талантові якого так і не судилося розкритися повною мірою.

Біівці 30-х років. Почорнілі очеретяні стріхи, маленька мазанка на одну кімнатку і лозова колиска, в якій мати гойдала свого Василика, співаючи пісень. А бувало, ще й очі не зімкнула, як адосвіта вже стукає у віконце ланкова, загадуючи йти на колгоспне поле. Що там тобі кріпацтво! Рабство, де людська особистість розчиняється, як гній під дощами. І нікого не обходить, що немовля буде плакати на чужих руках. Та й добре, якщо такі руки є. Пізніше, згадуючи ті часи, поет напише:

О земле з переораним чолом,
З губами, пересохлими від сміху!
Тебе вінчали з кривдою і злом,
Байстрятам шматували на утіху.

Українонько! Гуде твоє багаття,
Убогість корчється і дотліває в нім.
Кричиш ти мені в розум, мов прокляття
І зайдам, і запроданцям своїм.

"О земле з переораним чолом..."

У 1942 році Симоненко поступив до Бієвецької початкової школи, в 1946 навчається у п'ятому класі Єньківської семирічної, а з 1947 до 1952 року — у Тарандишівській середній школі, яку й закінчив з відзнакою. Того ж літа поступив на перший курс факультету журналістики Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка.

Перші серйозні літературні спроби Василя Симоненка припадають на студентські роки (1952—57). Стажуючись в університетській багатотиражці "За радянські кадри", він вів рубрику "На літературному Парнасі". Збереглась вирізка з цієї газети від 16 грудня 1955 року з такими шаржами, написаними поетом:

В. С И М О Н Е Н К У

У мене в грудях серце, а не крига,
І я могутньо розправляю крила.
Для мене світ — велика мудра книга,
Яку читать лише мені під силу.

В. Д І Д Е Н К О В І

То для мене зовсім не морока,
Що цвіте у віршах синь та синь.
Я — гібрид Єсеніна і Блока
І Сосюри незаконний син.

Там, на верхніх поверхах партійної надбудови, готувався ХХ з'їзд КПРС, який розвінчає культ кривавого Сталіна, а тут, унизу, він — Симоненко, а з ним і тисячі його ровесників-однодумців із нужденного колгоспного села питали: “Як все це могло трапитися?”. Але їх запитання залишалося без відповіді.

Черкаси 1956 року. Василь Симоненко — на переддипломній практиці в редакції газети “Черкаська правда”. Пізніше, уже після захисту диплома (1957), літпрацівник “Черкаської правди” підтримує тісні контакти з талановитою літературною молоддю. Поет вимогливо ставиться до своєї творчості. У цей період він пробує сили в прозі: готує збірку новел, яка по смертю вийде у львівському видавництві “Каменяр” під назвою “Вино з троянд”.

1 грудня 1957 року в черкаській обласній газеті була надрукована його добірка із чотирьох віршів. А згодом з'являються твори поета і в інших виданнях.

Друзі Василя згадують такий факт: “Коли ми готували третій номер альманаху “Дніпрові зорі”, до нас зайшов Василь Симоненко і приніс вірші. Уважно ознайомившись, ми зрозуміли, що маємо справу з талановитим поетом”.

Час тече невпинно. А тут, на площі, проти будинку, в якому свого часу розташовувалася редакція газети “Черкаська правда”, сьогодні зустрічається з минулим. Можна дякувати долі, що зберігся цей будинок, який ніби оглядає своїми вікнами все довкола. Черкасцям і гостям, які приїхали з далеких країв, інколи здається, що відчиняться важкі двері і з них хоч на хвилину вийде Василь із широкою доброю усмішкою. Але цього вже ніколи не буде...

Василь Симоненко був високий на зріст і дуже худий — як сонях, засмаглий на вітрах, що випнувся з-поміж інших на цілу голову. Він швидко оглядав усіх своїм проникливим поглядом, ніби зазірав у душу кожного: скільки-то добра чи зла таїться там. Поет вважав своїм обов'язком перш за все спілкуватися з молоддю, нести їй свої думки і бачити, чим вона живе.

Пам'ятна зустріч у Черкаському педагогічному інституті. Було це 27 вересня 1962 року, коли, як В. Симоненко відмічає у своєму “Щоденнику”, який він називав “Окрайці думок”, проїздом у Черкасах мелькнув Микола Вінграновський. Разом з Вінграновським Василь Симоненко і Василь Оглоблін були запрошені на організований деканатом вечір сучасної української поезії. Симоненко вів себе скромно, надто сором'язливо, тримався якось у тіні. Але саме він викликав найбільше захоплення студентської молоді, бо вразив аудиторію глибоким проникненням у суть зображуваного, справжньою поетичною образністю і шевченківською безкомпромісністю. Тоді ж у студентським середовищі з'явилася фраза: “Це — спадкоємець Кобзаря”. Але хтось із тих, хто був дуже заполітизований, ви-

хідець ще зі сталінського гарту, чутливий до певних ідеологічних несумісностей, заляканий сам і щоб налякати поета, передав записку: «Яку це Ви самостійну Україну маєте на увазі, коли пишете — “Хай мовчать Америки й Росії...”, “Маю я святе синівське право З матір’ю побути на самоті”». Василь спокійно й ніби недбало прочитав цю записку і сказав: “У мене Україна одна. Якщо автор запитання знає другу — хай скаже. Будемо вибирати”. Тут виявилася його справді народна щирість і мудрість.

Говорив Симоненко неквапливо, вдумливо, логічно, правдиво, відкрито, без фальші. А коли хтось був надто настирний, — мовчав. Не міг він миритися з атмосферою дрімотної байдужості і мертвого стандарту. Він завжди мав власну думку, а коли був переконаний у своїй правоті, твердо відстоював справедливість.

Навіщо бундючитись пихато,
Грїться в похвалах?
Слава не ргуть:
Мало великим себе уявляти,
Треба великим бути.

“Навіщо бундючитись пихато...”

Симоненко глибоко вірив, що лише через поезію зможе передати прагнення свого народу, його багату душу і глибинну мудрість. Він знає, що творча праця нелегка, але ж і не шукає легкого хліба. Митець добре усвідомлює місце поета у житті, висловлюючи ці думки в сонеті “Леся Українка”, де поет

Мов раб німий на араратській скелі
Карбує написи про подвиги царя,
Ти на папері почуттів моря
Переливаш в строфи невеселі.

.....

Щоб ті слова хитали чорні трони,
Щоб їх несли з собою легіони
Нових, непереможних Спартаків.

Наприкінці 50-х років відчувається помітний спад творчої активності поета. Немалу роль у цьому відіграла та байдужість, з якою зустріли його твори в деяких республіканських газетах і журналах. Підготовлена ним збірка пролежала у видавництві “Молодь” півтора року. Його не всі сприймали або не хотіли визнати, що він талановитіший і далекоглядніший за своїх сучасників. Його думки не вміщалися у прокрустовому ложі офіційної ідеології, душа виділа на якорі, рвалася до народного океану, задихаючись у лещатах деспотизму і бездуховності.

Шістдесяті роки стали для Василя Симоненка роками нового, але уже зрілішого творчого злету. В країні певною мірою відбувалася переоцінка цінностей, на світ з'являлися думки, які довго лежали під ґнітом найжахливішої в історії людства тиранії.

У цей час Симоненко пристрасно, виявляючи справді синівську любов, проголошує:

Народ мій е! Народ мій завжди буде!
Ніщо не перекреслять мій народ!
Пошезнуть всі перевертні й прибудли,
І орди завойовників-заброд!

Ви, байстрюки катів осатанілих,
Не забувайте, виродки, ніде:
Народ мій е! В його гарячих жилах
Козацька кров пульсує і гуде!

"Де зараз ви, кати мого народу?"

Така "крамола" не могла пройти непоміченою. За його поезією, а заодно і за поетом прицільно стежило "недремне око". Воно й вкоротило йому життя і не тільки методами психологічного тиску. Адже він переступив межу забороненого... Одного разу на станції ім. Тараса Шевченка поета було дуже побито, і невдовзі його забрала дочасна смерть. А вбивці, певно, ходять і зараз по землі.

Про це Микола Сом у газеті "Друг читача" від 8 березня 1990 року в статті "Живе у Черкасах мати" пише так: "Але про загадкову смерть поета розмови не вщухають ні в Черкасах, ні в Києві. Мене теж питають, але що я скажу? Тільки те, що в Черкасах є люди, які можуть підтвердити, що незадовго перед смертю поета жорстоко побили якісь негідники. Били залізними кулаками із хитрим, із таємним знанням жорстокої виучки Берії та Кагановича — щоб не було слідів од наруги. Однак я достеменно знаю, що Василя Симоненка били-добивали залізними словами байдужості, брехні і зради. Навіть після смерті".

Споглядаючи події минувшини, пов'язані з Василем Симоненком, його товариш-однокурсник Віктор Андрійович Онойко у липневому номері газети "Черкаська правда" за 1990 рік повіде події тих днів: "Пригадалася нам і жахлива історія, яка трапилася з Василем влітку 1962 року, коли на черкаському вокзалі забрала його міліція, як знущалася над ним, як іздили ми на станцію Тараса Шевченка визволити його з "кутузки". Чи не тоді було покладено початок швидкоплинної хвороби поета?..".

Його життя було подвигом, поезія — прапором останніх десятиліть у боротьбі проти номенклатурного засилля. Він бачив, як Україна швидко скочувалася до становища рабині,

українська мова не визнавалася державною, викладання велося російською, промисловість України знаходилася в лабетах союзних міністерств, занепали народні ремесла, люди тікали в міста з примітивно організованих колгоспів, визиск селянства і робітничого класу досяг апогею.

Його полум'яна поезія в цей час кликала на боротьбу небайдужих до долі українського народу, боролася проти брехні, підлості, зрадництва, лакейства.

Ідоли облинені, обціловані
Ішли величаві в своїй ході.
А поруч вставали некороновані
Корифеї і справжні вожді.
Вставали Коперники і Джорджоне,
Шевченко підводив могутнє чоло,
І біля вічного їхнього трону
Лакузи жодного не було.
Бо щире, високе небо
Не підмалюєш квачем,
Бо величі справжній не треба
Спиратись на плечі нікчем.

Монархи

Така сміливість не могла пройти безкарно. І його карають. І карають нещадно. Під заборону потрапляють його політично і соціально найгостріші твори: “Злодій”, “Некролог кукурудзяному качанові, що згнів на заготпункті”, “Брама”, “Балада про зайшлого чоловіка”, “Курдському братові”, “Суд”, “Понеси мене на крилах, радосте моя...”, “Хор старійшин з поеми “Фікція” (пізніше ця частина ввійшла до “Казки про Дурила”); “Прирученим патріотам”, “В букварях ти наряджена і заспідничена...”, “47-й рік”, щоденникові записи “Окрайці думок”. А пізніше — протягом п'ятнадцяти років аж до 1981 року симоненківська поезія взагалі не друкується. Хоч у його поетичному доробку були й такі вірші, на подив сучасних демократів, писані щиро, як “Чуття великої любові”, “Безсмертні предки”, “Завжди ми, Росіє, з тобою”, “Я не бував за дальніми морями...”, “Салюти миру”, “Серце моє в комсомолі” та ряд інших, в яких поет не виходив за межі традиційної для радянської поезії патетики, що значно знижує їхню художню вартість. Це не означає, що ми маємо робити вигляд, ніби їх не було, чи опускати у нових виданнях. Ці публікації дадуть можливість бачити поета в усій повноті: і його суто газетярську практику, і вірші “до дат” (як, наприклад, “Травневий акорд”). Не потрібно забувати про час, за якого виник феномен поета.

Останні роки життя в Черкасах були для Василя Симоненка роками творчого піднесення. Якщо Білвіці — колиска його

дитинства, то Черкаси стали колиською таланту. Пише він в цей час розкуто, сміливо, впевнено, з твердим переконанням у своїй правоті, з публіцистичною пристрастю і влучним поетичним баченням світу. Симоненко весь час полемізує з тими, хто вважав трудівників колгоспів і шахт, заводів і фабрик простими придатками до машин, до тих установ, якими керують "виняткові люди, видатні та геніальні політики". Він проголошує:

Генії! Безсмертні! На коліна
Станьте перед смертними людьми!
"Може так і треба неодмінно..."

У Черкасах народжуються цикли його гумористично-сатиричних мініатюр "Короткими чергами", ціла низка творів, що увійшли до скарбниці української поезії: "Жорна", "Баба Онися", "Дід умер", "Мій родовід", "Русалка", "Лебеді материнства", "Ти знаєш, що ти — людина?", "Монархи", "Де зараз ви, кати мого народу?", "Герострат", "Є тисячі доріг..."; казки: "Цар Плаксіє та Лоскотон", "Подорож у країну Навпаки", "Казка про Дурія" та багато інших.

У його поезіях з'являються свіжі образи: "Важкувато сопє димар", "бубонять рогачі і кочерги", "з тітки полум'я сон злизало", "сновигають по зморшках думки, на щоках танцює вогонь", "сажа в'їлася чорним глуфом у пелюстки її долонь", "як не будуть у небо димом підійматись живочі літа".

Симоненко глибоко, до щему в серці відчув зміст слова "Батьківщина". Тема Вітчизни, рідної землі була в його творчості постійною.

Земле рідна! Мозок мій світліє,
І душа вижнішою стає,
Як твої сподіванки і мрії
У життя вливаються моє.

Я живу тобою і для тебе,
Вийшов з тебе, в тебе перейду,
Під твоїм високочолим небом
Гартував я душу молоду.

Хто тебе любов'ю обікраде,
Хто твої турботи обміняє,
Хай того земне тяжіння зрадить
І з прокляттям безвість проковтне!

"Земле рідна! Мозок мій світліє..."

На черкаський період життя Василя Симоненка припадає й початок випуску Держлітвидавом України серії "Перша

книжка". Працівники видавництва шукали талановитих авторів. Завітала якось у Черкаси завідувача редакції поезії Надія Лісовенко. Одержавши папку з віршами Симоненка, швидко організувала видання збірки. Ще в дорозі, ознайомившись з оригіналом, вона не втрималася, щоб не повідомити автора про свої враження від прочитаного, і на клаптику паперу олівцем пише: "Шановний тов. Симоненко! Пишу пару слів, не добравшись іще до Києва. Чудові вірші, я їм дам зразу, як приїду, зелену вулицю. Я прочитала збірку в дорозі і без усякої рецензії обіцяю Вам видати їх якнайшвидше. Певна, що мене підтримають...".

До кола його товаришів у Черкасах увіходили: Петро Жук, Микола Сніжко, Жанна та Володя Руденки, Микола Дашківський, Микола Єременко.

Друкувався Василь Симоненко під власним прізвиськом і під псевдонімами *В. Щербань* та *В. Миколайчук*.

Василь любив пожартувати, був веселим, дотепним співрозмовником, знав безліч зразків української народної мудрості, пісень, приказок, анекдотів, каламбурів, а коли розповідав якийсь жарт — усі від сміху за животи бралися. Про це свідчать і його гумористичні та сатиричні твори. До гумору він звертався часто: писав пародії, сатиричні мініатюри і на щоденні події із життя країни та обласного центру, і на друзів. Але це робилося з таким тактом, що товариші ніколи на Василя не ображались.

Сатиричні й гумористичні здібності поета знайшли втілення у віршах "Мій родовід", "Перший", "Пучок суніць", "Гнівні сонети", "Заячий дріб", "Варвари", у низці епітафій "Мандрівка по двинтарю", у новелах "Посмішки нікого не ображають", "Сірий пакет", "Неймовірне інтерв'ю", що ввійшли до книжки прози "Вино з троянд". Тут Симоненко продовжує славні традиції Івана Котляревського, народну сатиру Шевченка і Глібова, Руданського і Вишні, класиків світової літератури Роберта Бернса, Беранже... Василь Симоненко зустрічався з М. Т. Рильським, який досить схвально відгукнувся на творчі пошуки молодого письменника у гуморі та сатирі.

Поет дуже любив Черкаси і Черкащину. Коли друзі студентських років хотіли переманити Василя до Києва і навіть роботу підшукали у заводській багатотиражці, він відповів у листі товаришеві-однокурснику М. Сому: "Чолом тобі, Миколо! Обміркував твою пропозицію. Зараз не можу прийняти її. Замкнутися у заводській тираженції — значить зректися найдорожчого для мене. Я таки селянин по крові...". Він боявся відірватися від землі, від Шевченкового краю, бо Шевченко був для нього літературним наставником. Багато віршів Кобзаря Симоненко знав напам'ять.

Микола Сом розповідав цікаву історію, пов'язану з перебуванням В. Симоненка в Черкасах. Поет-товариш називає її "Віщій сон":

— Яюсь Василів дзвінок із Черкас розбудив мене рано-рано. Соміку, — весело мовив він. — Кінчай ночувати і пиши свою найкращу пісню. А я тобі для робочого настрою розкажу сон, який мені щойно приснився... Нібито ми удвох із тобою ідемо до Біївців од станції Виля. Коли глядь: нас наздоганяє підвода, де сидять... Хто б ти думав? Тарас Шевченко, Іван Франко і Леся Українка. Шевченко зупиняє коней і каже: "Сідай, Василю, з нами на підводу". А я питаю: "А Сом чому ж не запрошуєте під'їхати? А Шевченко відповідає: "А Сом нехай пішки іде..."

Василь Симоненко — поет виразного інтелекту, чия поезія мала соціальне звучання і була спрямована проти тих, хто стояв на шляху поступу. Його позиція тверда і переконлива, у нього не було ідейних розбіжностей із людьми, з якими він виріс, жив, доля котрих його турбувала.

Друзі свідчать, що найбільше Василь був закоханий у книги. Даруючи книги товаришам, тішився, коли вибране ним припадало до душі.

Згадуючи про Василя Симоненка, мимоволі тягнемось до старих підшивок газети "Молодь Черкащини", у якій він працював більше трьох років — з часу її заснування. У підшивках знаходимо його нариси, репортажі. Серед них і розділ про те, як село Зеленьків Тальнівського району перебудовувалося. Радіючи з того, що село прощається із солом'яними стріхами, бездоріжжям, руйнує печі, котрі поглинули "стільки жіночих літ", він розуміє той біль, з яким колгоспники залишають дідищу, де кожна дрібничка зв'язує з родоводом, традиціями. Це знайшло своє відображення у вірші "Прощання Федора Кравчука, колгоспного конюха, з старою хатою".

Знаходячись у вирі подій, Симоненко-журналіст занотовував бачене, почуте, що з часом ставало матеріалом для майбутніх поезій, новел. Журналістика наповнювала його творчість життєстверджуючим змістом. І хоч у "Щоденнику" В. Симоненко нарікає на ту залежність духовного начала від матеріальних потреб, все ж враження від поїздок, зустрічі з людьми праці давали неоціненну можливість щоразу глибше пірнати у події трудових буднів села і міста, зустрічатися з талановитими творцями краси і бездарними обивателями-лакузами, які, "щоб мати що повечерять, годували холуйством" чиновницьку братію, малих і великих монархів.

І в тому ж таки "Щоденнику" за 16 жовтня 1962 року він зробить такий запис: "Немає нічого страшнішого за необмежену владу в руках обмеженої людини. Голова колгоспу з Єременкового села кричав на зборах від безсилля і люті:

— Я вам зроблю 33-й рік!

Звичайно, ніхто навіть не подумав взяти за комір цього негідника. А цей дурень однією своєю ідіотською фразою знищить наслідки роботи десятків розумних людей. Якби в наших вождів було більше глузду, ніж є, то подібні крикуні милувалися б небом через ґрати”.

Та де ж набратися розуму нашим вождям, можновладцям, коли їх густо обсіла “нікчемна, продажна челядь, Банда кривляк для втік”? (“Монарх”).

І це наштовхує поета на гіркі роздуми, які переливаються у вірш “47-й рік”.

Новаторська суть творчості В. Симоненка виявляється в переосмисленні самих підходів до літературної діяльності, позначена афористичністю вислову, новизною поетичного мислення. Він відкидає штучарство, неприродну гіперболізацію образів і наповнює свої твори жидавою мужицькою фактурою, повертається обличчям до реалій повсякдення, заглиблюється у психологію простого трудівника, вболіває за його долю, наповнюючи кожен твір конкретикою життя. “Натуга на руках, від втомі чорних, здувала жили, ніби мотузки” (“Жорна”); “В космос крешуть ото не ракети, а пружні цівки молока” (“Дума про пастя”); “У баби Онисі було три сини. У баби Онисі синів нема. На кожній її волосині морозом тріщить зима” (“Баба Ониса”); “Біга тітка із кухні в сніг, З-під повітки заносить дров — З них струмує жовтаво-синя Віковічна печаль дібров” (“Піч”).

Що не вірш, то відкриття, простий, доступний для реалістичного осмислення малюнок долі людини чи тих обставин, в яких вона знаходиться, живий відгомін подій, підслених художньо виваженими деталями, які вражають увагу:

Сім десятків дідові старому,
Сам незчувсь, коли і відгуло, —
Вже лице пожовкло, як солома,
Борознами вкрилося чоло.

Старість

Від романтизованих літературними попередниками героїв В. Симоненко переходить до відтворення дійсності такою, якою вона є насправді. І тут майстерно вмонтовані художні образи тільки підсилюють враження, змушують краще осмислювати життя.

Простота, відчуттєва доступність поетичних образів у творах Василя Симоненка наповнені такою життєвою правдою, що напрошується думка провести деякі паралелі між манерою письма поета і його великого попередника Тараса Шевченка. Обидва вони — сільські діти, обидва генетично успадкували дух козацької вольниці, чесність, прагнення справедливості.

За будь-якого суспільно-політичного ладу, там, де панує бездушність і байдужість чиновників, їх свавілля, тупість і бездарність, де відсутня людяність і патріотизм, там однаково погано живеться чесній мозолястій людині. Тарас Шевченко писав:

Мені аж страшно, як згадаю
Оту хатину край села!
Такіі, Боже наш, діла
Ми творимо у нашім раї
На праведній твоїй землі!

“Якби ви знали паничі...”

А хіба не перегукується шевченківське:

Село неначе погоріло,
Неначе люде подуріли,
Німі на панщину ідуть
І діточок своїх ведуть!..

“І виріс я на чужині...”

із симоненківським:

І люди йшли байдуже, мов лелеки,
Із косами дідівськими на лан,
В полукіпках лишали чорні глеки
І, зуби стиснувши, “виконували план”.

47-й рік

Хіба не та ж суть безпросвітного рабства двох систем, хоч і різних епох? Можна порівняти і записи у “Щоденниках” обох поетів.

Так, Василь Симоненко жив і творив для людей, їхні думи були його думами, їхня доля глибоко хвилювала його серце і душу.

Перебуваючи в Черкасах, ви зможете відвідати будинок, у якому жив і творив поет, редакцію газети “Черкаська правда” — нині “Черкаський край”, звідки починався його трудовий шлях як журналіста. Тут зараз в одній з кімнат, де працював поет, відкрито музей. Експонати музею дають можливість повніше розкрити творчість Василя Симоненка, який завжди залишається поряд з нами на нашій життєвій ниві. І кожна чесна людина, небайдужа до рідної землі, може взяти за свої його слова:

Бо нива — це моя! Тут я почну зажинок,
Бо краптий урожай не жде мене ніде,
Бо тисяча доріг, мільйон
вужьких стежинок
Мене на ниву батьківську веде...

“С тисячі доріг, мільйон вужьких стежинок...”

У Черкасах, на будинку, що знаходиться на бульварі Шевченка, 345, де жив і творив останні чотири роки поет, встановлено меморіальну дошку.

Такі, як Василь Симоненко, не вмирають у пам'яті народній, вони завжди поруч з нами. Їхні слова стають нашими справами, нашою вірою.

Священною для Симоненка була Україна, де він народився і заповів прийдешнім поколінням:

Ні перед ким не станеш спину гнути,
Не віддасися ворогу в ясу,
Якщо ти зміг, товаришу, збагнути
Свого народу велич і красу.

“Ні перед ким не станеш спину гнути...”

Становлення творчості поета припадає на складний час.

Серед українців зростало невдоволення. Люди мислячі, освічені розуміли, що потрібно щось робити, доки не пізно. Серед них революціонізуючою силою були такі письменники, як О. Довженко, Г. Тютюнник, О. Гончар, М. Руденко, С. Плачинда, І. Дзюба, В. Стус, Л. Костенко, М. Вінграновський, І. Драч та багато інших. У цій шерензі стояв і Василь Симоненко. Озон хрущовської “відлиги” лоскітливо почав наповнювати легені молоді поетії.

У цей час виходить друком його перша збірка “Тиша і грім”. У ній по-новому прозвучали актуальні теми сьогодення, вона поєднала в собі і юнацькі поетичні починання студентських років, і цілком зрілі, філософськи мудрі, виважені і грізні своєю громадсько-політичною наснаженістю твори, з яких збиралися життєдайні хмари, що мали проліти живлющі духовні дощі. І цей грім розкотисто й повнозвучно пролунав уже по смерті поета у збірці “Земне тяжіння”, яка й привернула увагу нашого та зарубіжного читача. Після цього вже не можна було замовчувати значення творчості Симоненка як нового явища в українській літературі.

Розтерзаний і розіп'ятий на вітрах несамовитого часу, він вже на початку свого лету до високого Сонця поезії возвеличив “рабів” радянської доби, кричав у душу кожного, щоб той не дрімав, вище піднімав голову і відчував гордість за те, що він — Людина з великої літери, неповторний творець усього суцього на цій землі (“Ти знаєш, що ти — людина?”).

Після виходу в світ збірки “Тиша і грім”, а надто “Земного тяжіння”, стало зрозумілим, що обтяжена художніми сентенціями, не для всіх зрозуміла поезія таких “новобранців” української літератури, як І. Драч, М. Вінграновський та інші, була лише підґрунтям для приходу нового ідейного месії, сурмача народних дум і прагнень. Саме таким і виявився В. Симоненко — по-шевченківськи простий, доступний художніми

засобами, близький до народної творчості, мудрий у своїй афористичності поет нового часу. Він освітив усі проблеми, що хвилювали людей, виявив силу духу і мужність борця, проголосивши тезу вічності рідного народу: “Народ мій є! Народ мій завжди буде!” Василь Симоненко стає прапором народу у боротьбі проти зла і насильства. Його слова: “Можна все на світі вибирати, сину, Вибрати не можна тільки Батьківщину” звучать як заповіт для кожної чесної людини.

Українці включилися в боротьбу за свою незалежність. Ця боротьба велася, в першу чергу, за відродження рідної мови, національної літератури і культури, яка була зневажена чиновницькою братією, що зрадила свій народ.

Однак міцною ще була муштрована Сталіним насильницька еліта. “Ідоли” старої генерації не бажали “злазити” з добре облаштованих, хоч і не дуже міцних (часто цегляних) п’єдесталів, які вже тріщали під натиском весняних вод оновлення. Та у “диктаторів” ще було достатньо сили, щоб підправити тріщини на своїх постаменах, підретушуватися і продовжувати своє політичне існування.

Знову повертається період повальних арештів вільнодумців, які прагнули кращої долі рідному краю. Стискалося чорне кільце недовіри та ідеологічних звинувачень і навколо Василя Симоненка. На його твори навішувалися ярлики “націоналізму”, його поезію не друкували, замовчували. І прикрий той факт, що випечені в тоталітарній твані люди вимірюють творчу спадщину поета своїми мірками, підло перекреслюючи значимість його творчого доробку. Так! Зустрічаються у нього поезії, зроблені під радянщину. І то була данина тій епосі, “несамовитим” дітям якої він був.

Той дикий і свавільний час, коли жив поет, а з ним і весь народ, знайшов відображення в кращих його поезіях: “Злодій”, “Некролог кукурудзяному качанові, що згнів на заготпункті”, “Курдському братові”, “Є тисячі доріг, мільйон вузьких стежинок...”, “Монархи”, “В букварях ти наряджена і заспідничена...”, “Прирученим патріотам”, “Казка про Дурила”.

А натомість ці “приручені патріоти” широко облизували п’яти тих же “радянських функціонерів”. Це про них поет пише у вірші “Відповідь Сому”:

Небагаті у мене скарби,
Але й ті я не всі зберіг,
Залишивши для віршів фарби
І думок нешвидкий розбіг.

І на мене колишні друзі
Сиплють лютих прокльонів град,
І стою я в тісному крузі
Між наклепів, образ і зрад.

Хай сміються туші кентаври!
В мене власна погорда єсть,
Бо за вагі дешеві лаври
Не продам я совість і честь.

Виважена, як золоті зерна, філософськи мудра, як сама природа, поезія Василя Симоненка навічно увійшла в українську літературу, освітила її добротворною чистотою почуттів, напоїла свіжим повітрям оновлення, вселила віру мільйонам молодих сердець. Вона воює нині і буде вічно воювати з підлістю і злом, завжди говоритиме правду, навіть тоді, коли не можна:

Люди всі по-своєму уперті:
Народившись, помирає кожна,
А живуть століття після смерті
Ті, що роблять те, чого "не можна".

Можна

Даючи високу оцінку творчості В. Симоненка, академік М. Г. Жулинський, зокрема, зазначав: "Василь Симоненко був скромною людиною, чесним трудівником літератури, оцінював свій талант невисоко, усвідомлюючи, що час наклав і на його думки, на його характер образного самовираження печать перестрашування. Ця недовіра до слова, яке готове було вибухнути гнівом, розпачем, болісною правдою, саркастичною інвективою, в'дливою іронією, мимоволі всотувалася в думки і настрої митців, витворюючи і в них самих "домашніх", внутрішніх цензорів, які іноді так пильно стерегли власне слово, що воно не наважувалось переступити поріг редакцій і видавництв" (*Жулинський М. Василь Симоненко // Літ. Україна. 1988. — 24 берез.*).

Дійсно багато письменників тих часів намагалися пристосуватися до політичних змін. Але чи можна закинути це як докір В. Симоненку? "Не він боявся переступити поріг редакцій і видавництв, — як зазначає літературознавець А. Ткаченко, — швидше навпаки, перед його гострим і праведним словом не наважувалися відчиняти двері редакції та видавництва" (*Ткаченко А. О. Василь Симоненко: Нарис життя і творчості. — К.: Дніпро, 1990*).

В його "Окрайцях думок" від 21 червня 1963 р. читаємо: "Навряд чи мені можна закинути формалізм, а не друкують нічого".

А вже 3 вересня 1963 р. натрапляємо на такий запис: "Друзі мої принишкли, про них не чути й слова... Друковані органи стали ще бездарнішими і зухвалішими. "Літературна Україна" каструє мою статтю, "Україна" знущається над віршами. Кожен лакей робить, що йому заманеться. Як тут не світитися вдячністю, як не молитися щовечора і щоранку на тих, що подарували нам таку вольготність. До цього можна ще

додати, що в квітні були зняті мої вірші у “Зміні”, зарізані у “Жовтні”, потім надійшли гарбузи з “Дніпра” і “Вітчизни”.

І як не згадати при цьому В. Симоненка студентських років, коли він ще в ті такі непевні часи у вірші “Толока”, датованому 28.10.1955 роком, так охарактеризував стан тогочасної поезії:

Поезія безплідна, мов толока,
Усе завмерло, мов пройшла чума, —
Немає Брюсова, немає Блока,
Есеніна і Бальмонта нема.

Біля керма запроданці, кастрати
Дрижать від страху в немочі сліпій...
Коли б оту толоку розорати,
Шевченко міг би вирости на ній!

Важко було Симоненку, як і його великому попереднику Т. Г. Шевченку. Сам він орав цілину громадсько-політичної поезії, сам її засівав золотими зернами правди і добра, любові до рідного народу. Але вагомитий врожай його нетлінного слєва вже збирали інші. Наше ж завдання — втримати прапор Мудрості і Правди на тому рівні, на який його підняв світлий талант Василя Симоненка.

ДО СИМОНЕНКОВОГО РОДОВОДУ

Мати Василя Симоненка — Ганна Федорівна Шербань народилася у бідній селянській сім'ї 16 вересня 1908 року. В колі Василевих друзів її ласкаво називали ще тіткою Ганною. Проста селянська трудівниця, Ганна Федорівна, живучи у традиційно мудрому оточенні своїх односельців, засвоїла і їхню кмітливість, і велику любов до рідної мови, яку щедро дарувала синові, аби потім він, помноживши її своїм талантом, передав людям у чистих гранях поезії.

З раннього дитинства Василько лишився батьківської турботи — батько пішов із сім'ї. Весь життєвий тягар ліг на плечі його мамі, бабусі, дідусеві.

Ганна Федорівна згадувала, що її Василькові було 7—8 років, коли він почав віршувати. Ішла війна. І малому хлопцеві, як і багатьом його ровесникам, дуже хотілося, щоб вона швидше закінчилася, щоб до домівок повернулися їхні батьки й діди.

Ой, як бажалося Василькові стати льотчиком. Тільки почує тріскотіння мотора літака, швидко вискакує з хати і біжить дивитися, як летить його мрія у синьому шовку неба. 1943 року народився в дитячій голові вірш, названий матір'ю “Я маленький льотчик”.

Пригадують, що в п'ятому класі на вечорі в Єньківській школі Василь читав вірш, присвячений матері. Він був актив-

ним учасником літературного гуртка, а в старших класах, це вже в Тарандинцях, входив до редколегії шкільної “літературної” газети. Всі помічали його літературні здібності. Можливо, саме це й наштовхнуло хлопця поступати до Київського державного університету на факультет журналістики.

Гостюючи в Біївцях, а також проживаючи в Черкасах, хоч і малописьменна, але спостережлива Ганна Федорівна збрала чимало прислів'їв, приказок та примовок і записала їх в окремий зошит під назвою “Перлини поміж людей”. Свої записи вона спорядила словами: “Люди народжуються і вмирають, а прислів'я летять через цілі століття. Ніхто не знає, хто перший випустив цю пташку, що має такі міцні крила”.

У записах Ганни Федорівни Щербань ці перлини народної мудрості мають непересічне значення. Вони є тими промінчиками, якими відсвічує поезія її сина, доповнюють його творчу сторінку. Доторкнувшись до них розумом, серцем і душею, ми відчуємо, звідки іде мудрість та образність поезій вічно молодого витязя української літератури. Він виріс серед цієї мудрості, яку його мати записала до свого зошита. І зараз ми маємо можливість читати ці записи:

“Багатство тимчасове, а горе вічне. Батіжок купив, а конячку — потім. Важко дише, та казна чи вмере. Вам таки, кумо, краще: ваше здохло, а моє тільки занедужало. Гість недовго буде, та багато побачить. Дайте води, бо їсти хочу, аж очі злипаються. Два коти в мішку не помиряться. Збирається, як свекор пелюшки прати. І свої коні водять. Краса до вінця, розум — до кінця. На проханого гостя треба багато місця. Не радій, як знайдеш, не плач, як загубиш. Не сокира теше, а майстер. Ой, стали такі тендітні, що не можна й ціпом торкнутися. Ой, як мені набридло лагідною бути, хоч би хутчій заміж вийти. Пройшла, як свиня, то хоч би хрюкнула. Радуйся, макогоне, бо макітра тріснула. Свій хоч не заплаче, то скривиться. Своя земля і в жмені мила. Скільки не плач, золота сльоза не випливе. Справ, як біля бабиневого воза. Схожий на всіх звірів”.

Г. Ф. Симоненко-Щербань переїхала до Черкас влітку 1957 року. Вона згадувала: «Вася працював тоді в редакції газети “Черкаська правда”, де роком раніше проходив практику журналіста.

Ще на переддипломній практиці у “Черкаській правді” талант Васі запримітили одразу і опісля запропонували стати працівником відділу культури. Тут він одержував бойове хрещення як журналіст і поет, тут друкував свої перші замальовки, кореспонденції, рецензії і вірші. Трудився днями й ночами. Багато курив, у творчих муках не жалів себе. Навіть писав своїм друзям до Києва, щоб ті вислали... альманах “День поезії”, бо не хотів одриватися від поетичного життя України.

Любив писати листи, а ще більше одержувати. А клопоту дедалі більшало... Він аж змарнів, коли перейшов на роботу до

редакції газети “Молодь Черкащини” на початку 1960 року. Він був затверджений завідуючим відділом пропаганди новоствореної обласної молодіжної газети. Роботи у нього побільшало і відповідальності — теж.

Сам він друкувався мало. Більше займався редакційними справами, часто їздив у відрядження. Шукав цікавих людей, як він висловлювався: “Шукаю цікаву автуру”.

Померла Ганна Федорівна 29 березня 1998 року.

Дід (по матері) — Щербань Федір Трохимович (1876—1949) був першим Василевим другом і наставником. Це ж про нього Василь написав згодом вражаючого вірша “Дід умер”. У новелі “Дума про діда” є такі слова: “Безсмертячко ти моє кирпате”, — шепотів дід, коли я засипав під музику його слів. То були дуже гарні слова, бо поганих дід не говорив мені”.

Дід Щербань був мудрою, начитаною людиною. Закінчив парафіяльну школу. Працював волосним писарем тарандинцівської волості. Малому Васі, уместившись на печі, дід розповідав нашу давню-прадавню історію, що знайшло своє відображення у одному з перших віршів Симоненка:

Мелькають червоні жупани,
Вирує, кипить Дніпро,
І Байда стріляє в султана,
Підвішений за ребро.

.....
Несуться зі свистом-гуком
Богунці у всі кінці...
І я затискую руку,
Мов шабля у тій руці.

І плачу, було, й сміюся,
Як слухаю ті пісні...
Спасибі ж тобі, дідусю,
За те, що ти дав мені.

З дитинства

Баба Варка — Щербань Варвара Потапівна (1874—1929) померла ще до народження Василя. Хлопець знав про її доброту і щирість з розповідей діда Федора та матері Ганни Федорівни. В творчості поета вона постає в образі тітки Варки в поемі “Червоні конвалії”.

Дружина Василя Симоненка — Людмила Павлівна (дівоче прізвище Півторадня) народилася 1937 року в Черкасах. Вперше зустрілася з Василем під час проходження ним переддипломної практики восени 1956 року в газеті “Черкаська правда”, де Люся працювала кур’єром (з часом — робітницею черкаського заводу “Хімреактивів”). Одружилися вони 27 квітня 1957 року.

Збереглася велика епістолярна спадщина, у тому числі й листи, що засвідчують щирість почуттів Василя Симоненка до Люсі-малюсі, як він ласкаво називав свою дружину. Крізь ці листи відкривається потаємна завіса сімейних взаємин, ті умови й обставини, в яких проростав і мужнів талант українського поета з когорти шістдесятників. Листи Василя Симоненка до Люсі-малюсі (їх збереглося більше 20) — це щира сповідь поета перед коханою людиною, перед світом, що зрештою переливається у поетичні рядки: “Ти і я — це вічне, як і небо”.

Палке кохання створювало той душевний настрій, яким переймається і ліричний герой його віршів “Закохана”, “Одинок матір”, “Дума про щастя”, “Там у степу схрестилися дороги” та багатьох інших чудових поезій. Померла Людмила Павлівна 29 грудня 1996 р.

Син Василя Симоненка — Лесь (Олесь) народився 22 лютого 1958 року. Як і кожен батько, Василь був щасливий. Щастя переповнювало його душу. Того вечора — в переддень свята Радянської Армії, виступаючи в міському Будинку офіцерів, він не втримав своєї радості і сповістив присутніх: “Сьогодні народився ще один захисник Вітчизни, а я його тато”. Слова ці були тепло зустрінуті оплесками.

Лесь не захопило полум'я поезії і взагалі творча робота на літературній ниві. Він — слюсар, чесно і старанно виконує свої обов'язки. На запитання: “Чому так сталося?” — відповідає: “Важко в такій великій і мудрій галузі, якою є література, “відкривати нові острови”. Все майже відкрито. Бути ж нахлібником на літературній ниві я просто не бажаю. Краще чесно робити те, що дає можливість продовжити добротворне життя на землі. А навкололітературне стовпотворіння є й без мене кому робити”.

У ВІНОК СИМОНЕНКІВСЬКОЇ СЛАВИ

Твори Василя Симоненка давали натхнення композиторам, художникам, скульпторам.

Багато його поезій покладено на музику. Широко відома пісня народного артиста Української РСР Анатолія Пашкевича “Синові”, створена ним на Черкащині, обійшла увесь світ. Цей же композитор написав кантату “Лебеді материнства”. Заслужений працівник культури УРСР Анатолій Чекаль на вірш поета “Крізь століття” написав пісню для народного хору, а Іван Маркотенко пісню “Засівна”. Черкасець, член Спілки композиторів СРСР Олександр Винокур за мотивами легенди “Русалка” створив музику для балету.

Вплели свої доробки у вінок пам'яті про поета і майстри образотворчого мистецтва України. Першими створили погруд-

дя витязя української поезії львівські скульптори Петро та Міна Фліти в 1964 році, консультантами були журналісти Жянина Біличенко та Володимир Руденко, котрі працювали з Василем Симоненком у редакції газети "Молодь Черкащини".

Багато монументальних робіт та меморіальних дощок присвятив Симоненкові черкаський скульптор С. Й. Грабовський. Пам'ятник його роботи увічнює поета на міському цвинтарі. Цей пам'ятник відображено в Українській Радянській Енциклопедії. У виконанні цього ж скульптора і меморіальні дошки на будинку № 345, що на бульварі Шевченка, де жив Василь Симоненко, та на будинку № 1 вулиці, що носить ім'я поета. Погруддя Симоненка скульптор передав на його батьківщину у с. Білці. У тому ж виконанні з'явилися бронзові пам'ятні медалі, приурочені до знаменних дат, пов'язаних з життям і творчістю поета. Одна з них — на відзначення 45-річчя від дня народження — виготовлена ливарниками об'єднання "Темп" і зберігається у трьох примірниках: у скульптора, в бібліотеці машинобудівного заводу та у відомої української співачки Раїси Кириченко. В цей же час С. Й. Грабовський на вірші В. Симоненка створив скульптуру, де в образі юної українки уособлено симоненківські верби і тополі, що приходять до нас у лиховісні години, в часи скрути, розлуки з рідною Батьківщиною:

І якщо впадеш ти на чужому полі,
Прийдуть з України верби і тополі.

Стануть над тобою, листям затріпочуть,
Тугою прощання душу залоскочуть.

Можна все на світі вибирати, синю,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.

Лебеді материнства

Ця монументальна робота встановлена в с. Киселівці Катеринопільського району. Такі ж слова викарбувані на пам'ятнику афганцям, що знаходиться на одній із центральних площ Черкас.

До 50-річчя від дня народження Симоненка скульптор виготовив ювілейну медаль на тему вірша "Жорна", на лицевім боці якої зображено поета і вітрила мандрів у глибини народні. Погруддя у виконанні С. Й. Грабовського, де Симоненко вперше в монументалістиці зображений у вишитій сорочці, демонструвалося на республіканській виставці, присвяченій 45-річчю перемоги радянського народу у Великій Вітчизняній війні. Виготовив С. Й. Грабовський і макет майбутнього пам'ятника поетові.

До поезій Василя Симоненка зверталися композитори П. Майборода, Н. Брискман-Разумова, А. Чекаль, О. Смолянський та багато інших. Понад 30 його поезій стали піснями.

Лауреат республіканського конкурсу читців, лауреат літературно-мистецької премії ім. Василя Симоненка Юрій Смолянський створив багатоплановий літературний концерт на твори поета і виступає з ним у різних містах України, влаштовує виїзні концерти "Ровесник", "У колі братньому народів", літературно-біографічний концерт "Василь Симоненко".

Перша станкова картина "Василь Симоненко" була виконана черкаським художником Іваном Куликом. Художник Віктор Клименко намалював портрет поета. Валентина Кузьменко і Тамара Гордова працюють над декоративними розписами за творами Василя Симоненка. Творчі роботи художника Миколи Бабака, присвячені симоненківській тематиці, експонувалися на Всесоюзній виставці образотворчого мистецтва. Чудові плакати, листівки на відзначення 55-річчя від дня народження Василя Симоненка виготовив художник В. Г. Іноземцев.

Симоненківський вінок пам'яті — великий і різнобарвний. І віриться, що з часом він буде ще прекраснішим.

Творчість Василя Симоненка невідвладна часу. Він уже став нашою гордістю, нашою невмирущою історією. Вигранюючи в своїх творах трагічну і племінку долю свого народу, він викарбував з буття свого покоління виразний пам'ятник сучасника, нашої тривожної епохи. І тепер, якими б далекими не були ті гіркі і мужні часи, вони навіки залишаться з нами як нетлінна пам'ять поколінь.

В. Симоненко став близьким і дорогим для кожного, хто безмежно любить свій народ, свою Батьківщину. Поезія його напоєна душевною добротою і незгасимою любов'ю до всього чесного, гуманного, справедливого. Його ідеали стали нашими ідеалами, а тому творчість поета буде вічною, як і сам народ, з якого він вийшов.

Відкриваючи цю книгу як заповіт прийдешнім поколінням, читачі сповнять свої серця великим полум'ям жаги до життя, яке несуть у собі вірші В. Симоненка.

Тож бери, друже, до рук цей томик і...

В океані рідного народу
Відкривай духовні острови!

*В. ГОНЧАРЕНКО,
науковець, член Спілки журналістів України*

ПОЕЗІЇ

* * *

Я маленький льотчик,
Я зроблю літак,
Полечу до Сталіна,
Скажу йому так:

Я маленький льотчик,
Я зробив літак
І на нім літатиму,
Як Коккінак.

1948

ПЕРШОКУРСНИЦЯ

Скромне плаття, хустка білосніжна,
Погляд несміливий та ясний,
Ледь замітна сонячна усмішка
На лиці, як вогник весняний.
Вперше так схвилювана, щаслива
Ти відкрила двері в новий світ,
Де в сім'ї новій трудолюбиво
Будеш вчитись п'ять найкращих літ.
Скільки мрій ти винесла зі школи,
Скільки світлих прагнень і надій...
Вчися ж, юна дочко комсомолу, —
В нас життя прекрасніше від мрій.

5.12.1952

МІЙ КИЇВ

В ночі осінні, холодні й нудні
Часто ввижається Київ мені.
Вийду з палатки, у темінь пірну,
Думкою-мрією в Київ майну.
Мріють крізь хмари зорі вгорі,
Мов на бульварі чудні ліхтарі.
Вітер ущухне, то знов загуде —
Аж сторонюся: тролейбус іде.
Парки і сквери, театри і шум.
Як вас прогнати із серця, із дум?
Що мені діять — не можу забути
Площу Богдана, вогні інституту.
Що мені діять і як мені бути —
Київ казковий не в силі забути!
В серці своїм на будову несу
Києва горду і вічну красу.
Стіни мурую, проспекти кладу,
З степом безлюдним розмову веду:
Бачиш, сюди ми зійшлися усі
Тому, що служимо праці й красі,
Тому, що мріє поставити кожен
Місто, красою на Київ схоже!

12.05.1953

* * *

Буду тебе ждати там, де вишня біла
Виглядає з саду тихо і несміло,

Де, здається, спокій і нема нікого,
Тільки завмирає, журиться дорога.

Може, ти не прийдеш, гарна й кароока, —
Буде мене пестить нічка одинока,

Буде мене тішить, лагідна та люба,
Цілувать у щоки, розвівати чуба.

Може, ти не прийдеш, лаяти не стану —
Буду сам гуляти з вечора до рану.

Бо й признатись щиро: не тебе я жду,
Жду свого кохання в білому саду.

20.05.1953

* * *

Повертався пізно з косовиці,
Йшов собі, як і завжди ходив.
Дівчину зустрів біля криниці,
Попросив напитися води.

Подивилась, не сказала й слова.
Падав вечір на луги, ліси...
Ой, напивсь води, але любові
Я водою в серці не згасив.

27.06.1953

ПРО ПОЕЗІЮ

Поету, кажуть, треба знати мову
Та ще уміти вправно римувать.
Натхнення і талант — і все готово —
Слова самі піснями забринять.

То правда все, але не в тому сила,
Мені здається, що не тим вірші
У дні тяжкі серця наші палили,
Любов і зненависть будили у душі.

Бо не запалить серце точна рима,
Яку хтось вимучив за місяць чи за ніч.
Ні, інша сила, буйна, незборима,
Вогнем і пристрастю напоює ту річ.

Ні, інша сила так цілющо діє,
Словам велику надає вагу,
Бо з нею світ цвіте і молодіє,
І світло б'є крізь морок і пургу.

Без неї рими точні й милозвучні
Не варті навіть драного гроша —
Слова звучать примусить сильно й гучно
Лише одна поетова душа.

11.09.1953

* * *

Снігу, снігу сиплеться довкола,
І садів травнева білизна.
Тільки плаче на морозі гола
Під холодним вітром бузина.

Тільки діти витягли санчата
І, б'ючи підборами об сніг,
Мчать веселі весну зустрічати,
Розсипаючи щасливий сміх.

23.01.1954

ЛИСТ

Знов листа мені прислала мати,
Невеличкий лист — на кілька слів.
Пише рідна, що навколо хати
Наш садок вишневий забілів.

Наче вчора бігав я до школи
І садив ті вишеньки малі,
А тепер гудуть над ними бджоли
І поважні пустуни-джмелі.

Слів таких і треба небагато,
Та вони, як весняні пісні,
Принесли в гуртожиток в кімнату
Теплі-теплі спогади мені.

28.03.1954

* * *

Між думками зчинилися галас і бійка,
Вгамувати несила їх пристрасть і шал.
Я вважав: ти пряма, як лінійка,
Загадкова й байдужа, немов інтеграл.

Ніби формула точна. Ніби формула груба.
Ти схиляєшся сухо над жовтим столом.
Та чому ж в інтеграла є очі і губи,
А від формули віє дівочим теплом?

Сім годин ти сидиш у премудрій конторі,
До місцевості в'яжеш будівлі й доми,
Жваві цифри стрибають в зіницях, як зорі,
І думки кудись плинуть, мов ранні дими.

І яка там у біса уже проблематика —
Я не бачу й не хочу ніяких проблем!
Від знайомства з тобою, чорнява моя математичко,
Спалахнула душа моя синім вогнем.

І в собі я не маю ніякої певності,
І чого мені треба — не відаю й сам.
Прив'язала ти душу мою до місцевості,
Де стоїть ваш незграбний і теплий вігвам.

13.04.1954

ЧУТТЯ ВЕЛИКОЇ ЛЮБОВІ

Дивлюсь, не можу надивитись
В цехах заводів, на полях
На дужі плечі, мужні лица,
Трудящі руки в мозолях.

Для нас під силу горді плани,
Що зріли в ленінській чолі —
Нових часів нові титани,
Куєм прийдешне для землі.

Ми світу цілому на подив
Трудом і розумом своїм
У колі братньому народів
Возводим комунізму дім.

І в кожному усміху і слові,
У дні труда і в боротьбі —
Чуття великої любові
Несем ми, партіє, тобі!

З тобою, вождь і трудівнице, —
В твоїх діяннях і ділах —
Широкі плечі, мужні лиця,
Трудящі руки в мозолях!

04.07.1954

* * *

Скільки хникають вже коханці,
Скільки пишних говорять фраз,
Скільки грошей потратив на танці,
На цукерки кожен із нас!

Скільки меду у кожному слові
Наточили ми для дівчат,
Що вони збожеволить готові
І готові “рятуйте!” кричать.

Щоб любили нас, щоб кохали,
Кожен з шкіри своєї ліз.
Скільки потім за нас проливали
Милі очі солоних сліз!

Розлилися вони, як море, —
Хто там берег у нім знайшов?
У жіночому лютому горі
Захлинається наша любов.

21.07.1954

СЕРЦЕ МОЄ В КОМСОМОЛІ

Є такі, що тихо жити вміють,
Гнуться під вітрами, як трава.
В двадцять років душі їх сивіють,
Тільки не сивіє голова.

Я ж скажу: хіба у чубі справа,
Коли душу виїла іржа?
Вічна шана, вічна честь і слава
Тим, чия не сивіє душа!

Тим, хто крізь атаки і походи,
Крізь пилуку фронтів доріг
Виніс правду вільному народу
Й молодість планети оберіг.

Тим, хто біля плуга і верстата
З ручаями поту на чолі
Творить неуцільно і завзято
Щастя трудівниче на Землі!

Я горджусь тобою, комсомоле,
Я щасливий, що в твої ряди,
Щоб шуміло врожаями поле,
Стали ми пліч-о-пліч назавжди.

Бо нема на світі нагороди,
Кращої дороги не знайти,
Як служити партії й народу,
Як в майбутнє з партією йти!

І тому, як владно і поволі
Сивина на скроні упаде,
Серцем я лишуся в комсомолі,
Щоб воно не старіло ніде!

03.10.1954

СОБІ САМОМУ

Вже два десятки стукнуло хлопчині,
І вже під носом натяк є на вус.
Лише для мами я в одному "чині" —
Як був малим, так, певне, і лишусь.
Сусіди кажуть: парубок нічого...
Дівчата кажуть: хлопець так собі...
Якби, мовляв, був білий чуб у нього
Та щоб до чуба очі голубі.
Лише одна цих вад не помічає,
А інколи, бува, на однині
Вона мене несміло величає
Найкращим хлопцем в нашій стороні.
І всім я радий вірити охоче,
Бо за похвалами ніколи не женусь.
Чомусь лиш мамі вірити не хочу,
Що я завжди дитиною лишусь.

08.01.1955

* * *

Не докорю ніколи і нікому,
Хіба на себе інколи позлюсь,
Що в двадцять літ в моєму серці втома,
Що в тридцять — смерті в очі подивлюсь.

Мое життя — розтрошене корито,
І світ для мене — каторга і кліть...
Так краще в тридцять повністю згоріти,
Ніж до півсотні помаленьку тліть.

08.01.1955

* * *

Я в світ прийшов не лише пити й їсти,
Скалити зуби до дурних дівчат
Та любитись зоряним намистом
Під мариновані мелодії кантат.

З сім'ї селянської, до грубості простої,
В життя дороги стелються мені...
Я хочу пити сонячні настої,
Пізнати до краю радощі земні!

І на стежках, порослих будяками,
Що обминали зморені діди,
Я залишу мужицькими ногами
Хай не глибокі, та чіткі сліди.

09.01.1955

НАРЕЧЕНІЙ

По Шляху Чумацькому у росах
Буде вічність мчати на коні,
Я ж губами у розкішних косах
Позбираю зоряні вогні.

Де світи стикаються у шалі
І сміється злісно маніяк,
Я свої повідаю печалі
Тій, що жду і не діждусь ніяк.

16.02.1955

Немає смерті. І не ждять — не буде.
Хто хоче жить, ніколи не помре.
І будуть вічно веселитись люди,
І танцювать дівчата в кабаре.

І в сіру ніч, коли мене не стане,
Коли востаннє римою зітхну,
Я не помру, лиш серце в грудях стане,
Схолоне кров, а я навік засну.

23.03.1955

КОМПАНЬЙОНКА

Повільно йшли мовчазні до перону,
Пожитки бідні склавши до валіз.
Ти одягла вінок, немов корону,
Така сумна, така близька до сліз.

І сутінки мутні, немов солоні,
Деь виповзали з лісу чи ярів,
І все навкруг — в осінньому полоні,
Лиш твій кісник червоний майорів.

Біля кіоску пінились бокали,
Бідовий хлопець пиво розливав...
Тепер я знаю: ти тоді чекала,
Щоб я нарешті все-таки сказав...

Але мене фантазія проворна
Несла галопом у ясні світи.
А ти була, як мрія, неповторна,
Такою зроду не була ще ти.

І я не знав: ти плакати готова,
Ти аж тремтіла, щоб мене побить
За усмішку і за пусті розмови, —
Я був школяр, хіба ж я вмів любити!

І ось ми знов з тобою на вокзалі,
Де пасажирів суєта нудна,
І знову пиво піниться в бокалі,
І ти додому їдеш... не одна.

Він там стоїть, вартує чемодани,
А ти ідеш зі мною на перон —
І зустріч ця, приємна і неждана,
Нагадує мені забутий сон.

Я знов мовчу. Бо що мені казати?
Все — як тоді. А втім, різниця є —
Бо ти тепер уже не хочеш ждати,
Бо ти спішиш до нього у фойє.

26.04.1955

* * *

Ти стояла під стендом, зіпершись на руку,
М'яла ні в чому не винну хустку
І говорила розгублено й повільно,
Ніби не вірила в свою правоту.
Лише час від часу енергійно підводила
голову,
Благально дивилася на своїх подруг,
На знак протесту махала рукою
І прикушувала пухлу, націловану губу.
Потім різко підійшла до мене,
Підкреслено вільно взяла за руку
І сказала навмисне: "Ходім, сеньйоре,
Я не соромлюся бути твоїм васалом,
Хоч саме цим і допікають мені..."
Я дививсь на твої розпашілі щоки,
І милі ямочки здавались мені безоднею,
З якої я вже ніколи не виберусь.
І я розумів, що ти — сеньйора,
А я, навпаки, — васал.

04.05.1955

КРИЗЬ СТОЛІТТЯ

Ми чуємо тебе, Кобзарю, крізь століття,
І голос твій нам душі окриля.
Встає в новій красі, забувши лихоліття,
Твоя, Тарасе, звільнена земля.
Лягли шляхи нові, широкі й вольні,
Степи, озера й ріки ожили.
Немає тих доріг, що гнали люд у штольні,
Що кріпаків на панщину вели.

Немає тих доріг, де закипілась мука,
Де відчай і журба ходили, мов брати, —
Нові шляхи кладуть твої онуки,
Нове життя прийшло у їх хати.

І бачиш ти із канівського схилу,
Як новий день над світом устає,
Як сивий Дніпр свою могутню силу
По жилах дротяних народу віддає;

Як береже твої, Тарасе, заповіти
Сім'я народів, вільна і нова,
І як, любов'ю партії зігріта,
Розквітла Україна трудова.

У росяні вінки заплетені суцвіття
До ніг тобі, титане, кладемо.
Ми чуємо тебе, Кобзарю, крізь століття.
Тебе своїм сучасником звемо.

12.06.1955

* * *

Можливо, знову заgrimлять гармати,
І танк зімне пшеницю на лану,
І буде плакати і журитись мати,
Коли сини ітимуть на війну.

І хтось востаннє поцілує милу,
І хтось сльозу непрохану змахне,
А може, дехто втратить віру й силу,
Своє життя рятуючи одне.

Але не я... Я квиснути не стану,
Хоч як не буде боляче мені, —
За нашу землю, дорогу й кохану,
Я рад прийняти на себе всі вогні.

За тих дітей, що бігають до школи,
За матерів, змарнілих у труді,
За рідні наші верби довгополі,
За наші дні прекрасні й молоді.

І тут ні сліз, ні відчаю не треба,
І тут не треба страху і ниття —
Живе лиш той, хто не живе для себе,
Хто для других виборює життя.

22.06.1955

* * *

Десь на горизонті хмара-хустка
Манить в даль, мов дівчина у сад,
І весни такі пахучі згустки
Розплескалися об голубий фасад.

Дні стоять погожі і привітні —
Розтопилося б і серце кам'яне;
Всі на вулицях — немов знайомі, рідні,
Лиш чомусь не впізнають мене...

12.07.1955

МОЯ ВИНА

За лісом дим підвівся по спіралі,
І ти, ображена, застигла у вікні —
На віях сльози... І осінні далі
Сумну мелодію навіяли мені.
Про те, як двоє молодих, гарячих
Палку любов зустріли у маю
І через гордість та уперті вдачі
Загубили щастя й молодість свою.
У мене в серці злиток горя й муки,
Та й ти вже, бачу, кашешся сповна.
І я кладу тобі на плечі руки
І говорю: "Пробач... Моя вина..."

25.08.1955

У ВАГОНІ

Ти сидиш навпроти, кучерява,
І з-під вій на мене — блись та блись.
У твоєму погляді лукавим
Хитрість і захоплення сплелись.

Та весела посмішка дівоча
Будить в серці не любов, не спів.
Ні, твого кохання я не хочу,
Як ніколи фальші не хотів.

Я для тебе іграшка, забава,
Але й то всього лише на мить.
Я ж не хочу, я не маю права
На дрібниці серце розпилить.

Бо крізь очі видно порожнечу,
Легковажність у душі твоїй,
Та й сказати мушу я, до речі,
Що поклявсь у вірності другій.

Тій дівчині, що тобі не пара.
В неї очі ніжні та ясні,
А у тебе нині пащать жаром,
Тільки кригу видно в тім вогні.

Я ж себе не дам тобі в забаву
Ні тепер, ні завтра, ні колись...
Не дивись на мене так лукаво,
Не дивися, чуєш, не дивись.

29.08.1955

МАТЕРІ

В хаті сонячній промінь косо
На долівку ляга з вікна...
Твої чорні шовкові коси
Припорошила вже сивина.

Легкі зморшки обличчя вкрили —
Це життя трудового плід.
Але в кожному русі — сила,
В очах юності видно слід.

Я таку тебе завжди бачу,
Образ в серці такий несучу —
Материнську любов гарячу
І твоєї душі красу.

Ти в моїх розмовах "єресі" шукав.
І безплідні мандрі до німого бору,
Де грибів немає, лиш трава руда,
Де байдужий дятел оббиває кору
І смішна синиця зиму вигляда.
І була із нами дівчина в машині,
Може, трохи гарна, але більше зла,
І горіли фари, і шуміли шини,
І дорога довга купою була.

- Згадують багато, а писати мало —
Справді до нудоти просто все було —
Тільки чомусь в душу глибоко запали
І старенька мати, і твоє село.

11.02.1956

БРАМА

Дикими, незнаними речами
Марить брама у тривожнім сні,
Де сторожа брязкає ключами
І скриплять ворота затісні.

Привиди з кривавими мечами
У накидках чорних, ніби ніч,
Граються безформними м'ячами —
Головами, знесеними з пліч.

Кров стіка під флегматичні мури,
Зойки захололі на губах —
Сотні літ наруга і тортури
Мертвих повертають у гробах.

І не бачить місто в ніч похмуру,
Як сторожа (вже не при мечах)
Нову жертву кидає під мури
З тряпкою брудною на очах.

16.02.1956

МАЛЕНЬКІ СОНЦЯ

Минула ніч, і сонце білогриве
Несе на трості огненному день,
І блискітки, швидкі та метушливі,
Стрибають на асфальті де-не-де.

Мовчать каштани, стомлені і мляві,
Та ось під них, у царство тишини,
Ввірвалися чорняві і біляві,
Блакитнооокі дочки і сини.

І вже каштанам ніколи дрімати,
І сонце не надивиться згори
На їх носи, рум'яні і кирпаті,
На витівки, на ігри дівтори.

І небо теплотою глибиніс,
І радість наливається в серця —
Сміються, бігають, пустують, мріють
Малесенькі замурані сонця.

19.02.1956

* * *

Ти йшла з села дорогою гнилою,
Місила грязь простими чобітьми,
І пахнув вірш твій теплою смолою,
Кленовими гарячими слізьми.

А чорне листя сипало під ноги:
Тобі — дорога, а зимі — постіль.
І ти в душі несла людські тривоги,
Людські бажання, сумніви і біль.

Ревли вітри... Ти, стомлена ходою,
Зійшла з дороги на твердий обліг,
Змінила жар тепленькою водою,
Знайшла сухенький, затишний нічліг.

І заспівала про смачні цілунки,
І людський біль у віршиках затих,
Бо ти забула про мужицькі клунки,
Про жебраків на вулицях пустих.

Та я тебе не волочу до суду,
Я тільки хочу на кінець сказати:
Народ тебе ніколи не забуде,
Бо він ніколи вас не буде й знати!

29.03.1956

* * *

Проходять дні. Життя стікає,
І десь громи гримлять у високості.
Я жду весни, але її немає,
Вона до мене не приходить в гості.

Мене доука гадиною стисла,
Одна дорога — у Дніпро із кручі...
Будь проклят той, хто дав уміння мислить,
Хто дав нам розум і серця жагучі.

07.04.1956

САЛЮТИ МИРУ

В дні травневі, мріями багаті,
Коли щастя хлюпає з пісень,
Ми щороку зустрічаєм свято —
Перемоги радісної день.

І встають у пам'яті дороги,
Ті, що довелося нам пройти,
Щоб багряний прапор Перемоги
Над рейхстагом гордо піднести.

І живуть у пам'яті народу
Його вірні дочки і сини,
Ті, що не вернулися з походів
Грізної, великої війни.

Їх серцям — віками пломеніти
На червоних наших прапорах,
Їх думкам — перемагати і жити
В наших творчих думках і ділах.

Їх життя, їх помисли високі,
Котрим не судилось розцвісти,
Закликають мир ясний і спокій,
Як зіницю ока, берегти.

І тому, коли надходить свято,
Кожен рік у травні, навесні,
Наші грізні бойові гармати
Салютують миру — не війні!

20.04.1956

* * *

Ти байдужа, як мертве місто,
І далека, як вір вогнів,
До безумства ясна і чиста
Пригадалася знов мені.

Де знайти фантастичну поляну,
Щоб у колі сестер твоїх
Впасти в руки твої, Світлано,
І померти від лоскоти їх?

24.04.1956

ЗАВЖДИ МИ, РОСІЄ, З ТОБОЮ

Над Россю, Дніпром і Сулою
В задумі шепочуть гаї:
В садах України весною
Про щастя дзвенять солов'ї.
Як сад навесні зеленіє
Та віхолу білу мете,
Так в серці народнім, Росіє,
До тебе пошана цвіте.

Тепер не оглянути оком
Дніпровську оновлену шир.
В майбутнє упевненим кроком
Іде наш народ-богатир.
Коли ми будуємо й сієм
У рідному вільнім краю,
Ми в дружбі з тобою, Росіє,
Черпаємо силу свою.

Ми піснею славим дзвінкою
Москву, і Урал, і Сибір,
Ми завжди, Росіє, з тобою
У битвах за щастя і мир.
Хай сад навесні зеленіє
Та віхолу білу мете!
У серці до тебе, Росіє,
Любов наша вірна цвіте, як весна.
Завжди ми, Росіє, з тобою,
Завжди ми з тобою, Москва!

25.04.1956

* * *

Ти до мене прийшла не із казки чи сну,
І здалося мені, що стрічаю весну.
Ти явилась мені — і здалося, що світ
Помолодшав навколо на тисячу літ.
Скільки ніс я для тебе тривог і тепла,
Але ти, як весна, стороною пройшла.

08.05.1956

СТАРІСТЬ

Сім десятків дідові старому,
Сам незчувсь, коли і відгуло,
Вже лице пожовкло, як солома,
Борознами вкрилося чоло,

Сяють очі глибоко спідлоба,
Тільки пух лишивсь на голові...
Лає син, що ні чорта не робить,
Допіка невістка: ще живі?

Остогидло діду хліб жувати,
Слухати образи від усіх,
Ціле літо горобців ганяти
Та граків сусідові на сміх.

Взять би істик, торбу через плечі
І піти світ за очі з села,
Але звик до хати, до малечі,
Що його, мов батька, облягла.

Все стерпить, хіба заплаче стиха,
Дивлячись на добрих малюків.
Все стерпить — докори, сором, лихо —
Лиш би вмерти на землі батьків!

24.06.1956

* * *

Вже день здається сивим і безсилим,
І домліває в зарослях ріка...
Луги, луги, пропахлі сіном прілим,
Чи ви мене впізнали, земляка?

Я тут колись бродив між лепехою
І спочивать сідав на купині —
Тоді ви разом бавились зі мною,
Свою журбу повідали мені.

Чому ж тепер така сумна напруга,
Завмерла мова в тиші верховіть?
Та ви не бійтесь — я вернувся другом,
Я зрозумію все — шуміть, шуміть...

21.07.1956

РОЗКІШНІ ТРУПИ

Раби хвиливної непевної забави,
Легкого щастя й долі шукачі,
Хіба ви кращі, ніж бездарні, мляві,
На смітник викинуті паничі?

І совість ваша п'яна і нечиста,
Мов каламутна весняна вода.
Ви проіснуєте без цілі і без змісту
І по собі не лишите сліда.

О, ви навчилися носити зачіски модні,
Цінять красу, жувать слова чужі
Та проїдати копійки народні,
Ви — філістери, гниди — не мужі!

Але за щирмою чванливості і цноти,
За блиском розкоші і шиком суєти
Вам не втаїти власної гидоти
І не сховати своєї пустоти.

17.09.1956

47-Й РІК

Збулися давно образи, суперечки,
Злиденні і напівголодні дні,
Та не забуду я, як пінилася гречка
І чорногузи гуртувались на стерні.

І люди йшли байдуже, мов лелеки,
Із косами дідівськими на лан,
В полукіпках лишали чорні глеки
І, зуби стиснувши, “виконували план”.

І вдови плакали, кричали діти “папи”,
А на сніданок — жолуді одні.
І в гарбах пнулися скелети-шкапи,
Худі, немов колгоспні трудодні.

Я не забув мужицькі очі хмурі,
Обличчя матерів налякані, тривожні,
Коли писали ви, продажні шкури,
Про їх життя, щасливе і заможне.

21.09.1956

МОЖНА

Можна вірить другові чи милій,
Марить наяву чи уві сні,
Білизну червневих ніжних лілій
Заплітатъ букетами в пісні.

Можна жить, а можна існувати,
Можна думать — можна повторять.
Та не можуть душу зігрівати
Ті, що не палають, не горять!

Люди всі по-своєму уперті:
Народившись, помирає кожна,
А живуть століття після смерті
Ті, що роблять те, чого “не можна”.

29.09.1956, Бійці

ЧАРИ НОЧІ

Лягла на всьому вечірня втома.
Палає місто, мов дивний храм.
І розтинають ніч невагому
Квадратні очі віконних рам.

Ці чари ночі такі знайомі —
Усі підвладні, покірні вам.
О, скільки вікон у кожному домі!
А там, за ними, — ідилій, драм!

Там заплітають життя тенети,
Там люди б'ються з останніх сил,
Там так знадливо звучать монети
І рве легені отруйний пил.

Там гинуть вчені, митці, поети
Але... й виходять вони звідтіль.

02.10.1956, Бйвці

* * *

Не бажаю я нічого, хочу тільки одного:
Стуку серця дорогого біля серденька мого.
Хай мене, немов пилину, носить доля по землі,
Подаруй мені хвилину — і забудуться жалі.
І минуле зло розтане, ніби привида сумні,
І лице твоє кохане буде сяяти мені.

09.11.1956

* * *

Осінній вечір морозом дихав,
У небі місяць, немов п'ятак...
Вона пройшла непомітно, тихо,
Голівку мило схиливши так.
Вона пройшла — і мені ні слова,
Лиш на хвилину звела брову...
І сіяв вечір густу полову
На пережовклу суху траву.

12.11.1956

ВОНА ПРИЙШЛА

Вона прийшла, непрохана й неждана,
І я її зустріти не зумів.
Вона до мене впливла з туману
Моїх юнацьких несміливих снів.

Вона прийшла, заквітчана і мила,
І руки лагідно до мене простягла,
І так чарівно кликала й манила,
Такою ніжною і доброю була.

Тільки чув, як співали
закохано ноги.
Тільки чув, як спішиш,
як тікаєш од мене
В надвечір'я дзвінке,
гамірно-шалене,
Тишина проковтнула
мелодію ніг,
Я не рушив із місця,
услід не побіг —
Ти ж спішила од мене,
ти квапилась дуже,
А мені так хотілось
бути байдужим.

16.12.1956

* * *

Зимовий вечір,
Закуривши люльку,
Розсипав зорі,
Неначе іскри,
Пустив хмарки,
Мов кільця диму,
І, проскрипівши чобітьми,
Шепнув морозам,
Щоб готували вікна,
Ліси вбирали
У білий іній
Та готували
Йому постіль.

24.12.1956

* * *

Я тобі галантно не вклонюся,
Компліменту зроду не зліплю,
Тільки в очі ніжні задивлюся,
В них свою тривогу утоплю.

І коли химерною габою
Спеленає землю довга ніч,
Довго серце тужить за тобою,
Довго сон мені не йде до віч.

Довго білі тасмничі крила
Обвивають маревом видінь,
І стоїш ти крихітна, і мила,
І прозора, мов ранкова тінь.

І палають, ніби стиглі вишні,
Владно підкоряючи собі,
Губи неціловані і грішні,
Очі божевільно голубі.

02.01.1957

* * *

Флегматично зима тротуаром поскрипує,
Фантастичні плете казки,
Позіхне десь під білою липою,
На шибки покладе мазки.

Вкриє землю габою сріблястою,
І в напруженій тиші нічній
Світ здається чарівною казкою,
Нерозгаданим плетивом мрій.

02—20.01.1957

* * *

Коли б тобі бажав я сліз і муки,
І карі найстрашнішої бажав,
Я б не викручував твої тендітні руки
І в хмурім підземеллі не держав.

Ні, я б не став тебе вогнем палити,
З тобою б розквітався без жалю:
Я б побажав тобі когось отак любити,
Як я тебе люблю.

15.01.1957

МЕЖА

Давить душу не осіннє олово,
Тож не дивно, що самі собі
Ми пускаєм кулі часом в голови,
Закусивши зойки на губі.

Шлях у всіх кінчається труною,
Кожному призначена межа,
Де порветься тихою струною
Муками натягнута душа.

18.01.1957

УКРАЇНСЬКА МЕЛОДІЯ

Довго тужить сумна бандура
Про діла у старій сивині,
І якусь невідому зажуру
Навіває та пісня мені.

Не мелодія — збурена рана,
Не слова, а безжальні голки,
Тільки бачу не сині лимани
І не горді козацькі полки.

А ввижається — там, біля шляху,
На потоптаній кіньми траві
Жирний ворон, мов чорна папаха,
На козацькій сидить голові.

А нав-круг по-ру-ба-ні
До-си-на-ють сні,
І да-ле-ко бу-бо-ни
Кли-чуть до вій-ни.

18.01.1957

* * *

Мені здавалась пошлою й брідкою
Бравада напускна безвусих юнаків,
Що вечорами, пригасивши світло,
Несли в кімнатах плітки еротичні,
Розповідали про сумнівні вчинки
І смакували голосно й цинічно
Свої любовні втіхи й насолоди.

Я їх не слухав. Сплющивши повіки,
Про тебе думав і зітхав нечутно.
В кімнаті тхнули прілі сигарети,
І різав носа неприємний дух.
А мені ввижались білі ниви,
Знайомі образи витали наді мною,
І ти мені на плечі клала руки,
І обпікала дотиком гарячим,
І я мовчав. Я не хотів про тебе
Розповісти завзятим брехунам,
Які б моє кохання осміяли.

09.02.1957

МАЛЮСИ

Нехай слова ці скучні і бездарні,
Та як мені не написати їх —
Я в них прийду до скромної друкарні
І буду знову втоптувати сніг.

І буду знов у вікна заглядати,
Брехати, що не холодно мені,
Твої нечутні кроки впізнавати
В морозній монотонній тишині.

І цілуватися в провулку до безтями...
Чого б тепер я тільки не віддав,
Щоб тільки знову все було так само,
Як я у вірші цьому пригадав.

Щоб знов були ті суперечки марні,
Щоб від кохання знову я дурів...
Нехай слова ці скучні і бездарні,
Та я їх кров'ю власною зігрів!

19.02.1957

* * *

Лаються, і плачуть, і сміються,
Дорікають, просять і кленуть
В час, коли над нивами зів'ються
Пахощі в прозору каламуть.

Ходять, заціловані до болю,
З криком божевільним на устах,
Бо ж проснулась то весняна воля
В стомлених і змучених серцях.

Бо, напнувши сонячні намети,
Що весна дурманом налила,
До струмка припала вся планета,
Упилася і в танок пішла.

26—27.03.1957

КРИВЛЯКАМ

Не видумуйте муки і драми,
Не видавлюйте з себе сліз,
Правді в очі дивіться прямо,
Не відводьте погляду вниз.

Не вимучуйте з себе сміху,
Коли серце стогне від мук,
Не благайте у долі лиха,
Коли щастя іде до рук.

Будьте схожі самі на себе —
Чи розумні, чи просто дурні.
Будьте чортом чи ангелом з неба,
Тільки не будьте штучні й смішні.

31.03.1957

* * *

Ви плачете? У вас, напевне, горе,
І ваші сльози варті співчуття,
Та хай ніколи смуток не поборе
Нестримної любові до життя.

І хай чужа усмішка в ту хвилину,
Кому сьогодні щастя розцвіло,
Не здасться вам тупим ударом в спину
І не пробудить в серці зло.

08.04.1957

Я не можу мовчати,
Бо радості тісно,
Бо любов моя бризкає
З серця за борт,
Бо сьогодні народ мій
Дзвенить, як пісня,
Я ж в тій пісні —
Маленький акорд.

22.04.1957

* * *

У душі моїй —
Місця немає туманам.
У душі моїй —
Сонце червоне буя,
І регоче, й гримить
Голубим океаном
Нерозтрачена радість моя.

У душі моїй —
Шторми, і грізні прибої,
І тривога,
Мов хмара грозова,
Встає.
Я вродливий з тобою,
Розумний з тобою,
У тобі — моя ніжність
І серце моє.

Облягли нас тумани.
У їхньому клоччі
Піднімаються сумніви,
Мов комиші.
Ти не бійся дивитись
В мої розтривожені очі,
Очі —
Вікна моєї душі.

10.05.1957

КВІТИ

Слів на описи не трачу, словом не передаси
Їх земної, безсловесної, дивовижної краси.

Люди дивляться, п'яніють, в них кохаються
віки,
Нареченим їх дарують, заплітають у вінки.

Ними кожен свою радість, власне щастя
назива,
Квіти часто нам говорять втричі більше, ніж
слова.

Скільки ми їм довіряли мрій, недоспаних
ночей!
Але є ще кращі квіти, невидимі для очей.

Не цвітуть вони на клумбах і на тихих
озерцях,
А цвітуть вони у грудях, у людських цвітуть
серцях.

В щирім серці, в чесних грудях — вірю,
знаю! — квіти є!
Щастя їх коріння поїть, радість барв їм
додає.

В них красується, ясніє мрій дитинна
чистота,
Золотими пелюстками в них кохання
розцвіта.

Щоб вони не помарніли в душах чистих
і ясних,
Завжди ніжністю й любов'ю поливайте,
люди, їх.

18.05.1957

* * *

Набігла довга тінь на пристані,
Розбивається об причал,
І, різкими гудками освистані,
Гонять води за валом вал.

І пливають каравани низкою —
Їм байдуже — чи шторм, чи штиль.
А мій човен здається тріскою
І на гребені їхніх хвиль.

30.05.1957

* * *

Іду, не хрестячись, в дорогу —
Я віру прадідів забув.
Коли б я вірив став у Бога,
То Бог на тебе б схожим був.

14.06.1957

КОМЕТА І СІРНИК

I

В холоднім космосі блукаючи без цілі,
Вона Землі хвостом не обмине
І омахів огнисті заметілі
З нічного неба щедро сипоне.

І довго будуть дивуватись люди,
Напишуть вчені тисячі томів
Про те велике і незвичне чудо,
Про феєрверк небачених вогнів.

II

Сірник малий в руках у господині
В кімнаті темній спалахне на мить —
Хитне на стінах чудернацькі тіні,
Щоб потім вмерти й більше не ожить.

І люди всі не бачать в тому дива,
Звичайна річ, до цього кожен звик.
Хоч всім потрібний вогник сиротливий
Видобуває крихітний сірник.

29.06.1957

* * *

Я не бував за дальніми морями,
Чужих доріг ніколи не топтав —
В своїм краю під буйними вітрами
Щасливим я і вільним виростав.

Мене ліси здоров'ям напували,
Коли бродив у їхній гущині,
Мені поля задумливо шептали
Свої ніким не співані пісні.

Коли не вмів ще й букваря читати,
Ходив, як кажуть, пішки під столом,
Любить людей мене навчила мати
І рідну землю, що б там не було.

Чужих країв ніколи я не бачив,
Принад не знаю їхніх і окрас,
Та вірю серцем щирим і гарячим:
Нема землі такої, як у нас.

15.08.1957

ТИША

Не розірвати цю холодну тишу,
Вона міцна й похмура, мов граніт,
Хоч в ній пробив мікроскопічну нішу
Наш галасливий і бездарний світ.

І бурі й шторми — то дитячий лепіт,
То відчайдушний виклик німоті,
То безнадійний крик у безконечнім склепі
І непокірність вічній самоті.

Зловісна тиша. Холодно і млосно.
О, чим її, прокляту, розірвать,
Щоб зашуміло щастя стоголосне
І не дало нам більше спать?!

01.09.1957

* * *

Я тут один, мов у чужому краї,
Ніхто мене, як друг, не привіта.
Постійно туга щире серце крас
І самота постійно огорта.

Чужі мені ці ідоли надуті,
І псалми їм складатиму не я,
Бо не втонула в пошлій каламуті
І не заснула молодість моя.

11.09.1957

Я юності не знав. Нудотно і похмуро
Пройшли мої, можливо, кращі дні
У тісноті і сутінках конури

З думками власними наоднині.
Я не шукав хвилиної утіхи,
Бо соромітними здавалися мені

Вульгарні танці і розмови тихі,
П'янке тепло дівочої руки
І губи, скорчені від сміху.

І все було у мене навпаки:
Коли гриміли духові оркестри
І шарпали підлогу каблуки,

У мене в роздумах проходили семестри.
Були зі мною сум і самота
Та ще нудьга й доука, ніби сестри.

Тепер смішні — дитяча прямота,
І аскетизм, і холодність уявні,
Бо сонне серце сполох калата.

І та моя відчуженість недавня
Мене залишила — і я бажаю жить,
Відкрити на вікнах посірілі ставні,

З людьми сміятись, плакати и любити.

17.09.1957

ГРУДОЧКА ЗЕМЛІ

Ще в дитинстві я ходив у трави,
В гомінливі трепетні ліси,
Де дуби мовчали величаво
У краплинках ранньої роси.

Бігла стежка в далеч і губилась,
А мені у безтурботні дні
Назавжди, навіки полюбились
Ніжні і замріяні пісні.

В них дзвеніло щастя непочате,
Радість невимовна і жива,
Коли їх виводили дівчата,
Як ішли у поле на жнива.

Ті пісні мене найперше вчили
Поважати труд людський і піт,
Шанувать Вітчизну мою милу,
Бо вона одна на цілий світ.

Бо вона одна за всіх нас дбає,
Нам дає і мрії, і слова,
Силою своєю напуває,
Ласкою своєю зігрива.

З нею я ділити завжди буду
Радощі, турботи і жалі,
Бо у мене стукотить у грудях
Грудочка любимої землі.

26—27.11.1957

* * *

Ми думаєм про вас. В погожі літні ночі,
В морозні ранки, і вечірній час,
І в свята гомінкі, і в дні робочі
Ми думаємо, правнуки, про вас.

Ми думаєм про вас — і тому наші руки
Не в'януть біля плуга і станка,
Тому в серцях у нас невитончена мука,
А радість голосиста і дзвінка.

Ні, то не сум промінить риса кожна,
То творчість б'є з натхненних наших віч,
А творчість завжди мрійна і тривожна,
Немов травнева неспокійна ніч.

Ні, сонний спокій зовсім нам не сниться,
Ні, нас не вабить ніжна тишина —
Прийдешне осяває наші лиця,
Неспокій творчий з вічністю єдна.

І тому ми спокійно і суворо
Стрічаємо у праці і борні
Наклепи злобні і тупі докори,
Потоки божевільної брехні.

Ми думаєм про вас. В погожі літні ночі,
В морозні ранки і вечірній час,
На свята гомінкі і в дні робочі,
Нащадки дорогі, ми захищаєм вас.

01.02.1958

* * *

У маленьких очах відбивається світ —
Гамірливий, гучний і великий —
Буйна радість зелених віт,
Білі хмари і срібні ріки.

В них — червона печаль зірниць
І світанків краса незабутня.
Із маленьких лукавих зіниць
Поглядає на нас майбутнє.

В них відіб'ється простір без меж,
Тиха вулиця й сине поле,
Але клекіт страшних пожеж
Хай у них не тремтить ніколи.

Хай в маленьких очах відбивається світ —
Од маленьких ромашок до стартів великих,
Хай в них світиться синій зеніт,
А не жах од побоїщ диких.

24.05.1958

ОШУКАНА МОГИЛА

Отут, де сумно опустили віти
Стрункі тополі на твердий обліг,
В пропахле димом сорок третє літо
Він за неправду у бою поліг.

Його селянки в землю тут зарили
Без почестей, без жалю, без труни...
Шумлять тепер навкруг його могили
Розкішні придорожні бур'яни.

І лиш діди, як сонце похолоне,
Розказують повільно, ніби сон,
Що бивсь він до останнього патрона
І не хотів здаватися в полон.

Та не вінча його героїв слава —
Під небом неосяжно голубим
Тополі українські величаві
Докірливо гойдаються над ним.

Прислужнику лукавих і неситих,
За що поліг в неправому бою?
І сироти твої й тобою вбитих
Дурну відвагу прокляли твою.

Життя твій слід і пам'ять загубило:
Нема хреста, ні імені, ні дат —
Стоїть німа, ошукана могила,
Де спить безславно фюрера солдат.

17.06.1958

РОВЕСНИКАМ

Ми в світ прийшли успадкувати славу,
Діла, і думи, й чесні мозолі,
Батьків велику полум'яну справу,
Що захистила правду на землі.

Нам не дрімать на тихому причалі,
Не виливать в кімнатній тишині
Свої дрібненькі втіхи і печалі
В меланхолійні вірші і пісні.

Нехай серця не знають супокою,
Хай обганяють мрії часу біг,
І наша юність буде хай такою,
Щоб їй ніхто не заздрити не міг!

22.06.1958

* * *

Я закоханий палко, без міри
У небачену вроду твою.
Все, що в серці натхненне і щире,
Я тобі віддаю.

Ти дала мені радісну вдачу,
Кров гарячу пустила до жил.
Я без тебе нічого не значу,
Ніби птиця без крил.

Кожну хвилю у кожную днину
Гріє душу твоє ім'я,
Ненаглядна, горда, єдина,
Україно моя.

31.07.1958

ПОРАДА ТОВАРИШЕВІ З КДБ

Чого вдивляєшся так пильно й підозріло
У тих, хто сумніви свої явля на людях сміло?
Якщо ти дійсно служиш правді, а не злу, —
Чому ж у щирості вбачаєш крамолу?
При людові не стане ворог горло дерти,
Бо тільки добрий друг бува завжди одвертим,
Ти краще придивляйся, як належно,
До тих, хто мислить і говорить обережно.

22.02.1959

ГОЛОВЕШКА

Кажуть, люди жили табунами,
Спали покотом в млі печер,
Цілувались при зорях ночами
На крутих узбережжях озер.

Говорили, що знали і вміли,
Не таїли своїх думок,
А на брилах поети невміло
За рядком карбували рядок.

І тоді лиш з'явилося горе
В небагату і щирю сім'ю,
Як полізли люди у норі,
І до того ж — кожен в свою.

Найпаскудніший, підлий гаде!
Ти посіяв між нас брехню,
Як украв, вихаючи задом,
Головешку "свою" з вогню.

Ти за кривду усю в одвіті,
Бо від тебе до наших пір
Стільки правд розвелося на світі,
Стільки лисячо-людських пір.

Ти живеш і до цього часу
У смердючій своїй норі,
Обпиваєшся пивом і квасом,
Виповзаєш на світ на зорі.

Будеш, мабуть, ще довго жити,
Але здохнеш нарешті ти,
Тільки треба з усього світу
Головешки до купи знести.

08.03.1959

ВЕРБА

Розлогі верби. Затишок і тіні.
Під ними тихо плещеться ріка,
І дівчина замріяна й струнка
Стоїть на березі у сонячнім промінні.

Як хороше у нас на Україні,
Де пісня нив чарівна та лунка,
І шепіт верб, і поклики гудка
Злились навек в мелодії єдиній.

Розлога вербо, чому ти мені
Миліша дуба, клена і берізки?
Чи не тому, що в роки ненависні
Моїх дідів сікли вербові різки

І що в жовтневій ранці голубі
Панів ми вішали на трепетній вербі?!

23.05.1959

ДІД УМЕР

От і все.
Поховали старезного діда,
закопали навіки у землю святу.
Він тепер вже не встане
і ранком не піде
із косою під гору круту.

І не стане мантачкою тишу будити,
задивлятися в небо, як гаснуть зірки.
Лиш рососою по нім буде плакати жито,
і пливтимуть над ним непомітно віки.
От і все.

Поховали хорошу людину,
повернули навіки у лоно землі.

Та невже ж
помістились в тісну домовину
всі турботи його,
всі надії,
жалі!

Та невже ж то
йому все віднині байдуже —
чи світитиме сонце,
чи ніч напливе!

Біль у душу мою закрадається вужем,
відчай груди мені розпанахує, рве.

Я готовий
повірити в царство небесне,
бо не хочу,
щоб в землю ішли без сліда
безіменні,
святі,

незрівнянно чудесні,
горді діти землі,
вірні діти труда.

Хай шалені гудуть
над планетою весни,
хай трава пнеться вгору
крізь листя старе...

Я не вірю,
що дід із могили воскресне,
але вірю,
що ні —

він увесь не умре.

Його думи нехитрі
додумають внуки,
і з очей ще віки пломенітимуть в них
його пристрасть і гнів,
його радощі й муки,
що, вмираючи,
він передав для живих.

09.06.1959

КОСАР

А. С. Малишкови

В поле вийшов косар на світанні,
Ждуть його обважнілі жита,
Дзвонять радістю далі туманні,
Мов перейдені весни й літа.

Приступає косар до роботи,
Скісся блискає і співа.
Чисті краплі солоного поту
Ваговиті, мов чесні слова.

Встало сонце і впало в очі,
Хмари втому зняли з плечей —
Служать людям ці руки робочі,
Сонце людям гріє з очей.

Стали копи рядами на чати,
Залицяється колос до губ —
Так свій полудень зустрічати
Вміє щирій косар-працелюб.

Хай тим стане оце за диво,
Хто під регіт і плач жоржин
Йде косить поетичну ниву,
Позичаючи мозку в машин.

Буде, мабуть, повік “кустарно”
Оброблятися нива оця —
Там пускати машину марно,
Де працюють людські серця!

Устає косар до роботи,
Скісся блискає і співа.
Ніби краплі солоного поту,
Світять чесні його слова.

17.07.1959

НІ, НЕ ВМЕРЛА УКРАЇНА!

Я зустрічався з вами в дні суворі,
Коли вогнів червоні язики
Сягали від землі під самі зорі
І роздирали небо літаки.

Тоді вас люди називали псами,
Бо ви лизали німцям постולי,
Кричали “хайль” охриплими басами
І “Ще не вмерла...” голосно ревли.

Де ви ішли — там пустка і руїна,
І трупи не вміщалися до ям —
Плювала кров'ю “ненька Україна”
У морди вам і вашим хазяям.

Ви пропили б уже її, небогу,
Розпродали б і нас по всій землі,
Коли б тоді Україні на підмогу
Зі сходу не вернулись “москалі”.

Тепер ви знов, позв'язувавши кості,
Торгуєте і оптом, і вроздріб,
Нових катів припрошуєте в гості
На українське сало і на хліб.

Ви будете тинятись по чужинах,
Аж доки дідько всіх не забере,
Бо знайте — ще не вмерла Україна
І не умре!

18.10.1959

ДУПЛО

Одлунала далека пісня,
Гамірливий вечір замовк.
А тобі, видно, вдома тісно,
Що бредеш по дорозі, як вовк.

Сумно бачить тебе одиноким —
Де подруга твоя чи друг?
Ну, чому ти проходиш боком,
Не завернеш ніколи в круг?

Може, в тебе у грудях мука,
То прийди, розкажи її —
Ми простягнем на поміч руки,
Мозолясті руки свої.

Може, душу пече образа,
Може, впав ти від неї в стум?
Не вагайся, підходь, розкажуй —
Ми у пісні розвієм сум.

Та в очах твоїх завжди спокій,
І обличчя кругле, мов книш,
І проходиш ти завжди боком,
І підкреслено ти мовчиш.

14.01.1960

* * *

І у всьому така погорда,
Що говорять дівочі уста:
— Запишався... якого чорта?
— Торрічеллева пустота!

На трухляву столітню грушу
Ти похожий, чванько й мурло,
І боїшся, щоб хтось у душу
Не заглянув, мов у дупло.

14.01.1960

МІЙ РОДОВІД

Вельможі пихаті і горді
Плетуть родоводів в'язь:
В одного — прапрадід став лордом,
В іншого — прадід князь.

Баньки уп'явши в минуле,
Гордо ця знать рече:
— Про нас хрестоносці чули...
— В нас Рюрика кров тече...

— Мій предок вогнем і залізом
Титул собі добув...

— А мій тисяч сорок зарівав,
За це і в пошані був...

Нічого собі родоводи!
Та киньте свій гвалт і крик:
Я із древнішого роду,
Бо я — полтавський мужик.

Ви скорчите кисло пику,
Коли повідомлю вас,
Що предок мій споконвіку
Хліб сів і свині пас.

Щоб жерли ви булки й сало,
Віками пер соху-плуг.
Хіба ж для історії мало
Оцих видатних заслуг?!

Я вами гордую, панове,
Бо я — знатніший од вас.
Звиняйте за грубе слово —
Я з вами свиней не пас!

23.02.1960

ПРОСТЕ І РІДНЕ

Де сталь кується й зерном
дзвенить колос,
Де тайни вічні розум розкрива,
Ї ми чуєм рідний теплий голос,
Ї нам в душу падають слова.
Коли степи, як море, неокраї
Парують скибами вологої ріллі —
Ї там сила творить і буяє
В ім'я життя нового на землі.
Коли в пустелях велетні-заводи,
Мов жерла, в небо труби піднесуть —
То нею підняті й розковані народи
Майбутнього підвалини кладуть.
Коли нові підводяться квартали,
І ллється струм дротами до села,
То ленінським великим ідеалам
Вона життя нев'януче дала.

Коли дзвенять піснями надвечір'я
Над гамом піль і плюскотінням вод,
То їй слова любові і довір'я
В натхненній пісні посила народ.
І всім, хто творить, хто живе і мріє,
Для кого край наш —
То одна сім'я,
І розум світить, і у серце гріє
Просте і рідне партії ім'я.

В. Щербань
"Черкаська правда", 25.02.1960

* * *

Хто у тому винен, я не знаю,
Та й шукати винних не піду.
Тільки думка думку обганяє —
Як мені звести їх до ладу?

Може, так написано від роду
(Та чи в цьому втіху я знайду?),
Що в житті моїм одні незгоди,
Іншим теж несую одну біду.

Може, так судилося од віку
І даремно я шукаю лік —
Хай розбите серце, мов каліка,
Стугонить у грудях цілий вік.

І нехай на голову бездари
(Дурневі — навіщо голова)
Упадуть, як безпощадна кара,
Синові докірливі слова.

Я не жду і не прошу пощади —
Хай життя не балує мене —
Що ж робити, коли поруч з гадом
Батькове ім'я він пом'яне?

І нащо йому, малому, знати,
Що печаль сесе, немов змія,
Що для мене найлютішим катом
Стане совість змучена моя.

08.03.1960

ВКЛОНИСЯ ЇЙ

...жінки — матері нашого народу
О. Довженко

Коли малим ти вперше став
на ноги —

Яка ж то радість матері
була!

Від тихої колиски до порога
Вона тебе за руку провела.

Вона прибігла стомлена
з роботи,

І, може, сон їй очі замикав,

А дома — новий клопіт і турботи,

І довга низка непочатих справ.

І ти не знав, що терпли в неї руки,

Коли вона сідала до стола

І, затаївши біль в душі і муку,

Із батьком річ проникливу вела.

Вона писала: "Добре нам живеться,

Ти ж про одне, про перемогу дбай.

Уже синок наш бігає й сміється...

Скоріше окупантів добивай..."

Вона усе тоді робити вміла,

Вона усе тоді робить могла,

Вона усім нам щедро уділила

І ласки, і сердечного тепла.

Їй не шкодує синівської любові,

Її мозолі й зморшки —

все шануй,

Вклонися їй, скажи привітне слово

І руки працюючі поцілуй.

Навчись її всім серцем поважати

І берегти від злоби і наруг:

Радянська жінка — трудівниця, мати, —

Вона твій перший і надійний друг.

Їй по плечу, здається, світ підняти,

Їй справи по плечу — великі і малі,

Бо це ж вона, вона народу мати,

А значить —

Мати правди на землі.

08.03.1960

Може, ти зі мною надто строга,
Та й чого б ти ніжною була?
Але ти в життя мос убоге
Зіркою яскравою ввійшла.

І нехай проміння те не гріє,
Що послала зірка здалека,
Та до неї лине й лине мрія,
Ніби світло, тиха і легка.

І не треба долі дорікати,
Всіх не може обігріть вона:
Нас до тебе горнеться багато,
Але ж ти одна.

12.03.1960

ТІНЬ

Біг чоловік через поле дике,
Біг чоловік через темний ліс,
Повну вулицю лементу й крику
У легенях набряклих ніс.
Біг чоловік через сонні луки,
Вибився з сили від голосінь.
Тенором, повним черстої муки,
Допитувався:
“Де ж моя тінь?
Тиха, сіренька, на мене схожа,
Завжди зі мною ходила тінь —
Жити без неї не можу,
Ніби дерево без корінь.
Вона мене в скруті завжди виручала,
Зі мною ходила і спати лягала.
Як день — то казала, котра година...
Бувало, до сонця повернеш спину,
І прямо перед тобою стелеться власна тінь,
Милуйся до ночі, якщо не лінь.
І раптом втекла.
Я один залишився.
І відразу ж без неї у дурні пошився,
Бо не второпаю, котра година,

Куди повертати потилицю й спину
І як узнати — чи день, чи ніч...
Раз тінь моя пурхнула пріч..."
І побіг чоловік по світах блукати,
Знемагати від сліз і квилінь,
Спотикатися, шукати, благати:
— Поверніть мені тінь!..
А тіні байдуже. Живе сама.
І видає себе за людину.
І хоч нічого людського в ній нема,
Ніхто не помітив зміни.

18.03.1960

* * *

Ми усі по характеру різні,
І смаки не однакові в нас,
Та одна нас ростила Вітчизна
У великий розбурханий час.

І які б нас не кликали далі,
Перед нами єдина мета.
Скрізь життя у нестерпному шалі
Нас, гарячих і юних, віта.

Буде в нас і кохання і сльози,
А комусь не забракне і мук,
Та ніякі вітри і морози
Не погасять тепла наших рук.

Ми усі по характеру різні,
І смаки не однакові в нас,
Та одна нас ростила Вітчизна
У великий розбурханий час.

11.04.1960

* * *

Всі образи й кривди до одної
Я тобі забуду і прощу —
Жду твоєї ласки хоч малої,
Як земля у спеку жде дощу.

О жорстока! Щастя хоч краплину
В душу мою змучену згуби —
Полюби і зрадь через хвилину,
Та хоч на хвилину полюби!

21.04.1960

* * *

Я і в думці обняти тебе не посмію,
А не те, щоб рукою торкнутися смів.
Я люблю тебе просто — отак, без надії,
Без тужливих зітхань і без клятвених слів.

Навіть в снах я боюсь доторкнутись до тебе,
Захмелить, одуріти від твого тепла.
Я кохаю тебе. Мені більше не треба,
Адже й так ти мені стільки щастя дала.

21—22.04.1960

* * *

Як хороше радіти без причини,
Коли на місто сутінь опада
І чується, як тихо, безупинно
Дзюрчить у стоки весняна вода.

І сну нема, і спокою немає,
І відчаю, і певності нема,
Тебе ж у далеч владно закликає
Напоєна надіями п'їтьма.

І хочеться всю землю обійняти,
І йти шукать нечуваних пригод...
О, скільки музики натхненної багато
У шумі каламутних вод.

27.05.1960

ЖОРНА

Натуга на руках,
від втоми чорних,
здувала жили,
ніби мотузки.

Каміння кладало зубами
в жорнах,
жувало жовті зерна на друзки.
І сіялось не борошно,
а мўка...
При тьмяному мигтінні каганця
жіночі ніжні
материнські руки
тягли за ручку
камінь без кінця.
Журливо мліли очі сумовиті,
і борошно,
мов біла кров, лилось...
Це все було
в двадцятому столітті,
що грозами над нами пронеслось.
Ми часто чуєм
радісну зловтіху
у голосі ворожому,
чужім,
що заглядали кривда
й люте лихо
у наш —
для щастя виведений — дім.
Хай сатаніють
виродки од крику —
нас не знобить
од їхньої хули:
нам жорна ті
із кам'яного віку
на танках варвари
з Європи привезли.
І то для них
таки й була наука,
коли —
у всього світу на виду, —
немов у жорнах,
дужі наші руки
перемололи варварську орду.
Народе мій!
Титане непоборний,
що небо підпирає голубе!

Твій гордий подвиг
не принизять жорна —
вони лиш возвеличують тебе.
Дарма біситься
злість ворожа, чорна —
нічим не очорнить
твоеї боротьби..
Цілую руки,
що крутили жорна
у переддень космічної доби.

Квітень-травень 1960

* * *

Ніби краплі жовті, в темну воду
Стигли зорі падають вночі.
Ти ідеш крізь синю прохолоду,
Підійнявши місяць на плечі.

Ти ідеш... Іди собі щаслива,
Мрій і смійся, думай і мовчи,
Посміхайся вітрові грайливо,
Травам ім'я милого шепчи.

Ти ідеш... Звичайно, не до мене,
Не мені замріяність несеш.
Ніжна й добра, щедра і шалена,
Іншому в обійми упадеш.

Іншому у душу зрониш слово,
Сумнів розпанахавши навпіл.
Вечір перли вам до ніг казкові
Буде сипать росами на діл.

І від вас між сонних незабудок,
Без злоби, досади і обмов,
По росі брестиме босий смуток
І моя нерадісна любов.

19.06.1960

З ДИТИНСТВА

В мене була лиш мати,
Та був іще сивий дід, —
Нікому не мовив “тату”
І вірив, що так і слід.

Був певен, що батько лишній,
Крикливий, немов сусід,
Коли заставав на вишні,
На мене кричав, аж блід.

Та боляче б'ється, думав,
Не пустить гулять на став,
І тому не знав я суму,
Щасливим собі зростав.

І лиш як минули роки
І я непомітно зріс,
Мені часто кидалось в око,
Як сину сусід той ніс

То нові штанці святкові,
Сорочку, що так до лица,
Або чобітки з підковою
Приносив йому од шевця.

Але мене й це не вабило,
Бо заздрити, знав, не слід,
І звався за обновки “бабою”
У мене малий сусід.

Я вірив, що краще всього
Пісні, які знав дідусь.
Вмощусь на коліна до нього
І в очі йому дивлюсь.

А він вимовляє, виспіває
Гарячі прості слова —
І все давниною сивою
В очах моїх ожива.

Мелькають червоні жупани,
Вирує, кипить Дніпро,
І Байда стріляє в султана,
Підвішений за ребро.

І грізні полки Богдана
Шляхетську орду женуть,
А з півночі десь за бураном
На поміч стрільці ідуть.

Несуться зі свистом-гуком
Богунці у всі кінці...
І я затискую руку,
Мов шабля у тій руці.

І плачу, було, й сміюся,
Як слухаю ті пісні...
Спасибі ж тобі, дідусю,
За те, що ти дав мені...

29.07.1960

СПАСИБІ

Я вклонюся землі і скажу їй:
— Спасибі,
що мені ти прослалася, тепла, до ніг,
що не кінчилась ти на дідівській садибі,
але ринула вдаль тисячами доріг.
Легко ніжність мою голубину збагнути,
ти сама, як святиню, її бережеш:
я сьогодні до тебе уже не прикутий
ланцюгами холодних безжалісних меж!
Це вони мені руки в'язали і ноги,
це вони мою мрію тримали в ярмі.
Ніби ґрати, вони обступали дорогу —
коридор у вселюдській жорстокій тюрмі.
Я, пригнічений ними, не бачив неба,
я, задавлений ними, конав у імлі,
клаптик щедрості брав я у тебе —
у незмірно багатой мами-землі.
А вони ж і тобі перекраляли груди,
не давали прорватись твоїй доброті.
Це було, моя земле, цього вже не буде
у моєму й твоєму довічнім житті.

У кісниках барвистих із райдуг веселих,
з білим бантиком чистих, замріяних хмар —
ти стоїш, мов дівча, і підносиш нам келих,
щедро ллєш в наші душі зелений нектар.
Ти напружила м'язи — і тріснули межі,
і сповзли з твого тіла рови-ланцюги,
щоб ішов я щасливий в твоїм безбережжі,
зачерпнувши із надр твоїх сили й снаги,
щоб думки мої пахли у білому хлібі,
щоб любов моя квітла пилком на житах.
Я кажу тобі, земле:
— Синівне спасибі!
Будь безсмертна
в своїх трудівничих літах.

16.08.1960

МУЗА І РЕДИСКА

Знов на лірику тягне. І знову,
Тільки виповзе вірш з-під пера,
Заведе моя жінка розмову,
Що за розум узятись пора.

І почне гомоніти й повчати,
Дорікати і лаять щодня:
В голові в тебе тільки дівчата,
Ну, хіба ж ти людина? Свиня.

Де ти взявся мені на досаду?
Глевтяки в тебе, видно, в душі!
І немає ні грому, ні граду
На твої недотепні вірші.

Без пощади, вагання і жалю
Кожне слово б'є в ціль мов снаряд.
Посадить мене треба на палю
Зо страшними злочинцями в'язь.

О домашній страшний Торквемадо!
Не спіши ти мене розпинать.
Я і сам був би сонячно радий,
Коли б віршів не вмів римувать.

Чом, як клали мене у колиску,
Не втовкмачили “жисті” суть;
Вигідніш продавати редиску,
Ніж поетом на світі быть.

30.08.1960

* * *

І знову сам воюю проти себе —
Два чорти схарапудились в мені.
Один волає: “Зупинись! Не треба!”
Штовхає інший: “Не впиняйся, ні!”

І я іду, і падаю, і знову
Спішу вперед або плетусь назад.
Мені дарма, що брехні і обмови
Об мене торохтять,
Як об гостинець град.
Мені дарма, плюю на остороги,
Топчу улесливості мох.
Мої чорти беруть мене на роги,
І щоб мені не збитися з дороги,
То треба дослухатися обох.

10.09.1960

ДИСКУСІЯ В ШАФІ

Поставщик шляп доктора Аденауера повідомив одну боннську газету, що федеральний канцлер є “найдивовижнішим клієнтом”. Голова Аденауера рік у рік стає дедалі меншою.

З газет

У шафі серед шляп
Зчинився якимось галас.
— Хіба між вами я рівня? —
Бундючо Нова шляпа вихвалялась. —
Ви тут без діла висите щодня,
А я на голові у канцлера пишалась!
Він так мені у всьому довіряє,
Що завжди мною голову вінчає.
— І я, бувало, канцлеру служила! —
Нервова шляпа крикнула щосили.
— І я!

— І я! —
Всі заволали хором,
Усі наперебій ділились горем,
Вкладали шляпські болі у слова:
— У нього ж відсихає голова...
Східна шляпа засміялась дрібно:
— Раз відсихає — значить непотрібна!
Йй-право, сестри, нічого тужити,
Я вам відкрию річ таку:
Як голові такій служити,
То краще висіть на гвіздку!

24.12.1960

ЧУЮ

Чую, земле, твоє дихання,
Розумію твій тихий сум,
Як на тебе холодні світання
Ронять пригорщами росу.

Знаю — зливи, та буйні грози,
І роса в шумовинні віт —
То сирітські, вдовині сльози,
То замучених предків піт.

Назбирала ти їх без ліку
На роздоллі полів, дібров,
Щоб живили тебе довіку
Людські сльози і людська любов.

03.01.1961

* * *

Я не люблю зими — вона така убога,
Одноманітна, барвами скупа,
І місяць білий — круглий, як лупа, —
Втопає в царстві мертвого й німого.
Я не люблю зими — вона така убога.

Усе важке й безмовне, мов каміння.
Сама ж господарка на колії доріг
Зсипає зорі пригорщами в сніг,
Купаючи в їх сонному промінні,
Усе важке й безмовне, мов каміння.

07.02.1961

* * *

Є в коханні і будні, і свята,
Є у ньому і радість, і жаль,
Бо не можна життя заховати
За рожевих ілюзій вуаль.

І з тобою було б нам гірко,
Обіймав би нас часто сум,
І, бувало б, тремтіла зірка
У тумані тривожних дум.

Але певен, що жодного разу
У вагання і сумнівів час
Дріб'язкові хмарки образи
Не закрили б сонце від нас.

Бо тебе і мене б судила
Не образа, не гнів — любов.
В душі щедро вона б світила,
Оновляла їх знов і знов.

У мою б увірвалася мову,
Щоб сказати в тривожну мить:
— Ненаглядна, злюща, чудова,
Я без тебе не могу жити!..

22.02.1961

СУПЕРНИКИ

I

Вітер пісню співав стоголосо,
Але раптом в екстазі німім
Зупинивсь біля тебе і млосьно
Зазітхав у волоссі твоїм.

І підслухали зорі і трави,
І підслухали ріки й мости,
Як шептав тобі вітер ласкаво:
“Я такої не бачив, як ти...”

Хочеш — хмари для тебе розвію?
Хочеш — землю в дощах утоплю?
Тільки дай мені крихту надії,
Тільки тихо шепни — люблю...”

І хоч ти не сказала нічого,
Бо не слухала вітрових слів,
Він, забувши солодку знемогу,
Розганяти хмарки полетів.

А як глянуло сонце із неба
Через сині зіниці ніш,
Закохалося сонце у тебе,
Засіяло іще ясніш.

II

Вітер в небі за хмарами гониться
І про тебе складає пісні,
Почалася у сонця безсонниця —
І подовшали раптом дні.

І обоє тобі заходились
Говорити у всякий час:
“Ми по вуха в тебе влюбились,
Усміхнися ж хоч раз до нас...”

III

Тож послухайте, сонце і вітре!
Перестаньте скиглити на мить!
Маю річ я до вас нехитру,
Ви послухайте, помовчіть.

Я б хотів, щоб мені ви сказали
Без брехні, без ридань і виття:
Скільки раз ви уже кохали
За своє безконечне життя?

У скількох у волосі мліли,
У скількох іще будете мліть?
Ви всіх разом так не любили,
Як одну її треба любити!

Я для неї хмар не розвію
І дощами землі не залю.
І хвалитись, як ви, не вмію,
Але я її дужче люблю.

* * *

Вие вітер, довго вие, навіть слухать обрида.
Ходить байда споконвічний та у вікна загляда.

Ну чому б тобі, приблудо, не заснути уночі,
Не погрить старечі кості в димарі чи на печі?

Я не сплю — мені й не диво: я ж не вітер —
чоловік,
Помитарствую, поб'юся та й засну колись навік.

Але ж я не спати — жити! Жити і мріяти люблю —
Через це у довгі ночі не вилежуюсь, не сплю.

Ну, вгамуйся, клятий вітре, не стогни та не хрипи,
У моє вкладайся ліжко і за мене там поспи.

І зітха тужливо вітер, кулаками в шибки б'є:
— І мені, — кричить, — кохання також спати
не дає.

Я давно про зірку мрію, світлу зіроньку одну,
Але як не дму, не вію, а до неї не сягну.

Тож ходжу я в довгі ночі та зітхаю знов і знов,
Йй пісні сумні складаю про сумну мою любов.

16.03.1961

* * *

Берези, в снігу занімалі,
Іній на вітах слізьми,
Про що ви мрієте, білі?
— Про сонце мріємо ми...

Дуби в крижаній кольчузі,
Одягнуті в сиві шовки,
Про що замислились, друзі?
— Про сонце наші думки...

Вітри із морозяним шпаром,
Куди вас несуть чорти,
Чого галасуєте даром?
— Хочемо сонце знайти...

Очі, наповнені горем,
Очі сумні мої,
Чому ви блукаєте зором?
— Хочем побачить її...

Серце, недавно кволе,
Муко моя мала,
Чому щемип, як ніколи?
— Хочу її тепла...

Розуме мій байдужий,
Вируч мене хоч ти —
Над чим ти думаєш, друже?
— Хочу надію знайти...

14.04.1961

* * *

Все було. Дорога закричала,
Блиснули байдужі ліхтарі.
Ти пішла від мене до причалу
І згоріла в полум'ї зорі.

Вибухали дні незрозуміло,
І життя котилося моє...
Але там, де ти тоді згоріла,
Кожен ранок сонце устає.

16.05.1961

* * *

Ти не можеш мене покарати
Блискавками з-під милих брів,
Бо тебе я навіки втратив
Ще до того, як вперше стрів.

Ти не можеш мене любити,
Ненавидіть не можеш теж —
Ти прийдеш, як гаряче літо,
Тільки грозами обпечеш.

Через теплі зелені трави
Поведе тебе в далеч путь.
Та за мною лишиться право
До кінця тобі вірним быть.

Дні і ночі думать про тебе,
Виглядати тебе щомить —
Лиш для цього, їй-богу, треба,
Тричі треба на світі жити!

19.06.1961

БАБА ОНИСЯ

У баби Онисі було три сини.
У баби Онисі синів нема.
На кожній її волосині
морозом тріщить зима.
Я горя на світі застав багато.
Страшнішого ж горя нема,
ніж те, коли старість мати
в домівці стрічає сама.
Немає такої біди і муки,
ніж сумно з-під сивих брів
дивитись щодня, як внуки
ростуть без своїх батьків.
За те, що ми в космос знялися,
що нині здорові й живі,
я пам'ятник бабі Онисі
воздвиг би на площі в Москві.
Щоб знали майбутні предтечі
в щасливій і гордій добі:
їх горе на утлі плечі
Онися взяла собі.
Щоб подвиг її над землею
у бронзі дзвенів віки,
щоб всі, ідучи повз неї,
знімали в пошані шапки.

1961

**ПРОЩАННЯ ФЕДОРА КРАВЧУКА,
КОЛГОСПНОГО КОНЮХА,
З СТАРОЮ ХАТОЮ**

Ти стоїш, небагата й непришна,
виглядаючи з саду в луг.
Рясний цвіт обтрусили вишні
на солом'яний твій капелюх.
Ти приймала і щастя, і лихо,
поважала мій труд і піт,
із-під сірої теплої стріхи
ти дивилася жадібно в світ.
Відчиняла ти лагідно двері
для нового життя й добра,
друзів кликала до вечері,
рідна хато моя стара.
Я в тобі розлучився з журбою
і навіки спекався біди.
Я прощаюся нині з тобою,
рідна хато моя, назавжди.
В нову хату ідуть твої діти
з сміхом, з піснею, як вогнем.
Як же радість тобі втаїти
під старечим своїм брилем!
Ти була мені наче мати,
ти служила мені як могла —
кожна кроквочка, кожна лата
не жаліла для нас тепла.
Тож сьогодні і в тебе свято,
в шибках вогники голубі.
Переходячи в нову хату,
говорю я:
— Спасибі тобі!

01.09.1961

ПУЧОК СУНИЦЬ

У степу не було нікого,
Тільки вітер та ми й ковила.
І мовчала струнка дорога,
Що, здавалося, в небо вела.

Та сміялося сонце в блакиті
Над безмежжям німим цілини.
В курені, що соломою криті,
Ми дівчатам несли кавуни.

І припала ж така година,
Дуже радісна й трохи сумна:
У Миколи були іменини,
А у нас не було вина.

Прокляли ми тоді дорогу,
Що вона подалась не туди —
Пнеться в небо, мабуть, до Бога,
А від нього вина не жди...

Гоготіло вночі багаття,
Танцювали зірки у вогні,
І дівчата в святешних платтях
Дарували Миколі пісні.

Чисту воду пили із бочки,
Брудершафти і тости були,
Пап солідних сини і дочки
Круг багаття тамтам вели.

І уже як першій зірниці
Усміхнулася жовта стерня,
Піднесли ми йому суниці,
Що збирали гуртом півдня.

Бо тоді у зелених суницях
Вся фантазія наша жила.
Бачив я: у Миколи в зіницях
Синім полум'ям радість цвіла.

І стояв він, як мак, рум'яний,
Бурмотів невизразно: "Бра..."
Був Микола від щастя п'яний,
Від хмільного людського добра.

14.10.1961

ПЕРШИЙ

Першим був не Господь
і не геній,
першим був —
простий чоловік.
Він ходив
по землі зеленій
і, між іншим,
хлібину спік.
І не зміг
заробить монумента
цей наївний франк
чи дуліб,
бо не зміг він
знайти момента,
щоб узяти патент
на хліб.
Постаріла вже
мудрість Божа,
розтрощив її
грізний час.
Хлібом
геній живився кожен,
щоби розум його не погас.
Та нехай над землею година
чи негода лютує і рве, —
вічна мудрість простої людини
в паляниці звичайній живе.

14.10.1961

ЛИСТ ЧИТАЧІВ ПОЕТУ

Твої вірші — думок великих злиток:
У них епоха і життя нове —
Від екскаваторів до шоколадних плиток —
Яскравими картинами пливе.

І трактори, що заповзли в аули,
І літаки над хмарами шугають —
То не біда, що те сто раз ми чули,
То не біда, що те і діти знають.

І хоч про все те знаємо з газети,
Любов до тебе все-таки лелієм,
Бо нам приємно знать, поете,
Що ми й самі писати так умієм.

14.10.1961

* * *

Дотліває холод мій у ватрі,
Я один замріяний іду...
Ми тоді зустрілися в театрі,
На гальорці в третьому ряду.

І не вірю, що мені здалося,
Бо напевне знаю — так було:
То не скрипка кликала — волосся,
Що тобі спадало на чоло.

Тишина хиталася велично,
Ніжні струни квилили вниз —
Тож було і солодко, й незвично
У твоїх очах читать грозу.

А коли виходили із залу
З думами про вічне і земне,
Довго ти під ліхтарем стояла
І чекала, радісна, мене.

Ми ішли через блакитне місто,
Мовчки зупинились на мосту.
Ти була така прозора й чиста,
Я не смів порушити чистоту.

Тільки досі знаю: не здалося,
Так і залишилось, як було, —
То не скрипка кличе, а волосся,
Що тобі спадає на чоло.

Дотліває холод мій у ватрі,
Біля мосту стишую ходу...
Часто жду тебе я у театрі,
На гальорці в третьому ряду...

15.10.1961

ВАРВАРИ

Круг багаття не танцюють дико,
Не беруться в бійці за чуби
Варвари із атомного віку,
Варвари з космічної доби.

Захищають горді ідеали,
Перегонять в гроші кров і піт,
Крізь холодні скельця-окуляри
Оглядають благодійно світ.

У палацах пишних — не в печері —
Варвари з космічної доби
Мріють дати людству на вечерю
Атомні опеньки і гриби.

23.10.1961

УМАНСЬКИМ ДІВЧАТАМ

Умань! Добра, ласкава Умань.
Хмари в небі — мов сива шаль.
Я люблю у Софіївці думать,
Із минулого знявши вуаль.

Обійду усі готи й альтанки,
З водограю нап'юся води.
Розумію, чому уманчанки
На побачення ходять сюди.

Ой дівчата, русяві й білі,
Чорні очі — мов стиглий глід!
Не дивитись на вас не в силі,
А мені вже дивитись не слід.

І блідніють казкові химери,
І німіє антична краса —
Ви не гірші нічим од Венери,
А вона ж цілий світ потряса!

Хто на сонце очей не мружить?
От хіба що сліпі — та й все.
Той, хто вас обмине байдуже,
Мабуть, крем'ях у грудях несе.

Я люблю у Софіївці думать,
Відганяючи спогадів рій.
Від сьогодні, ласкава Умань,
Скільки житиму — бранець твій.

28.10.1961

* * *

Стільки в тебе очей,
Стільки рук і мозолів,
Скільки крапель в Дніпрі
І у небі зірок.
Ти не падав од вітру,
З біди не безволів,
Не насунув на душу
Ганьби козирок.

Не шукав я до тебе
Ні стежки, ні броду,
Бо від тебе узбіччям
Ніколи не брив —
Я для тебе горів,
Український народе,
Тільки, мабуть,
Не дуже яскраво
Горів.

Тільки, мабуть, не міг,
Як болід, спалахнути,
Щоб осяяти думкою
Твій небозвід,
Щоб устать, ніби зірка,
Сіянням окута
Твоїх подвигів гордих
Й незлічених бід.

Скромна праця моя —
То не пишна окраса,
Але в тому, їй-богу,
Не бачу біди —
Щось у мене було
І від діда Тараса,
І від прадіда —
Сковороди.

Не шукаю до тебе
Ні стежки, ні броду —
Тя у грудях моїх,
У чолі і в руках.
Упаду я зорею,
Мій вічний народе,
На трагічний і довгий
Чумацький твій шлях.

14.12.1961

* * *

Я дивлюся в твої перелякані очі,
Я тебе заголубить, запестити хочу.
Тільки знаю: не треба! Не треба!
Міг раніше я жить
І не думать про тебе.
Все вривалося в душу, в тривожне чоло —
Все на світі було,
Лиш тебе не було.
А тепер уже й світу, здається, нема —
Тільки ти залишилась сама.
Але я протестую, волаю: не треба!
Та не можу вже жить
І не думать про тебе.

17.12.1961

* * *

В букварях ти наряджена і заспідничена,
Поворозками зв'язана, ледве жива,
На обличчі тремтить в тебе радість позичена,
На губах скам'яніли казенні слова.

Україно! Тебе я терпіти не можу,
Я тебе ненавиджу чуттями всіма,
Коли ти примітивна й на лубок похожа,
Коли думки на лобі у тебе нема.

Я люблю тебе іншу — коли ти бунтуєш,
Коли гнівом під кручі клекоче Дніпро,
Коли думаєш ти, коли бачиш і чуєш
І несеш од криниці вагоме відро.

Україно, мовчи! Україно, затихни!
Не така ти багата, щоб тратить слова.
Хай брехня твоє слово дугою не вигне,
Хай не вірить твій розум в убогі дива.

Україно! Яка в тебе мрія шалена!
Ти не кліпай очима на мрію чужу.
Притулися горбами й устами до мене,
Перетни в моїм серці криваву межу!

Ти здави моє серце своїми руками
І угледиш, що в ньому немає води.
Не сиди в пелюшках над чужими віками,
Але гордо крізь смерть до безсмертя іди!

21.12.1961

* * *

Україно, п'ю твої зіниці
Голубі й тривожні, ніби рань.
Крешуть з них червоні блискавиці
Революцій, бунтів і повстань.

Україно! Ти для мене — диво!
І нехай пливе за роком рік,
Буду, мамо горда і вродлива,
З тебе дивуватися повік.

Ради тебе перли в душі сію,
Ради тебе мислю і творю —
Хай мовчать Америки й Росії,
Коли я з тобою говорю!

Одійдіте, недруги лукаві!
Друзі, зачекайте на путі!
Маю я святе синівське право
З матір'ю побути на самоті.

Рідко, нене, згадую про тебе,
Дні занадто куці та малі,
Ще не всі чорти втекли на небо,
Ходить їх до біса по землі.

Бачиш: з ними щогодини б'юся,
Чуєш — битви споконвічний грук!
Як же я без друзів обійдуся,
Без лобів їх, без очей і рук?

Україно! Ти моя молитва,
Ти моя розпука вікова...
Гримотить над світом люта битва
За твоє життя, твої права.

Хай палають хмари бурякові,
Хай сичать образи — все одно
Я проллюся крапелькою крові
На твоє священне знамено.

26.12.1961

* * *

Прости мені, земле, дурість мою.
Прости, коли щось не вмію.
Я дурість ледачу працею вб'ю,
Під зливою дум змужнію.

Літа не чекають. Мій шлях нелегкий.
Спішу все пізнати й збагнути.
Прости мені, земле, коли не такий,
Як треба синам твоїм бути.

1961

ДЕРЕВ'ЯНИЙ ІДОЛ

Я побачив, що в тебе згинаються ноги,
І від подиву ледве не вмер.
Дерев'яний мій ідоле, це ж задля кого
Ти дугою зробився тепер?
Ти замовкни, рипуча істото,
Упади на коліна і нишком тремти!
Все одно до кінця не відкриєш підлоти,
Що ховаєш у черепі ти.

Я від тебе в екстазі, я пальці гризу:
Як ти дуба в собі поєднав і лозу?
В тебе честі нема, тож немає і стиду.
Продвітай і живи, дерев'яний гібриде!
Будеш, ідоле мій, ти міцний і здоровий,
Доки буде живить тебе дощ паперовий.

31.12.1961

СТЕП

Трави в'януть під млосною спекою,
Крутить вихор серпневий пил,
Осокори за даллю далекою
Підпирають в степу небосхил.

А до них між балками та нивами
Вибігає закурений шлях,
Огинає химерними звивами
Жовті стерні на тихих полях.

Тут роботи нема обережному —
Де для нього тут межу найдеш?
Той господар в просторі безмежному,
Хто душею відрікся меж!

1961

ЛИСТ ДО ВСЕСВІТНЬОГО ОБИВАТЕЛЯ

Не люблю я вас, дурнів приручених,
Ваш елейний холопський тон.
Часто в грудях моїх намучених
Вибухає сто мегатонн.

Чи ви чуєте, чи не чуєте?
Будьте прокляті ви усі,
Ті, що нині в перинах ночуєте
Й не купались ніколи в росі!

Вас тривога не будить ранками,
В мозок ваш не впливається піт,
Ядовитими диво-фіранками
Ви закрили од себе світ.

Ви премудрі, багато знаєте,
Ви умієте геть усе,
Анекдотами позіхаєте,
Коли вибухом землю трясє.

З почуттями, немовби гирями,
У турботах своїх дурних
Трясетесь над своїми шкірами,
Ніби хтось зазіхає на них.

Не трясіться, умріть з обидою,
Начадивши, як мокрий гніт,
Щоб дивився на вас з огидою
Мозолястий і чесний світ.

Та чи вас ужалити докорами,
Скам'янілі, цивічні дуби?
Ми врятуємо всесвіт од сорому,
Од брехні, боягузтва й ганьби.

Жаль залізаних вас і приручених,
З мозком куплених за капрон...
Тому в грудях моїх намучених
Вибухає аж сто мегатонн!

05—16.01.1962

ІКС ПЛЮС ІГРЕК

Чорнявій математичці

Я не заздрю уже нікому —
Де ще мудрих таких знайти?
Це ж мені стало вперше відомо:
Ікс плюс ігрек — це будеш ти.

І здається, що я володію
Віковічним секретом краси
Лиш тому, що я розумію
Загадкові твої ікси.

Розумію? Який там розум!
Просто здорово, що ти є!
Що вслухається в ніжні погрози
Збаламучене серце моє.

Я не заздрю уже нікому —
Де ще мудрих таких знайти?
Одному лиш мені відомо:
Ікс плюс ігрек — це будеш ти.

09.01.1962

АБАЖУРИ

Ступає ніч ногами бурими
На почорнілий сніготал.
Під віями, як абажурами,
Блищить очей твоїх овал.

А я стою з думками хмурими,
Досада смутку додає:
Чому від мене абажурами
Прикрила сяєво своє?

12.01.1962

ЧАДРА

Я тебе не сприймаю за істину,
Бо таких, мабуть, зовсім нема.
Ніч, вітрами дурними освистана,
Свою чорну чадру підніма.

І дивлюсь я здивовано в очі,
Що заблискали з-під чадри.
У волоссі — у сірому клоччі —
Причаїлися дикі вітри.

Недарма понад нею пронісся
Ураганний тайфун стихій.
Виповзає на перенісся
Зморшка відчаю і надій.

І куди я до істини втраплю
Через ями й вибоїни слів?
Коли б випив її хоч краплю,
То, напевне б, від жаху зомлів.

Я тебе не сприймаю за істину —
Небо навіть, і те рябе.
Одчайдушну, печальну, розхристану,
Голубу і безжально освистану —
І таку я люблю тебе!

12.01.1962

НУДНИЙ КАРНАВАЛ

Ходжу. Сиджу. Лежу. І скнію.
Мовчу. І часом шаленію
Від власних гадок і гидот.
Не задавлю у серці змія —
Він ссе і ссе собі помиї
З моїх бездонних нечистот.

О, чому я такий порожній,
Такий дурний і “невозможний”,
Що сам себе убити рад?!
Чи не тому, що мускул кожний
Із тиші рветься в світ тривожний
Під вітровій і зорепад?

Де ж ті одні-єдині руки,
Що в час досади і розпуки
Мене сховають в свій овал?
Немає їх! Лиш вітер грюка,
Та Смуток мій, Нудьга і Мука
Ведуть свій звичний карнавал.

12.01.1962

* * *

Впало сонце в вечірню куряву.
Тиша виповзла за село.
Нашорошилось небо буряно
І погрозами загуло.

Ніч підходила з гуркотіннями,
Ніч несла божевілля й жах,
Плазувала потворними тінями
У нервово пружних кущах.

Ніч кричала мені, розтерзана,
Оперезана громом навхрест
І у зойках її березових
Закипівся гучний протест.

Хмари дибились волохато,
Місяць в небі петляв, мов кіт,
Вихор всівся на сіру хату
І закручував стріху в зеніт.

...Та встає перламутровий ранок
Крізь холодний і зілісний рев,
І проміння залізує рани
З закатованих ніччю дерев.

Безпорадні агонії злості,
Злість гармонії не порве!
Сонце ходить до нас не в гості —
Сонце з нами живе!

Вирина воно ранками з куряви,
На потрав'я витрушує пил,
І пливе, й ховрахів обурює,
Повне ніжності й повне сил.

16.01.1962

СІРИЙ СОЛДАТ

Жаль було маленького солдата:
Карбував по вулиці він крок
І вітав начальників завзято,
Руку тицьнувши під козирок.

Крізь холодну стриманість мундира
Рвалася покора із грудей.
— Не людина ти, а лялька сіра, —
Бризкало у декого з очей.

Дуже мудрі і занадто вільні,
Втиснуті у дудочки штанів,
Зиркали поблажливо цивільні
На убожество його чинів.

Йшов солдат. І раптом вкляк на розі:
Де роззяви задавили брук,
Дівчина у відчаї й знемозі
Боронилась од зухвалих рук.

— Що ж ви тут? — заматюкався круто
Несподівано співучий альт...
Бився тім'ям одчайдушно й люте
Хуліган безсилий об асфальт...

Йшов солдат у сірому мундирі —
І йому позаздрили чи ні
Душі боягузливі і сірі
У своїм строкатому вбранні?

19.01.1962

* * *

Юність в інших завше загадкова.
А своя — проста була чи ні?
Це ж вона уперто й гарячково
Відкривала істини смішні.

Це ж вона, нестримана й криклива,
Повна вихвалень і недовір,
В поєдинки рвалася сміливо,
Глуздові часом наперекір.

То чого ж стогнати кучеряво:
— Що за діти — хай боронять Бог! —
Юність має на тривоги право,
Що ж то і за юність без тривоги!

Хай ми посинієм од натуги,
Поступ не зупиним все одно:
Нові покоління — не папуги,
Щоб товкти заучене давно!

Юність вчать — наука їй не шкодить,
Але рветься зойк у мене з уст:
Хай до неї й близько не підходить
Із своєю міркою Прокруст!

21.01.1962

ЮВІЛЕЙНИЙ СЛЕЙ

Збіглись кури та індик,
Підняли страшний базар:
— Слава Півневі навіки!
— Півень!
— Півень!
— Ювіляр!
Крекчуть селезні з заплави,
Гуси хлипають з Дніпра:
— Ювіляру вічна слава!
— Слава генію!
— Ура!
І розчулено ридас
Із трибуни Горобець:
— Рівних Півневі немає,
Півень — перший наш співець!
Молодець!
Станьте, птахи, на коліна!
Заздрить Півневі, півні!
Він співає солов'їно
Голосні свої пісні.
Дай Вам, Боже, стільки сили,
Щоб по разу на віку
Ви, як він, сказати зуміли
Голосне, дзвінке, стокриле,
Граціозне, свіже, мило,
Дуже мужне й дуже сміле,
Сонячне
“Ку-ку-рі-ку!” —
Це — пошана! Це довір'я!
Це скажу вам — ювілей!
Лоскїтливі, наче пір'я!
Рвуться оди із грудей!
Нїби роси-росяниці,
Сльози капають з очей,
Мов навчилися ці птиці
Ювілейти в людей.

25.01.1962

Звично грюкають мляві двері,
Піч гуде і димить у світ —
Скільки в пащу цій ненажері
Тітка вкинула кращик літ!

Сновигають по зморшках думи,
На щокках танцює вогонь,
Сажа в'їлася чорним глумом
У пелюстки її долонь.

Біля печі вона, мов бранець,
Слугувала під шурх спідниць,
Віддавала дівочий рум'янець
Чистоті смачних паляниць...

Менше ми гіркоти нестимем,
Стане ближчою наша мета,
Як не будуть у небо димом
Підніматись жіночі літа.

28.01.1962

* * *

Ви, що складали псалми і оди,
Світ оглядали крізь щілини рам —
Як ви боїтеся, що вийде в люди
Ваш заношений крам!

Говоріть голосніше, ридайте більше —
Може, й прилипне комусь до рук.
А ні — то зав'яжуть пояс тугіше,
Ідть і глітайте брук.

31.01.1962

ОДУРЕНА

Він байдуже потис її руку
І не чув її мелих докорів,
І так довго стогнали по бруку
Перестуки її підборів.
І стояв він, тупий, плечистий
І байдужий, немов колода.
І здалося — на ціле місто
Заридала вона на сходах.

06.02.1962

* * *

Древній, обікрадений народ!
Над тобою прошумів розбій,
Та кати не вкрали твою вроду,
Не всушили дужий мозок твій.

Нові покоління, як обнова,
В лоні сповиваються твоїм.
І дідівська гордовита мова
Служить вірно і слухняно їм.

Пристрасним, орлино-мудрим зором
Дивишся у всесвіт з-під повік...
Виродки — підтвердження суворе,
Що живеш і житимеш повік!

08.02.1962

* * *

Де я не буду, що робить не стану,
Куди на цьому світі не заб'юсь,
Одній людині, одному титану
Завжди і скрізь від серця поклонюсь.

Куди б мене дороги не манили
І хто б мене звернути не хотів,
У мене хватить розуму і сили
Іти по тій, що Ленін заповів.

06.03.1962

ДО СУЄСЛОВІВ

Навіщо метушитися? Для чого
Обстоювати власну правоту,
Хвалить свої діяння і дороги,
Виправдувать мотиви і мету?

Здається, наче просите пощади
В історії, що горда і німа, —
Вона ж однак без вашої поради
Вам вирок винесе сама.

Вона словесні розметає шати,
Каміння лжі прониже, мов бурав,
Ви перед нею будете стояти
Не в тогах слів —
У трусиках із справ.

26.03.1962

МІСТИКОВІ, ЩО НЕЙМОВІРНО ПРУДКО ВТІКАВ ОД ПОЇЗДА

Ти смерть учив любити,
Скажи: чому ж,
Потіючи, од неї мчиш чимдуж?
За висловом твоїм,
Вона припинить муки.
Спинися ж!
І впади в її холодні руки!
Ти ждав її,
То чому ж дикий жах
Замість блаженства
У твоїх очах?

26.03.1962

Я...

Він дивився на мене тупо
Очицями, повними блекоти:
— Дарма ти себе уявляєш пупом,
На світі безліч таких, як ти.
Він гримів одержимо і люто,
І кривилося гнівом лице рябе,
Він ладен був мене розіпнути
За те, що я поважаю себе.
Не стала навколішки гордість моя...
Ліниво тяглася отара хвилин...
На світі безліч таких, як я,
Але я, їй-богу, один.
У кожного Я є своє ім'я,
На всіх не нагримаєш грізно,
Ми — це не безліч стандартних "я",
А безліч всесвітів різних.
Ми — це народу одвічне лоно,

Ми — океанна вселюдська сім'я.
І тільки тих поважають мільйони,
Хто поважає мільйони "Я".

28.03.1962

ПЕРЕСТОРОГА СЛАВОЛЮБЦЕВИ

Одійде в морок підле і лукаве,
Холуйство у минувшину спливе,
І той ніколи не доскочить слави,
Хто задля неї на землі живе.

08.04.1962

ЛЕБЕДІ МАТЕРИНСТВА

Мріють крилами з туману лебеді рожеві,
Сиплють ночі у лимани зорі сургучеві.

Заглядає в шибу казка сивими очима,
Материнська добра ласка в неї за плечима.

Ой біжи, біжи, досадо, не вертай до хати,
Не пуцу тебе колиску синову гойдати.

Припливайте до колиски, лебеді, як мрії,
Опустіться, тихі зорі, синові під вії.

Темряву тривожили криками півні,
Танцювали лебеді в хаті на стіні.

Лопотіли крилами і рожевим пір'ям,
Лоскотали марево золотим сузір'ям.

Виростеш ти, сину, вирушиш в дорогу,
Виростуть з тобою приспані тривоги.

У хмільні смеркання мавки чорноброві
Ждатимуть твоєї ніжності й любові.

Будуть тебе кликати у сади зелені
Хлопців чорночубих диво-наречені.

Можеш вибирати друзів і дружину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.

Можна вибрати друга і по духу брата,
Та не можна рідну матір вибирати.

За тобою завше будуть мандрувати
Очі материнські і білява хата.

І якщо впадеш ти на чужому полі,
Прийдуть з України верби і тополі,

Стануть над тобою, листям затріпочуть,
Тугою прощання душу залоскочуть.

Можна все не світі вибирати, сину,
Вибрати не можна тільки Батьківщину.

12—17.04.1962

* * *

Я чекав тебе з хмари рожево-ніжної,
Із ранкових туманів, з небесних октав,
Коли думи збігалися з мли бездоріжної
І незвіданий смуток за душу смоктав.

Я від тебе жадав незвичайного й дивного,
Щоб з'явилася маревом, видовом, сном,
Щоби я знемагав од дихання нерівного,
Од заклятої радості під вікном.

І не міг я спекатися словесної пишності,
Одсахнутись ураз од кокетливих мрій, —
Волочив я тебе в ореолі безгрішності
Крізь хитливих ілюзій розкиданий стрій.

Припливла ти до мене з прибоєм уяви,
Несподівано встала над смутком чекань,
Розцяцькованих мрій павіани і пави
Повтікали лякливо під купол світань.

Розгубили вони свої зваби і почесні,
І сьогодні вклоняється серце моє
Тій земній, соромливій, жагучій жіночості,
Що красою життя — материнством — стає.

04—06.05.1962

* * *

Я чую у ночі осінні,
Я марю крізь синій сніг:
Вростає туге коріння
У землю глевку із ніг.

Стають мої руки віттям,
Верхів'ям чоло стає,
Розкрилося ніжним суцвіттям
Збентежене серце моє.

Вростаю у небо високе,
Де зорі — жовті джмелі,
І чую: пульсують соки
У тіло моє з землі.

Зі мною говорять могили
Устами колишніх людей,
І їх нерозтрачені сиди
Пливуть до моїх грудей.

О земле жорстока й мила,
Ковтнула ти їхні дні —
Усе, що вони любили,
Віддай долюбить мені!

Усе, що вони не домріяли
У чорному гвалті боїв,
Хай клекотом і зав'язами
Ввірветься в думки мої!

Вслухайтесь, земле і небо,
У рокіт страждань моїх —
Живу не лише за себе,
Я мушу жити й за них.

13.05.1962

ЗАКОХАНА

Ось на тому й ущухла злива,
Розійшлися з під'їзду всі.
Ти брела по струмках, щаслива
В загадковій своїй красі.

Били блискавки ще тривогу,
Розтинаючи небосхил,
І веселка тобі під ноги
Опустилась, чудна, без сил.

Довго вітер уперто віяв,
Але чомусь і він тепер,
Заирнувши тобі під вії,
У волоссі твоєму вмер.

Через вулиці нахололі
Повз очей зачарований хміль
Йшла ти в сонячнім ореолі
Невідомо куди й звідкіль.

Йшла, та й годі. Може, з роботи,
В магазини чи на базар.
Дріботіли маленькі боти
Об розчулений тротуар.

Не дивилася ні на кого,
Йшла й не чула, напевне, ніг.
Але щастя твоє ще довго
Голубіло з очей у всіх.

1962

ПІШЛА

Довго будуть сумніви долати
І морочить голову мені,
Хоч і знаю — назавжди пішла ти,
Назавжди розтала вдалині.

Щастя знов довірилось примарі,
Знов за ним у сіру ніч бреди...
На холоднім білім тротуарі
Білий сніг притрушує сліди.

07.06.1962

* * *

Може, так і треба неодмінно,
Як робить давно вже звикли ми:
Падати слухняно на коліна
Перед геніальними людьми.

Вихвалять, і славити, й кричати,
Роздувати фіміамів дим.
Геніїв між нами небагато,
То чому б не поклонялись їм?

Але я зібрав би всіх титанів
І сказав би, знявши капелюх:
— Я не хочу вам співать пеанів
І хвальбою лоскотати слух.

Ви усі розумні та відверті,
Тож скажіть по щирості мені:
Хто й за що вам дарував безсмертя,
Хто й за що продовжив ваші дні?

Говоріть, кричіть, щоб всі узнали,
Втямили нарешті до пуття:
Смертні вам безсмертя дарували,
Смертні вам продовжили життя!

Щоб надійно крила соколині
Вас у небі вічності несли,
Мудрості своєї по краплині
Смертні вам, як бджоли, віддали.

Вас, як прапор, підніма людина
В боротьбі за правду проти тьми.
Генії! Безсмертні! На коліна
Станьте перед смертними людьми!

11.06.1962

* * *

Понеси мене на крилах, радосте моя,
Де на пагорбах і схилах сонця течія.

Де стоять в обновах білих, в чистому вбранні
Рідні хати, білі хати з хмелем при вікні.

Де замріяні дівчата ходять до криниць,
Де послались шовком ниви обіч ґрунтовиць.

Де мене, рум'яне диво з прутиком в руці,
Ухопив гусак сварливий за нові штанці.

Благослови, добра доле, вередухо вперта,
На цій землі мені жити та на ній і вмерти.

28.06.1962

* * *

На білих конях пронеслися роки,
Забризкали водою з-під копит —
І десь далеко дзвонять їхні кроки,
І крешуть іскри із камінних плит.
Так молодість безцільно пролетіла,
Її, бездумну, в далеч понесло.

О, чом я не схопився за вудила
І на пусте не вискочив сідло!
І не помчався в дикому алюрі,
Повітря розриваючи грудьми,
Назустріч сонцю, радошам і бурі,
Назустріч смерті, чорт візьми!

03.07.1962

ОСІННІЙ ДИСОНАНС

Небо, скуйовджене і розколисане,
Дрантя спустило на темні бори.
Сонного місяця сива лисина
Полум'ям сизим горять.

З ротатим, ридаючим риком
Вітри орди хмар несуть,
І ходить за їхнім криком
Бажання лягти й заснуть...

10.07.1962

* * *

Цвіла ромашка в полі на межі,
До сонця й вітру бісики пускала,
Аж доки руки лагідні, чужі
Ромашку для букета не зірвали.
Ромашко! Ти п'яніла від тих рук,
Ти цілувати їх була готова,
Для них за біль своїх образ і мук
Ти не знайшла докірливого слова.
Благословляла тихо мить ясну,
Коли в його потрапила тенета,
А він тебе і не любив одну,
А лише як прикрасу для букета.

20.07.1962

* * *

Верби й тополі, діброви й гаї,
Стежка між нивами плідними,
Гордо я вас називаю — “мої”,
Щиро вважаю вас рідними.
Ваша краса, ваша врода нерушена,
Ваше буяння, сади,
Владно ввійшли в моє серце зворушене
Та й залишилися в нім назавжди.
Вам воно звітне у кожному ударі,
Та пробачайте за правду мені,
Мабуть, якби народився в Сахарі,
То полюбив би степи піщані.
Так би їх пестив руками і мріями,
Так і ступити без них би не міг,
Так би із ними ділився надіями,
Мов наречену, беріг.
Рідні, не будьте за правду озлоблені,
Тим ви для мене миліші од всіх,
Тим дорогі, що ви потом покроплені

Прадідів бідних моїх.
Тому між нами кохання і щирість,
Спільне і щастя й жалі,
Я ж разом з вами підвівся і виріс
Із однієї землі.

24.07.1962

ВИШИВАЛЬНИЦІ

Вигаптуй на небо райдугу-доріжку,
Постели до сонця вишивку-маніжку,
Щоб по тій доріжці з лебедями-снами
Плавати до щастя білими човнами.

27.07.1962

* * *

Ні перед ким не станеш спину гнути,
Не віддасися ворогу в ясу,
Якщо ти зміг, товаришу, збагнути
Свого народу велич і красу.

09.08.1962

ПОВЕРНЕННЯ

Я йшов і йшов по синім узбережжі,
Мовчали гордо скелі кам'яні.
Лиш паморозь осіння на одежі

Та сутінки і марення нічні
Мене назад вернути закликали
У місто, де світилися вогні.

Я не вертав. Я йшов собі помалу,
Бо щось так владно кликало мене
Туди, де гори ввечері палали,

Окутані у сляво чарівне.
А нині зорі, лагідні і тьмяні,
Лили проміння рівне і сумне,

Я був один, як тріска в океані,
Навколо мене — тишина і ніч.
А спогади пливли, мов на екрані, —

Я був тоді з собою віч-на-віч...
Та раптом громом розколело тишу.
І я почув суворий, владний клич:

“Куди ідеш?” — Спинився і не дишу,
А серце як не вирветься з грудей,
І я кричу у відповідь скоріше:

— Не йду я, а тікаю від людей
Шукать собі спочинку і спокою
У тишині і маренні ночей...

“Верни назад! — одгримує луною, —
Тобі однак од дня не утекти.
Верни назад і не жартуй зі мною!”

— Не жартувать? А хто ж то будеш ти, —
Волаю в темінь гордо і завзято, —
Що смів мене вночі остерегти?!

“Тут мало слухать, говорить — багато.
Я той, хто крізь скривавлені віки,
Крізь млу жорстокості, нелюдську
і прокляту,

Вам передав огонь робочої руки,
Гарячу кров пустив у сині вени,
Окрилив і підняв людські думки.

Я вічний трудівник. Прислухайся до мене.
І повернися раз і назавжди
Туди, де труд і пісня на знаменах”.

— Я праці не боюся, підожди,
Але боюсь, що в справ людських потоці
Мої безслідно згубляться труди.

“Іди назад і май собі на оці:
Твоє життя і щастя між людьми,
Бо правда і любов на їхнім боці.

Ти знидієш в обіймах ночі й тьми,
А той, хто стане краплею народу,
Вже не злякається ні смерті, ні чуми,

Не пропаде в озлоблену негоду.
Твого життя ніхто не відбере,
Коли воно доручено народу.

Бо знай: народ ніколи не умре,
Іди туди, де люди творять світло
І ставлять хрест на темне і старе”.

Стояла мла, та промені, як мітли,
Змітали з неба зоряний пісок...
А вдалині казкове місто квітло.

І я пішов, прискорюючи крок,
Назустріч людям і навстріч світанню
Нового дня, нових ідей, думок,

І в серці місця не було ваганню.

15.08.1962

* * *

Встає над нами сонце, як вставало,
Гудуть вітри в розгойданих дротах.
Зелені верби руки заламали,
І заціміло сонце на вустах.

Приходять ночі. Електричний поєс,
Немов зміюка, місто обвива.
Я лиш тоді, мій друже, заспокоюсь,
Як опустіє зовсім голова.

Як я люблю — давати не буду звіту,
Переді мною два десятки літ,
І в мене серце, мов несамовите,
Вистукує любов у білий світ.

О друже мій, попереду розлука,
А зустрічі — чи трапляться вони,
І наші спільні радощі і муки
Чи впливуть із серця глибини?

Я не скажу того, що сам не знаю,
І лиш бажання шире вироста,
Щоб, як життя наблизиться до краю,
Я міг почати так тобі листа:

Встає над нами сонце, як вставало,
Гудуть вітри в розгойданих дротах.
Зелені верби руки заламали,
І заціміло сонце на вустах.

І ми такі ж, як всі на світі люди,
І я від тебе клятви не беру,
Та лиш тоді я молодість забуду,
Тоді замовкну, як помру.

Серпень, 1962

ГАЛАСЛИВОМУ МЕНТОРОВІ

Навіщо? Навіщо? Навіщо
Отой катехізіс заслуг?
Залиш мені в спадщину
Думку найвищу,
Нерепнуте небо і гострий плуг.
Не треба! Не треба! Не треба
Читати мені букваря!
Залиш мені правду
Про час твій і тебе
Без дріб'язку, без "ура".
Ну, як тобі, друже,
Не гріх докоряти,
Що я народився
Від тебе пізніш?
Навчи мене краще землю орати,
У правди із серця виймати ніж.
Навчи мене всьому!
Навчи мене мріять,
Кувати, і сіять,
І жати навчи!
Я буду твій час не словами мірять —
Ділами мені кричи.
Кому зрозуміла твоя скорбота,
Що я не вчорашнім —

Прийдешнім живу?
Дав час мені вдосталь
Турбот і роботи,
І клопіт новий, і насагу нову.
Навіщо? Навіщо? Навіщо?
Закрий катехізіс заслуг —
Залиш мені в спадщину
Правду найвищу,
Якщо ти мій вчитель і друг.

24.09.1962

САМОТНІСТЬ

Часто я самотній, ніби Крузо,
Виглядаю з-за обрію кораблів.
І думка безпорадно грузне
В клейкім баговинні слів.
На своєму дикому острові
В шкірянці з убитих надій
Штрикаю небо очима гострими:
— Де ти, П'ятнице мій? —
Залпи відчаю рвуться з горла,
Гуркотять у байдужу даль:
— Пошли мені, Боже, хоч ворога,
Коли друга послати жаль!

24.09.1962

* * *

Ну скажи — хіба це фантастично,
Що у цьому хаосі доріг
Під суворим небом,
Небом вічним,
Я тебе зустрів і не зберіг!
Ти і я — це вічне, як і небо.
Доки мерехтять світи,
Буду Я приходити до Тебе,
І до інших йтимуть
Горді Ти.
Як це все буденно!
Як це звично!
Скільки раз це бачила Земля!
Але ми з тобою...

Ми не вічні,
Ми з тобою просто — ти і я...
І тому для мене так трагічно
Те, що ти чиясь, а не моя.

24.09.1962

* * *

Благословенна щедрість! Все від неї,
Від щедрості думок, сердець і рук.
Краса сповита матір'ю-землею
Від щедрості страждань її і мук.

І ми народжені од щедрості любові,
Нас годувала щедрість матерів.
Ми теж її вихлюпувать готові
Із душ своїх, мов рибу з ятерів.

І все ж прожити, певне, так годиться,
Щоб старість не промовила, бува:
— Ти був, козаче, щедрим на дурниці
І на красиві та пусті слова!..

24.09.1962

ВЕСЕЛИЙ ПОХОРОН

Били в дзвони вітри,
Калатали на сполох.
Зупинялися ріки і череди хмар.
То ховали байдужість.
На ратицях кволих
Тупцювали за гробом ватаги бездар,
Проводжали в дорогу останню.
До ями
Повесли її пишну і чорну труну,
І ридання, народжені холюями,
Покотили на цвинтар
Плаксиву луну.
Танцювали дерева,
Сміялися квіти,
Умивалося небо у синяві рік,
Виривався з грудей,
З-під холодного гніту,

Первозданної радості крик.
Ну чого б їм казатись,
Чого їм бриніти,
Знемагати од сміху й сміятися знов?
Хоронили байдужість.
Ніжнішали квіти,
Били в бубони неба
Розчулені віти —
Воскресала любов!..

28.09.1962

* * *

Найогидніші очі порожні,
Найгрізніше мовчить гроза,
Найнікчемніші дурні вельможні,
Найпідліша брехлива сльоза.

Найпрекрасніша мати щаслива,
Найсолодші кохані уста,
Найчистіша душа незрадлива,
Найскладніша людина проста.

Але правди в брехні не розмішуй,
Не ганьби все підряд без пуття,
Бо на світі той наймудріший,
Хто найдужче любить життя.

29.09.1962

ДО ПАПУТ

Ви, що слова у юрбу метасте,
Ніби старі п'ятаки,
Чому ви лише повторяєте?
Де ваші власні думки?
Чи ви їх нікчемність ховаєте,
Чи взагалі їх не маєте,
Чи повсихали у вас язики?

Якщо повсихали, можна пробачити,
Можна простити, але ж...
У вас язики — можна коси мантачити

Або замітати манеж!
Чому ж ви чужими сльозами плачете,
На мислях позичених чому скачете? —
Хотілось би знати все ж!

29.09.1962

* * *

О земле з переораним чолом,
З губами, пересохлими від сміху!
Тебе вінчали з кривдою і злом,
Байстрятам шматували на утіху.

Українонько! Розтерзана на шмаття,
У смороді й тумані гнойовім
Кричиш мені у мозок, мов прокляття
І зайдам, і запроданцям твоїм.

Любове світла! Чорна моя муко!
І радосте безрадїсна моя!
Бери мене! У материнські руки
Бери моє маленьке гнівне Я!

Візьми всього! І мозок мій, і вроду,
І мрій дитинних плеса голубі.
Для мене найсвятїша нагорода —
Потрїбним будь, красо моя, тобі.

29.09.1962

ОДИНОКА МАТІР

Він мовчки впав.
Остерпли зорі строгі,
Страждання опустилось на лице,
І краєв темїнь
Передсмертний стогін,
Безпомічний і гострий,
Мов ланцет.
Його вже не було.
А ненависть стожала
Мечами помсти рвалася у світ,
Бо поруч з ним

Прострелені лежали
Твоя любов,
Твої сімнадцять літ.
Життя триумфувало у двобої,
Життя крізь смерть
Утвердило себе...
І стала ти
В сімнадцять літ вдовою,
Хоч наречений твій
Ще й не зустрів тебе.
Повзли роки.
Росло твоє чекання.
Печаль смоктала радощі твої,
І над твоїм
Розстріляним коханням
Скажено глузували солов'ї.
Та право материнства —
За тобою!
І син в колісці пісню наслуха.
Хай вузьколобі
Звуть його ганьбою,
А лицеміри — пасинком гріха.
Нехай духовні покидьки
Й заброди
Байстрам, безбатченком
Назвуть твоє дитя!
Найтяжчий злочин —
Вкрасти у народу
Тобі довірене життя.
Мадонно мого часу!
Над тобою
Палають німби муки і скорбот,
І подвиг твій,
Обпечений ганьбою,
Благословив розстріляний народ.

10.10.1962

ЗЛОДІЙ

Дядька затримали чи впіймали —
Дядька в сільраду ескортували.
Дядька повчали і докоряли:
“Як вам, дядьку, не ай-яй-яй

Красти на полі свій урожай!
У кого ви крали? Ви крали в себе.
Це ж просто сором — красти свій труд”.
Дядько понуро тім’я теребив
І смакував махру.
Дядько кліпав товстими віями,
Важко дивитися в очі ганьби,
Важко йому із домашніми мріями
Враз осягнуть парадокси доби.
“Та воно, так, — у кулак кахикав, —
Красти погано... Куди вже гірш”.
Рвися з горлянки свавільним криком,
Мій неслухняний вірш!
Чому він злодій? З якої речі?
Чому він красти пішов своє?
Давить той клунок мені на плечі,
Сором у серце мені плює...
Дядька я вбити зневагою мушу,
Тільки у грудях клекоче гроза:
Хто обікрав, обскуб його душу?
Хто його совісті руки зв’язав?
Де вони, ті — відгодовані й сірі,
Недорікуваті демагоги і брехуни,
Що в’язи скрутили дядьковій вірі,
Пробираючись в крісла й чини.
Їх би за ґрати! Їх би до суду!
Їх би до карцеру за розбій!
Доказів мало??? Доказом будуть
Лантухи вкрадених вір і надій.

12.10.1962

КРАПЛЯ В МОРІ

На світі законів немало,
Я нагадаю один:
Щоб море не висихало,
Потрібно багато краплин.

Але в штормову годину,
Як море бурунить гнів,
Потрібна зайва краплина,
Щоб вийшло воно з берегів.

13.10.1962

ЧЕКАННЯ

Мерехтять у тумані огні,
Впали роси на заспані трави...
Ти прийди, усміхнися мені,
Ластів'ятко моє кучеряве.

Тихо вечір тумани пряде,
І не чути й не видно нікого,
Лиш чекання моє молоде
Одиноко стоїть край дороги.

У весняному сумі ночей
Я чекаю тебе, моя мила,
Щоби полум'ям синіх очей
Ти тривогу мою погасила.

13.10.1962

* * *

Гей, нові Колумби й Магеллани,
Напнемо вітрила наших мрій!
Кличуть нас у мандри океани,
Бухту спокою облизує прибій.

Хто сказав, що все уже відкрито?
Нащо ж ми народжені тоді?
Як нам помістити у корито
Наші сподівання молоді?

Кораблі! Шикуйтеся до походу!
Мрійництво! Жаго моя! Живи!
В океані рідного народу
Відкривай духовні острови!

Геть із мулу якорі іржаві —
Нидіє на якорі душа!..
Б'ються груди об вітри тужаві,
Каравела в мандри вируша.

Жоден вітер сонця не остудить,
Півень землю всю не розгребе!
Україно! Доки жити буду,
Доти відкриватиму тебе.

Мріяти й шукати, доки жити,
Шкварити байдужість на вогні!..
А якщо відкрию вже відкрите,
Друзі! Ви підкажете мені...

15.10.1962

ЗАВІРЮХА

Ой, зима!
Біжить, регоче біло,
Бубонами брязкає в степу...
Вам усе на світі зрозуміло?
Просвітійть, премудрі,
Недозрілу
Душу мою,
Зрячу і сліпу!
Душу примітивну,
Як метелиця,
Білу й зрозумілу,
Наче сніг!
Їй в очах
Чомусь туманом стеляться
Істини одвічні і нудні.
Ну й зима!
Сміється, свище, сіє,
Гонить дум урочистий кортеж:
Як усе на світі зрозумієш,
То тоді зупинишся
І вмреш!

17.10.1962

КРИК XX ВІКУ

У небі тішились хмари,
У небі сонце пливло,
Під небом кривавіли чвари
І лютувало зло.

Земля, вагітна скорботою,
(Відчай їй груди тне)
Над кривдою і підлотою
Народила в муках мене.

Народила, немов надію,
Колисала ночами без сну:
— Може, від тебе помолодію,
Може, побачу весну...

Може, твій струм і атом
Вгамують нестерпний біль,—
Голосила над віком двадцятим
Найгеніальніша з породіль.

Голосила велика мати,
Благала, кричала мені,
Щоб став я жорстоким катом
Недоумства, підлоти й брехні.

І стою у злobie по коліна
З серцем, повним ганьби й проклять,
Божевільні каліки й руїни
У зiницях моїх миготять.

Що залишу майбутньому днєві,
Чим ділитися буду з ним?! —
Вибухають бомби водневі
На обпеченім лобі моім!

А люди забавляються, мов діти,
Катам співають гімни холуї,
І генерали мріють посадити
На всій планеті атомні гаї.

Ридаю і кричу, гилю себе у груди,
Волосся патраю з сiдої голови:
Що можу я, коли дрiмають люди?
Що можу я, коли заснули ви?

21.10.1962

* * *

Як не крути,
на одне виходить,
слiд би катюгам давно зазубрить:
можна прострелити мозок,
що думку народить,
думки ж не вбить!

26.10.1962

“Я таку тебе завжди бачу,
Образ в серці такий несучу —
Материнську любов гарячу
І твоєї душі красу”.

“З сім’ї селянської
до грубості
простої
В життя дороги
стеляться мені...
Я хочу пити
сонячні настої,
Пізнати до краю
радощі земні”.

“Коли мечами
злоба землю крас,
І крушить твою вроду
вікову,
Я тоді з твоїм
ім’ям вмираю
І в твоєму імені живу!”

“Та не можу вже жить
І не думать про тебе”.

“Як хороше радіти без причини...”

**“Кого трясти за петельки і душу?
Кого трясти за цю безглузду смерть?
Помер качан, і я кричати мушу,
Налитий смутком і злобою всерць”.**

**“Можна жить, а можна існувати,
Можна думать — можна повторять.
Та не можуть душу зігрівати
Ті, що не палають, не горять!”**

“Ти не бійся дивитись
В мої розтривожені очі.
Очі —
Вікна моєї душі”.

“Та сміялося сонце в блакиті
Над безмежжям німим цілини.
В курені, що соломою криті,
Ми дівчатам несли кавуни”.

“Нехай серця не знають супкою,
Хай обганяють мрії часу біг,
І наша юність буде хай такою,
Щоб їй ніхто не заздрити не міг”.

“Прощай, мій зошите!
Спасибі тобі, друже,
Що ти думок моїх
Не відцуравсь...”

“Спогади докучливі, як нежить,
Що тій славі принесуть нове?
Тільки тим історія належить,
Хто сьогодні бореться й живе”.

Черкаси. Будинок, в одній із кімнат якого розташувався музей Василя Симоненка.

**“Та в нас була на двох одна цигарка
І помирились ми тоді на ній”.**

“Світ який — мереживо казкове!..
Світ який — ні краю ні кінця!
Зорі й трави, мрево світанкове,
Магія коханого лиця”.

“Цілюю руки, що крутили жорна
У переддень космічної доби”.

Худ. М. Теліженко

“На цвинтарі розстріляних ілюзій
Уже немає місця для могил”.

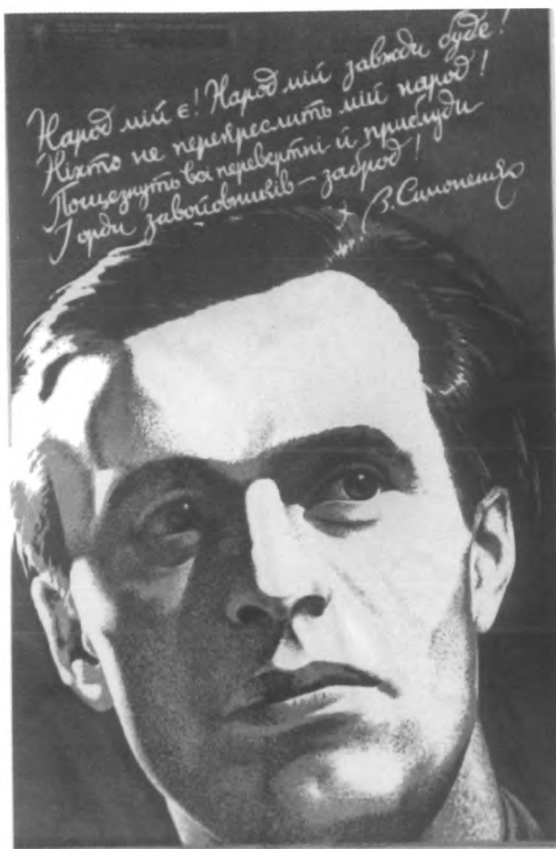
Худ. М. Теліженко

“Упаду я зорею,
Мій вічний народе,
На трагічний і довгий
Чумацький твій шлях”.

“Твоє життя і щастя між людьми,
Бо правда і любов на їхнім боці”.

**ВАСИЛЬ
СИМОНЕНКО**

Вулиця ім. В. Симоненка в Черкасах.

“Немає тих доріг,
де закипілась мука,
Де відчай і журба ходили,
мов брати, —
Нові шляхи кладуть
твої онуки,
Нове життя прийшло
у їх хати”.

**"Живе лиш той, хто не живе для себе,
Хто для других виборює життя".**

“Піду блукать по всесвіту широкім,
Незваним гостем побуваю скрізь”.

Через душі, мов через вокзали,
Гуркотять состави почуттів...
Може, сподіватися зухвало,
Вірити і ждати — поготів.

Та не вірить я не маю змоги,
Обіймає сумніви огонь,
І червоним ліхтарем тривоги
Зупиняю потяга твого.

І стою на березі чекання:
Що ти мені з гуркоту кричиш?
Станеш ти біля мого благання
Чи до інших станцій просвистиш?

27.10.1962

УКРАЇНСЬКИЙ ЛЕВ

Бубнявляють думки, проростають словами,
Їх пагіння бринить у завихренні днів —
Цілий тиждень живу і ходжу між левами,
Недаремно ж і місто взивається — Львів.

Є міста-ренегати, є просто байстрята,
Є леви, що мурликають, наче коти,
Божевільно байдуже облизують ґрати,
І пишються з власної сліпоти.

Але думать про них я сьогодні не хочу,
Бо мені, видно, трішечки повезло —
Я побачив у Львові Міцкевича очі,
Кривоносові плечі й Франкове чоло.

Сивий Львово! Столице моєї мрії,
Епіцентр моїх радощів і надій!
Вибухає душа — я тебе розумію.
Але, Львово, хоч трішки мене зрозумій.

Я до тебе прийшов із захопленням сина.
Од степів, де Славути легенди снує,
Щоби серце твоє одчайдушно левине
Краплю сили хлюпнуло у серце моє.

1962

* * *

Не лицемірити, не чванитись пихато,
Не дуракам пускати в очі дим,
Не з мудрим виглядом зазубрені цитати
Вигукувати голосом худим, —

Я не цього бажаю, не папуга,
Щоб віддаватись цьому ремеслу.
Я хочу правді бути вічним другом
І ворогом одвічним злу.

04.11.1962

ГЕРОСТРАТ

Нащо мене засуджено до страти?
Нікчемні люди, ваш нікчемний суд
Не обезглавив слави Герострата —
Я сьм живий, і я творю свій труд!

Забуті зодчі, муляри забуті,
І прахом взято скульптора ім'я.
На попелі їх дум встаю, із каламуті,
Іду у всесвіт і в безсмертя я.

Кляніть мене, кривіться від огиди,
Несіть мені прокльони і плювки —
Вже чорна слава вбивці Артеміди
Мені під ноги кинула віки!

Ви всі — ніщо. Ваш труд, і ваші болі,
І ваші мрії — порох все і тлін!
Над вами — я. Вулкан моєї долі
Веде мене крізь хаос поколінь.

Над світом галасливим і патлатим,
Що чварами гуде і клекотить,
Затис я в жмені божевільний атом,
І слава мені груди лоскотить.

Творіть красу! Держайте і не спіте!
Та пам'ятайте, що над вами — я,
Готовий все убити і спалити,
Щоб обезсмертити своє ім'я.

06.11.1962

* * *

Навіщо бундючитися пихато,
Грїться в похвалах?
Слава не ртуть:
Мало великим себе уявляти,
Треба великим бути.

06.11.1962

* * *

Люди часто живуть після смерті:
Вріже дуба, а ходить і їсть,
Перепродує мислі підтерті
У завулках тісних передмість.

Гилить зуби, дає поради,
Носить лантухи настанов,
Підмічає серйозні вади
У діяльності установ.

Не втомляється спати і жерти,
На милицях за часом біжить.
Йй-право, не страшно вмерти,
А страшно мертвому жити.

10.11.1962

* * *

Світ який — мереживо казкове!..
Світ який — ні краю ні кінця!
Зорі й трави, мрево світанкове,
Магія коханого лица.
Світе мій гучний, мільйонноокий,
Пристрасний, збурунений, німий,
Ніжний, і ласкавий, і жорстокий,
Дай мені свій простір і неспокій,
Сонцем душу жадібну налиї!
Дай мені у думку динаміту,
Дай мені любові, дай добра,
Гуркочи у долю мою, світе,
Хвилями прадавнього Дніпра.

Не шкодуй добра мені, людині,
Щастя не жалій моїм літам —
Все одно ті скарби по краплині
Я тобі закохано віддам.

10.11.1962

МОНАРХИ

Диктатори, королі, імператори,
Мліючи в димі хвальби,
Роззявляли пащі, мов кратери,
І гукали:
— Ми — символ доби.
— Хто не з нами, той проти Бога.
— Хто не з нами, той проти всіх.
І сипались лаври убогі
До кудих кривавих ніг.
Нікчемна, продажна челядь,
Банда кривляк для втіх,
Щоб мати що повечерять,
Годувала холуйством їх.
Ідоли обслинені, обціловані
Ішли величаві в своїй ході.
А поруч вставали некороновані
Корифеї і справжні вожді.
Вставали Коперники і Джорджоне,
Шевченко підводив могутнє чоло,
І біля вічного їхнього трону
Лакузи жодного не було.
Бо щире, високе небо
Не підмалюєш квачем,
Бо величі справжній не треба
Спиратись на плечі нікчем.

13.11.1962

* * *

Ти знаєш, що ти — людина?
Ти знаєш про це чи ні?
Усмішка твоя — єдина,
Мука твоя — єдина,
Очі твої — одні.

Більше тебе не буде.
Завтра на цій землі
Інші ходитимуть люди,
Інші кохатимуть люди —
Добрі, ласкаві й злі.

Сьогодні усе для тебе —
Озера, гаї, степи.
І жити спішити треба,
Кохати спішити треба —
Гляди ж не проспий!

Бо ти на землі — людина,
І хочеш того чи ні —
Усмішка твоя — єдина,
Мука твоя — єдина,
Очі твої — одні.

16.11.1962

* * *

Скільки б не судилося страждати,
Все одно благословлю завжди
День, коли мене родила мати
Для життя, для щастя, для біди.

День, коли мої маленькі губи
Вперше груди мамині знайшли,
День, що мене вперше приголубив
Ласкою проміння із імлі.

Як мені даровано багато,
Скільки в мене щастя, чорт візьми! —
На землі сміятись і страждати,
Жити і любити поміж людьми!

16.11.1962

* * *

Чорні від страждання мої ночі,
Білі від скорботи мої дні
Впали у твої свавільні очі,
Жадібні, глибокі і чудні.
Я тебе не хочу обминути,

Я тебе не смію обійти.
Дай мені губами зачерпнути,
Ніжної твоєї доброти.
Диких орд незлічені навали
Розстрожили пращури мої,
Щоб несла ти гордо і зухвало
Груди недоторкані свої.
Щоб горіли маками долоні,
Щоб гуло мое серцебиття,
Щоб в твоєму соромливім лоні
Визрівало завтрашнє життя.
І моє прокляття очманіле
Упаде на тім'я дурням тим,
Хто твоє солодке грішне тіло
Оскверняє помислом гидким.
Стегна твої, брови і рамена,
Шия і вогонь тендітних рук —
Все в тобі прекрасне і священне,
Мамо моїх радощів і мук!

16.11.1962

ПОМИЛКА

Помилялись не тільки люди,
Помилялись навіть святі.
Згадайте: Ісус від Іуди
Мав останній цілунок в житті.

Ми не святі, не боги, а значить,
Не варто втішати себе дарма.
Але, як твій промах
Лиш ворог бачить,—
Друзів у тебе нема!

29.11.1962

* * *

Минуле не вернуть,
не виправить минуле.
Вчорашнє — ніби сон,
що випурхнув з очей.
Як луки навесні
ховаються під мулом,
Так вкриється воно
пластами днів, ночей.

Але воно живе —
забуте й незабуте,
А час не зупиняється,
а молодість біжить,
І миті жодної
не можна повернути,
Щоб заново,
по-іншому прожити.

29.11.1962

* * *

І чудно, і дивно якось
Відчутти, що поруч ти,
Що в серці тривога й м'якість,
На серці — думок бинти.

Ну чим я себе розважу?
Мені не пробачиш ти,
Що я в вечори оранжеві
Тебе не зумів знайти.

Несу я німих докорів
У грудях, напевне, з пуд.
В блискучому теплому зорі
Читаю твій ніжний суд.

Тепер кризь обов'язків грати,
Кризь холод порожніх днів
Збагнув, що не вмів шукати
І ждати тебе не вмів.

Ну чим я себе розважу?
Мені не пробачиш ти,
Що я в вечори оранжеві
Тебе не зумів знайти.

Не знаю — чи був я кволим,
Чи ти загубилась в юрбі?
Та знаю, що й я ніколи
Цього не прощу собі.

10.12.1962

УКРАЇНІ

Коли кризь розпач випнуться надії
І загудуть на вітрі степовім,
Я тоді твоїм ім'ям радію
І сумую іменем твоїм.

Коли грозує далеч неокрая
У передгроззі дикім і німім,
Я твоїм ім'ям благословляю,
Проклинаю іменем твоїм.

Коли мечами злоба небо крас
І крушить твою вроду вікову,
Я тоді з твоїм ім'ям вмираю
І в твоєму імені живу!

10.12.1962

МОЯ МОВА

Все в тобі з'єдналося, злилося —
Як і поміститися в одній! —
Шепіт зачарований колосся,
Поклик із катами на двобій.

Ти даєш поету дужі крила,
Що підносять правду в вишину,
Вченому ти лагідно відкрила
Мудрості людської глибину.

І тобі рости й не в'януть зроду,
Квітувать в поемах і віршах,
Бо в тобі — великого народу
Ніжна і замріяна душа.

1962

* * *

Там, у степу, схрестилися дороги,
Немов у герці дикому мечі,
І час неспинний, стиснувши остроги,
Над ними чвалить вранці і вночі.

Мовчать над ними голубі хорали,
У травах стежка свище, мов батіг.
О, скільки доль навіки розрубали
Мечі прадавніх скрещених доріг!

Ми ще йдемо. Ти щось мені говориш.
Твоя краса цвіте в моїх очах.
Але скажи: чи ти зі мною поруч
Пройдеш безтрепетно по скрещених мечях?
20.12.1962

З ВІКНА

Синиця в шибку вдарила крильми.
Годинник став. Сіріють німо стіни.
Над сизим смутком ранньої зими
Принишкли хмари, мов копиці сіна.

Пливе печаль. Біліють смолоскипи
Грайливо пофарбованих ялин —
Вони стоять, немов у червні липи,
Забрівши в сивий і густий полин.

Полин снігів повзе до видноколу,
Лоскоче обрій запахом гірким.
Лапаті, білі і колючі бджоли
Неквапно кружеляють понад ним...
20.12.1962

* * *

Задивляюсь у твої зіниці
Голубі й тривожні, ніби рань.
Крешуть з них червоні блискавиці
Револуцій, бунтів і повстань.

Україно! Ти для мене диво!
І нехай пливе за роком рік,
Буду, мамо горда і вродлива,
З тебе чудуватися повік...

Ради тебе перли в душу сію,
Ради тебе мислю і творю.
Хай мовчать Америки й Росії,
Коли я з тобою говорю.

Одійдіте, недруги лукаві!
Друзі, зачекайте на путі!
Маю я святе синівське право
З матір'ю побуть на самоті.

Рідко, нене, згадую про тебе,
Дні занадто куці та малі,
Ще не всі чорти живуть на небі,
Ходить їх до біса на землі.

Бачиш, з ними щогодини б'юся,
Чуєш — битви споконвічний грук!
Як же я без друзів обійдуся,
Без лобів їх, без очей і рук?

Україно, ти моя молитва,
Ти моя розпука вікова...
Гримотить над світом люта битва
За твоє життя, твої права.

Хай палають хмари бурякові,
Хай сичать образи — все одно
Я проллюся крапелькою крові
На твоє священне знамено.

1962

ПРОРОЦТВО 17-го РОКУ

Гранітні обеліски, як медузи,
Повзли, повзли і вибилися з сил —
На цвинтарі розстріляних ілюзій
Уже немає місця для могил.
Мільярди вір зариті у чорнозем,
Мільярди щастя розвіяні у прах.
Душа горить. Палає лютий розум.
І ненависть регоче на вітрах.
Коли б усі одурені прозріли,
Коли б усі убиті ожили,
То небо, від прокльонів посіріле,
Напевне б, репнуло від сорому й хули.
Тремтять, убивці! Думайте, лакузи!
Життя не наліза на ваш копил.

Ви чуєте? На цвинтарі ілюзій
Уже немає місця для могил!
Уже народ — одна суцільна рана,
Уже від крові хижіє земля,
І кожного катюгу і тирана
Уже чекає зсукана петля.
Розтерзані, зацьковані, убиті
Підводяться і йдуть чинити суд,
І їх прокльони, злі й несамовиті,
Впадуть на душі плісняві і ситі,
І загойдають дерева на вітті
Апостолів злочинства і облуд!
23.12.1962

* * *

Розвели нас дороги похмурі,
І немає жалю й гіркоти,
Тільки часом у тихій зажурі
Впливаєш з-за обрію ти.

Тільки часом у многоголоссі,
В суєті поїздів і авто
Спалахне твоє біле волосся,
Сірі очі і каре пальто.

24.12.1962

* * *

Де зараз ви, кати мого народу?
Де велич ваша, сила ваша де?
На ясні зорі і на тихі води
Вже чорна ваша злоба не впаде.

Народ росте, і множитья, і діє
Без ваших нагаїв і палаша.
Під сонцем вічності древніє й молодіє
Його жорстока й лагідна душа.

Народ мій є! Народ мій завжди буде!
Ніхто не перекреслить мій народ!
Поцезнуть всі перевертні й прибуду,
І орди завойовників-заброд!

Ви, байстрюки катів осатанілих,
Не забувайте, виродки, ніде:
Народ мій є! В його гарячих жилах
Козацька кров пульсує і гуде!

24.12.1962

ПОКАРА

Не всі на світі радощі священні —
Є радощі, народжені з проклять,
Коли, метнувши громи навіжені,
Став Єву Бог із раю проганяць.

Він їй сказав: “Ослушнице зухвала!
Мені твого не треба каяття —
Прирік тобі, щоб в муках сповивала,
Живила кров'ю завтрашнє життя”.

Адам ходив насуплений, мов хмара,
У розпачі кривила Єва рот,
Бо ще не знала ця наївна пара,
Що та жорстока помста і покара
Дорожча всіх утрачених щедрот!

30.12.1962

* * *

І знову сам воюю проти себе —
Два чорти схарапудились в мені.
Один волає: “Зупинись! Не треба!”
Штовхає інший: “Не впиняйся, ні!”
І я іду, і падаю, і знову
Спішу вперед або плегусь назад.
Мені дарма, що брехні і обмови
Об мене торохтять,
Як об гостинець град.
Мені дарма, плюю на остороги,
Топчу улесливості мох.
Мої чорти беруть мене на роги,
І щоб мені не збитися з дороги,
То треба дослухатися обох.

1962

НЕВЖЕ?

I

У табунах людинозвірів
Живуть самиці і самці,
Гібриди зміїв і вампірів,
Їх сила й розум — в кулаці.

Пильнуйте, люди добрі й щирі,
Не спіть, учені і женці!
Чатують вас людинозвірі
З страхіттям атомним в руці.

II

Я думаю про тих, що народитись мали
Із плоті вбитих неньок та батьків.
Цивілізовані мавпи в мундирах
Розтоптали їх незачаті життя,
Підірвали на мінах їх вроду,
Погасили пожежами дикими
Їх незапалений розум.
Бачу: геніальних мислителів і поетів,
Закоханих теслів і хліборобів,
Бистрооких красунь і красенів,
Які не народилися тому,
Що батьки їхні розтерзані
Не встигли зустріти своїх коханих.
Я чую: ридає за ними Земля,
Сива, старенька мати,
Одурена своїми синами.
Я волаю:
— Н е в ж е?

Знову вмиратимуть неціловані?
Знову гинутимуть незачаті?
І знову голодні могили
Наситять своє чорне черево?
— Н е в ж е?

III

Ми маємо право на сум і любов,
На щастя, на сонце і трави,
І навіть на булькання зайвих розмов
Ми іноді маємо право.

Ми маємо право померти самі,
І хочеш не хочеш — колись повмираєм,
Та треба затямить собі на умі,
Що світ зберегти од водневих громів
Ми з вами обов'язок маєм!

05.01.1963

* * *

Люди — прекрасні.
Земля — мов казка.
Кращого сонця ніде нема.
Загруз я по серце
У землю в'язко.
Вона мене дупко трима.
І хочеться бути дужим,
І хочеться так любити,
Щоб навіть каміння байдуже
Захотіло ожити
І жити!
Воскресайте, камінні душі,
Розчиняйте серця і чоло,
Щоб не сказали
Про вас грядущі:
— Їх на землі не було...

16.01.1963

* * *

Торжествують:
Він не спотикався,
Не змочив —
Ні разу! —
Підшов,
Проти вітру —

Жоден раз! —
Не пхався...
Але ж він нікуди і не йшов!
16.01.1963

* * *

Земле рідна! Мозок мій світліє,
І душа ніжнішою стає,
Як твої сподіванки і мрії
У життя вливаються моє.

Я живу тобою і для тебе,
Вийшов з тебе, в тебе перейду,
Під твоїм високочолим небом
Гартував я душу молоду.

Хто тебе любов'ю обікраде,
Хто твої турботи обмине,
Хай того земне тяжіння зрадить
І з прокляттям безвість проковтне!
16.01.1963

* * *

Заспані сні оточили мене,
Щуляться з холоду, бідні.
І в кожного личко таке чудне,
І очі — холодні, мідні.

В солодкій сніють втомі
Їх постаті сірі й дурні...
Невже ви мої знайомі?
Невже ви снилися мені?
30.01.1963

* * *

Говорю я з тобою мовчки,
Тиша хмарою проплива.
І вовтузиться думка, мов квочка,
В намаганні родить слова.

Тиша важчає. Терпнуть губи,
Тиша репне навпіл ось-ось.
Припаду я шалено й грубо
До безумства твоїх волось.

Упаде розідрана маска,
І сполохана вгледити ти,
Скільки в тиші чаїлося ласки,
Скільки в грубості — теплоти.

Насміються з своєї беззубості
Прописні допотопні думки.
Джерелом вдарить ніжність із грубості,
Заворкують живі струмки.

Задихнеться від люті сірість —
Нам на щастя, а їй на зло.
Поміж нас підведеться щирість
І з'єднає наше тепло!

19.02.1963

ПЕРЕХОЖИЙ

Присвята Ліні Костенко

Як він ішов!
Струменіла дорога,
Далеч у жадібні очі текла.
Не просто ступали —
Співали ноги,
І тиша музику берегла.
Як він ішов!
Зачарований світом,
Натхненно і мудро творив ходу —
Так нові планети грядуть на орбіти
З шаленою радістю на виду!
З шаленим щастям і сміхом гарячим,
З гімном вулканним без музики й слів!
Як він ішов!
І ніхто не бачив,

І ніхто від краси не зомлів.
В землю полускану втюпився кожен,
Очі в пилуці бездумно волік...
Раптом —
Шепіт поміж перехожих:
— Що там?
— Спіткнувся чоловік... —
Одні співчували йому убого,
Інші не втримались докорять:
— Треба дивитись ото під ноги,
Так можна голову потерять... —
Трохи в футболі пограли словами,
Обсмакували чужу біду.
А він знову йшов.
І дивився прямо.
І знову
Натхненно творив ходу!
1963

НЕ ВІР МЕНІ

Не вір мені, бо я брехать не вмію,
Не жди мене, бо я і так прийду.
Я принесу тобі свою надію,
А подарую смуток і біду.

Слова ясні, лише мені відомі,
У бурмотіння скучне переллю,
Свою усмішку у холодній втомі
Бездумно, безголово утоплю.

І буду нерозумно обридати,
І недоречно скиглити чомусь,
Але, як треба буде заридати,
Я гомерично, тупо засміюсь.

Не вір мені, бо я брехать не вмію,
Не жди мене, бо я і так прийду.
Я принесу тобі свою надію,
А подарую смуток і біду.

27.02.1963

КУРДСЬКОМУ БРАТОВІ

Вортися — поборете.

Т. Шевченко

Волають гори, кровію политі,
Підбиті зорі падають униз:
В пахкі долини, зранені і зриті,
Вдирається голодний шовінізм.
О курде, бережи свої набої,
Але життя убивців не щади.
На байстрюків сваволі і розбою
Кривавим смерчем, бурею впади.
Веди із ними кулями розмову:
Вони прийшли не тільки за добром,
Прийшли забрати ім'я твоє, мову.
Пустити твого сина байстрюком.
З гнобителем не житимеш у згоді:
Йому "паняць", тобі тягнути віз.
Жиріс з крові змучених народів
Наш ворог найлютіший — шовінізм.
Він віроломство заручив з ганьбою,
Він зробить все, щоб скорився ти.
О курде! Бережи свої набої —
Без них тобі свій рід не вберегти.
Не заколисуй ненависті силу,
Тоді привітність візьмеш за девіз,
Як упаде в роззявлену могилу
Останній на планеті шовініст.

08.03.1963

* * *

Сниться мені невідома Італія,
Сонце палюче та кремені гір,
Платтям принадно охоплена талія
І на вустах — медозбір.
Сняться мені твої плечі оголені,
Ніжна покора натомлених рук,
Губи твої переможно подолані,
Серця стривожений стук.
Палять мене твої фосфорні очі,
Перса солодкі й тісні,
Диханням пристрасним сповнені ночі —
Сняться, прокляті, мені.

14.05.1963

* * *

Є тисячі доріг, мільйон
вузьких стежинок,
Є тисячі ланів, але один лиш мій.
І що мені робить, коли малий зажинок
Судилося почать на ниві нерясній?
Чи викинути серп і йти байдикувати,
Чи долю проклясти за лютий недорід
І до сусід пристать наймитувати
За пару постолів і шкварку на обід?

Коли б я міг забуть убоге рідне поле,
За шмат цієї землі мені б усе дали...
До того ж і стерня ніколи ніг не коле
Тим, хто взува холуїські постолі.

Та мушу я іти на рідне поле босим,
І мучити себе й ледачого серпа,
І падати з втоми на покоси,
І спать, обнявши власного снопа.

Бо нива — ця моя! Тут я почну зажинок,
Бо кращий урожай не жде мене ніде,
Бо тисяча доріг, мільйон вузьких стежинок
Мене на ниву батьківську веде...

17.05.1963

* * *

Я тікаю від себе, від муки і втоми,
Від крикливих окатих міст.
Я самотній бреду в білу папороть снів,
Я зрікаюся всіх і цураюся всього,
Бо хочу побути нічим.
Я натомлений власною дурістю,
Хвалькуватістю власною вбитий,
Я від себе втечу в білу папороть снів.
Там, у снах, ніжні тигри
Цілуватимуть губи мої пересохлі,
Леопарди чарівні зніматимуть шкури
І мені даруватимуть щедро:
— Бери!
Я візьму і забуду про все на світі.
Стану сном, сновидінням солодким.

Як добре, що я — це сон,
І як погано, що я проснуся,
А біла папороть зазеленіє.

18.06.1963

ПРИРУЧЕНИМ ПАТРІОТАМ

Обмивши губи в нарзані чи каві,
Дожовуючи свіжий бутерброд,
Ви стаєте великі й величаві
І любите Вітчизну і народ.

Ви чуєте народні віщі думи,
Його тривоги берете в серця.
Коли потієте у черзі за костюмом,
Затиснувши в долоні гаманця.

Ні, ви не блазні, ви не лицеміри —
Нікчемного презирства не убить,
І свій народ ви любите без міри,
Коли у міру вигідно любить.

За плату ви закохані в ідею
І зморшки морщите на ситому чолі...
Кому ж ви служите, приручені Антеї,
Відірвані від матері-землі?

Хто ваш народ? Яка у нього доля?
Куди його коріння проросло?
Чні могили стогнуть серед поля,
Забрівши здичавіло у село?

Хоч раз почуйте, грамотні руїни,
Нікчемні слуги чорного добра,
Як, обіпершись вітрові на спину,
Кричить Тарасова гора:
— Нема на світі України,
Немає другого Дніпра!..

26.06.196

НЕКРОЛОГ КУКУРУДЗЯНОМУ КАЧАНОВІ, ЩО ЗГНИВ НА ЗАГОТПУНКТІ

Не чути голосінь, іржавіють оркестри,
Оратори втомились від кричань:
В труні лежить не вождь і не маєстро,
А просто — кукурудзяний качан.

Труна із тупості, бездарністю оббита;
Бредуть за нею стомлені думки:
Кого оплакувать, кого мені судити,
Кому із серця відбивать замки?

Кого трясти за петельки і душу?
Кого клясти за цю безглузду смерть?
Помер качан, і я кричати мушу,
Налитий смутком і злобою вщерть.

Качане мій, за що тебе згноїли?
Качане мій, кому ти завинив?
Качане мій, лягли в твою могилу
І людська праця, і щедроти нив.

Безсонні ночі, неспокійні днини,
Мозолі, піт, думок гарячий щем
Лягли з тобою поруч в домовину
І догнивають під густим дощем.

Прокляття вам, лукаві лицедії,
В яких би ви не шлялися чинах!
Ви убиваєте людську надію
Так само, як убили качана.

28.07.1963

ЖЕБРАК

Пристал ко мне нищий дурак...

А. Блок

Шапку дід поставив на коліна.
— Змилуйтесь, — жалібно веде...
Хто мине, а хто копійку кине
Й з видом благодійницьким пройде.

Підійду, хай дивляться прохожі...
— Родичі з тобою, діду, ми!
Забери, будь ласка, в мене гроші,
На додачу молодість візьми.

Йди собі і десь поснідай нишком,
Я ж прийму отут твої діла...
— Дайте, люди, ласки мені трішки,
Крапельку вділіть мені тепла.

Заховайте мідяки в кишені,
Золота добудьте із душі —
Болі в серці у моїм скажені,
Поможіть мені, товариші!

Мабуть, всі б від реготу помліли,
До крові б кусали кулаки:
Бач, мовляв, до чого знахабніли —
Ласки захотіли жебраки!

Хай трясли б мене, як дику грушу,
Був би я щасливим все життя,
Коли б ти в мою голодну душу
Кинула копійку співчуття.

10.08.1963

* * *

Сам собі підспівувать не стану,
Нізащо себе не проклену —
Буду славить голубі тумани,
Гіркоту приемну поляну.

Буду шаленіти від любові
До моїх прозорих сіл і міст
І шукати в кожному людським слові
Потаємний і великий зміст.

1963

* * *

Нашої заслуги в тім не бачу,
Нашої не знаю в тім вини,
Що козацьку бунтівливу вдачу
Нам лишили предки з давнини.

Нам і те не добавляє слави,
Що вони од чужоземних сил
Заступили землю кучеряву
Горами високими могил.

Бо коли, закохані в минуле,
Прокунаєм свій великий час,
Наша лінь нікого не розчулить,
Слава ж та відмовиться від нас.

Спогади докучливі, як нежить,
Що тій славі принесуть нове?
Тільки тим історія належить,
Хто сьогодні бореться й живе.

1963

* * *

Я не помру від розпачу і муки,
Лиш в самотній ночі навесні
Все будуть снитися милі, теплі руки
І оченята сині і ясні.

І будеш ти у кожному диханні,
І будеш ти навіки при мені
Гасить зірки очима на світанні,
Палить мене в безжальному вогні.

І буду ждати кожної години
В далекому чи близькому краю
Одну тебе, тебе єдину,
Маленьку милу дівчинку мою.

07.09.1963

* * *

Земля кричить. Шинкують кров'ю війни,
І падають занози від ярма,
І лиш годинник холодно й спокійно
Рахує дні, розтрачені дарма.

І без кінця — окопи, барикади,
Та над громадами кривавих тіл
Гриміли пишні і бучні паради
Нових Тимурів і Аттіл.

Це все було... Були німі кургани,
І війни йшли не на життя — на смерть,
Гриміли залпи, і ятрились рани,
І світ ішов, здавалось, шкереберть.

І вся планета ніби очманіла,
Людина в землю заривалася, мов кріт,
А над землею бомби стугоніли,
І падали тіла на рваний дріт.

Це все було... О, не забудьте, люди,
Своїх братів, що нині неживі,
Що руйнували світ тиранства і облуди
І нищили в'язниці вікові.

О, не забудьте тих, що рвались крізь багнети,
В степах поклали голови свої,
Щоб більше нашу голубу планету
Не шарпали розбійницькі бої,

Щоб не здригався всесвіт малярійно
І небо не стогнало від заграв,
Щоб нам годинник радісно й спокійно
Віки ясної дружби рахував!

1963

ВОРОН

Очі розпечену магму лють,
Губи тремтять потворно —
Сліпа та безсила лють
Прийшла і взяла за горло.

І став я малим та чорним
Голодним вороном.
І сиджу на березі та каркаю,
Докоряю, караю й кричу,
І людей проклинаю та картаю,
Що не можу наїстися досхочу,
І чорнію, марнію та худну,
І благаю щодня про одне:
— Пожалійте, змилуйтесь, люди,
Нагодуйте мене!..

19.09.1963

* * *

Маленьке — не смішне,
Адже мале і зерно,
Що силу велетням і геніям несе.
Мале тоді смішне,
Коли воно мізерне,
Коли себе поставить над усе.

Але скажіть, хіба такого мало,
Хіба такі випадки не були,
Коли мале, як прапор, піднімали
І йшли за ним народи, мов осли?
І чи тоді мізерне та смішне
Не оберталось раптом у страшне?

19.09.1963

* * *

В грудях набубнявіла тривога
Світла, ніби ранок запашний,—
Ти ще не хилила ні до кого
Лобик свій упертий і смішний.

Ти ще не торкалася губами
Вічних і прозорих тасмниць.
Чистота твоя тремтить вогнями
У червонім клетоті зірниць.

Тільки манить ввечері дорога
У казково загадковий світ...
В грудях набубнявіла тривога,
Тиха й мовчазна, як динаміт.

1963

* * *

Заграє смерть іржавою трубою,
Та я, забувши, що минає строк,
На край світів блукати за тобою
Піду у жовтій куряві зірок.

Піду блукать по всесвіту широкім,
Незваним гостем побуваю скрізь
І десь знайду невблаганну, жорстоку
Тебе, богине радощів і сліз.

І під шатром розписаного неба
Я поцілую очі твої злі,—
Візьму я все, о блуднице, від тебе,
Чим ти людей обходиш на землі!

29.10.1963

* * *

Прощай, мій зошите!
Спасибі тобі, друже,
Що ти думок моїх
Не відцуравсь,
Що ти свої клітини
Тепло мружив,
Коли над римами
Я потом обливавсь.

Ти їх сприйняв
Без жодної огуди,
Єдиний мій читач
І шанувальник мій.
Чи сприймуть їх колись
І прочитають люди —
Побачимо.
Прощай, товариш мій.

Грудень, 1963

СОНЕТИ

ЛЕСЯ УКРАЇНКА

Десь вітер грає на віолончелі,
Морозні пальці приклада до скла,
І ти одна в зажуреній оселі
Замріяно схилилась до стола.

Мов раб німий на араратській скелі
Карбує написи про подвиги царя,
Ти на папері почуттів моря
Переливаєш в строфи невеселі.

Ти — хвора дівчина — серед глухої ночі
Врізаєш в вічність огненні, пророчі
Слова з прийдешніх сонячних віків,

Щоб ті слова хитали чорні трони,
Щоб їх несли з собою легіони
Нових, непереможних Спартаків.

04.08.1954

ЩЕ ОДИН ПРОТЕСТ

До двадцяти бунтуємо завзято,
Шукаєм правди, клянемо брехню
І віримо, що нашому огню
Належить всяку нечисть спопеляти.

Тоді ми все бажаємо змінити,
В житті своє покликання знайти.
Яка хороша й нерозумна ти,
Наївна, мила юність неумита!

Та пройдуть дні, гарячі й безнадійні,
І ми стаєм холодні та спокійні,
Такі собі чиновнички черстві.

Уже в душі нема святого болю,
І розум наш не рветься вже на волю —
Ми раді тим, що ситі і живі.

10.11.1954

ШУМ ПОЛІВ

Над "Кобзарем"

Поля мої! Суворі таємниці
Я відчуваю в плескоті хлібів —
Здається, сотні змучених рабів
Звели до сонця стомлені правиці.

Зелений подих теплої пшениці
Доносить розшум Кобзаревих слів.
Любов і ласка, ненависть і гнів
Спалахують в рядках, як блискавиці.

Скорбота матері і сльози немовляти,
І задуми безпомічно крилаті
Шукають — не знаходять берегів.

Тут правда з кривди злускала облуду,
Щоб розказали нам з віків минулих люди
Історію насильств і батогів.

09.03.1955

НІЧ В ОЗЕРІ

В мовчанні вод пригнічено-веселих
Застигли зорі на холоднім дні —
І озеро нагадує мені
Великий таємничий келих.

На дні повільно хмари темно-сині
Повзуть, немов підводні кораблі,
А навкруги ні клаптика землі —
Одні лиш зорі, строгі і красиві.

І я тремчу — у грудях канонада,
Я онімів, бо неземна принада
Мені так душу щастям коліса.

І соромно стає, і розум боре втома:
Адже болото й гнилизну у ньому
Хова ревниво крадена краса.

27.07.1955

ГНІВНІ СОНЕТИ

1. ПОГОДА

Тремтіть небіжчика не змусиш
від морозу,
Та й від жару він пітувать не стане,
Як не народить думку, хоч погану,
Муштрований убогий розум.

Він буде завжди вірити прогнозам,
На все життя складать наївні плани,
Вмивати морду заспану з-під крана —
Він побоїться поклонитись грозам.

Він, може, нишком буде навіть злитись,
Та побоїться, грішник, помилитись
І буде тихо та спокійно жить.

І тільки той, хто чхає на погоду,
Той, хто не служить череву в догоду,
Зуміє правді й розуму служити.

09.12.1955

2. БЕЗ НАЗВИ

Комусь життя — забави та відряди,
А світ закритий ширмою вікна,
Турбота в нього цілий вік одна —
Дістать дружині пудри та помади.

І він до всього шкїрить зуби радо,
У все повірив і прийма сповна,
А думати тоді він тільки зна,
Коли відгадує кросворди та шаради.

Безпечний дурнику. Живи собі на втіху,
Не знай ні горя, ні страшного лиха
Думки носить у черепі тугому.

Мугич пісні гугняво під сопілку,
Їж доскочу, на свято пий горілку,
Але хоч жить не заважай нікому.

10.12.1955

Я

Не знаю, ким — дияволом чи Богом —
Дано мені покликання сумне:
Любити все прекрасне і земне
І говорити правду всім бульдогам.

А часто хочеться закрити очі кляті,
Забути все і в затишку глухим
Кубельце звити, завести свій дім,
Щасливим бути, як дурак на святі.

Та тільки серце, серце ненавмисне
Пекучим болем душу мені стисне
І відчаєм її наповнить вщерть.

І шепче хтось (можливо, совість власна):
— Не йди туди, дорога то нещасна,
То не життя, то смерть.

12.12.1955

ЛЕВ У КЛІТЦІ

Залізні пруття обламали зуби,
Тепер ти — курка після зливи,
Лежиш у клітці, стомлений, лінивий,
Облизуючи спрагли губи.

Тебе цікаві розглядають косо —
Невже це ти, великий і весільний,
Розбійнику жорстокий і свавільний,
Невже тебе приборкати вдалося?

Що ж, їм пора б уже збагнуть,
Що ти носив лиш ненависть і лють
В своєму серці кам'янім і дикім,

Свободи не любив, як Ватікан Корану,
А тому можеш быть рабом або тираном,
Рабом — нікчемним, деспотом — великим.

19.12.1955

ПОЕТ І ПРИРОДА

Пройшла гроза — і знову літня проза:
Парує степ, і оживає ліс.
І горобці, неначе з-за куліс,
Упали табуном на просо.

І знов спадають трафаретні роси
Із сінокосів буйних кіс,
І знову в небі невідомий біс
Підвісив сонце на прозорих тросах.

І, захоловувши у дивній грації,
Зітхають свіжістю дівочою акації,
Вітрами обціловані до ніг...

А я дивився, серце розривалося:
Ну що в тім нового, сучасного ховалося? —
Так зрозуміти і не міг.

05.01.1956

ПОЕТ

Я жив не раз, хоч не в одній оправі,
Вмирав не раз і знову воскресав,
Серцями людськими, мов каменем, кресав,
Втопивши біль у віковій заграві.

Тоді, як ви плелися невеселі,
Опутані кайданами в катівні,
Мартинови під ваші сні наївні
Мені стріляли в груди на дуелі.

Я не вмирав. На прив'язі міцному
Мене, мов пса, покірні холуї
Тримали в закутку холодному, тісному,
Закинувши в віддалені краї.

Та не піддавшись зарібку легкому,
Я не прислужував ніколи і нікому.

03.02.1956

РУСЬ

I

З глибин віків і гордо, й величаво
Встає легендами овіяне ім'я.
Минуле — сон, але сліпа змія
Не отруїла доблесті і слави.

То ж не орда завзята і кривава
Неждано появилася в степах,
Щоб у сплюндрованих і спалених містах
Шуміли оргії і варварські забави.

То встала Русь в кольчuzі і шоломі,
Щоб їй стихія покорилась дика,
І вів її у далі невідомі
Син Перуна Олег-владика...

І Візантія снила крізь туман —
Підводив голову народжений титан.

II

Підводив голову народжений титан,
І йшли назустріч вічності і смерті
Нездолані, гарячі і уперті
Дружини непокірливих слов'ян.

Русь не дрімала, стомлена і млява,
Забившись ведмедем у барліг,
Бо відчували грек і печеніг
Відлуння кроків князя Святослава.

Цвіли хоругви руські на Дунаї,
І Доростол навіки записав,
Що мертвий воїн сорому не має.

І ворог знав, підступний і лукавий,
Що витязь тут не здобичі шукав,
І війни йшли не тільки ради слави.

III

І війни йшли не тільки ради слави,
Бо іншій все корилося меті —
Меч Святослава прокладав путі
Для мудрості ясної Ярослав.

Коли була Європа в забутті
Та істина у вогнищах палала,
Антична мудрість гордо оживала
В твоїм, о Русь, допитливим житті.

За ясні зорі і за тихі води
Ішли в бої сини твого народу
І гинули, слабійучи від ран.

Але тебе ця кров не зупиняла,
Бо ти й тоді, хай підсвідомо, дбала
За кращу, світлу долю всіх слов'ян.

30.04.1956

**ПОЕМИ, ЛЕГЕНДИ,
БАЛАДИ, НОВЕЛИ,
ДУМИ, ПІСНІ**

ТИША І ГРІМ

*Средь этой пошлости таинственной,
Скажи, что делать мне с тобой:
Недостижимой и единственной,
Как вечер дымно-голубой?*

А. Блок

I

Довго спали вітри у ярах на припоні,
Довго тиша гнітюча полями повзла,
І стояли дерева німі на осонні,
Знемагала в пилюці вечірня імла.

І на трави не бризнули роси, мов перли,
Як рум'янець густий ранне небо залив.
І здавалось — життя задрімало, завмерло,
Заблукало в безмежжі неміряних нив.

І здавалось — нема ні початку, ні краю
Цій нудоті німій і нудній німоті...
Найстрашніше, мабуть, тільки тиша карає,
Коли поруч з тобою повзе по житті.

II

Та звелася з-за лиману
Хмара темно-сиза,
Полоснули ятагани —
Блискавки — донизу.

І вітри на перепутті
Загрімїли цепом,
Розірвали свої пута
І помчали степом.

І озвалися долини
Гомоном знайомим,
І упала на коліна
Тиша перед громом.

І земля впиласть водою,
Мов живою кров'ю.
І обнявся сміх з журбою,
Ненависть — з любов'ю...

Гей, почувте, добрі люди,
Заздрить мені треба:
Грім ударив мені в груди,
Грім з ясного неба.

І убив у серці тишу,
Розпанахав спокій —
Я стою і вітром дишу
На землі широкій!

III

Люди різні між нас бувають —
Симпатичні, гарні, чудні.
Дні за днями, бува, куняють,
А живуть лиш у мріях та сні.

Може, це і не дуже грішно —
Не для всіх же доступна даль,
Тільки чомусь в очах їх смішно
Заплелися журба і жаль.

І життя мовби їх не било,
І дріма в них чимало сил.
Але їм тільки сняться крила,
Наяву ж — вони зовсім без крил.

Я судить їх не маю права,
Я для них не бажаю зла —
Я і сам жив отак "цікаво",
Доки в мене ти не ввійшла.

Сам я сонний ходив землею,
Але ти, як весняний грім,
Стала совістю, і душею,
І щасливим нещастям моїм.

IV

Пригадаю усе до слова,
До зітхання згадаю все,
І мене — в недосяжне — знову
Хвиля спогадів понесе.

То наївні, а то суворі,
Сколихнуть вони спокій мій,
А за ними в холодне море
Рушить човен моїх надій.

Ой, ті плавання невеселі
(Як від правди себе втаю?) —
Розіб'ється човен об скелі,
Об гранітну байдужість твою.

V

Не жартуй наді мною, будь ласка,
І, говорячи, не мовчи.
Нащо правді словесна маска?
Ти мовчанням мені кричи.

І без слів я все розумію,
Що сказати маєш мені,
Та в мовчанні живе й надія
Не почути жорстоке "ні!".

VI

Ображайся на мене як хочеш,
Зневажай, ненавидь мене —
Все одно я люблю твої очі
І волосся твоє сумне.

Хай досада чи гнів жевріє,
Хай до сліз я тебе озлю —
Ти для мене не тільки мрія,
Я живою тебе люблю.

Для кохання в нас часу мало,
Для мовчання — у нас віки.
Все віддав би, що жить осталося,
За гарячий дотик руки.

Влийся сонцем у щирю мову,
У думок моїх течію —
Я люблю твої губи, і брови,
І поставу, і вроду твою.

Ображайся на мене як хочеш,
І презирством убий мене —
Все одно я люблю твої очі
І волосся твоє сумне.

VII

Чому смуток з тобою поруч
Часто ходить у світлі дні?
Певне, є в тебе біль і горе,
Невідомі зовсім мені.

Хоч на щастя життя багате,
Але кожну людину ждуть
І печалі, і сум, і втрати,
І не можна їх обминуть.

Але к бісу цю мудрість убогу!
І догадки під три чорти!
Я бажаю, щоб всю дорогу,
Все життя усміхалась ти.

Щоб ніколи сльоза на вії
Не світилася, мов роса.
Хай же щастям завжди ясніє
Некриклива твоя краса.

Я не йму тобі зовсім віри,
Як сумною побачу тебе, —
Небо в сутінь буває сірим,
А насправді ж воно — голубе.

VIII

Здрастуй, сонце, і здрастуй, вітре!
Здрастуй, свіжосте нив!
Я воскрес, щоб із вами жити
Під шаленством весняних злив.

Хай заляжеться тиша навколо,
Й знову стану, як ви, нічим,
Але в серці моїм ніколи
Не замовкне весняний грім.

ІХ

Пройдуть аливи, замовкнуть грози,
Задрімають вітри на ланах.
І весняного грому погрози
Пронесе стороною луна,

А проміння довге, як мітли,
Обмете сизохмарну даль.
І пройдеш ти, лишивши світлу,
Невгамовну мені печаль.

Та в прекраснім житті важкому
Будуть завжди сіять мені
В душу, повну вітрів і грому,
Сіруватих очей вогні.

04—29.01.1961

СИМФОНІЯ ПРОЩАННЯ

Над прірвою віків,
розлучений з журбою,
стою,
вдивляючись в тисячолітню млу.
І Голод
зводиться кістляво наді мною,
жене століття-зморшки по чолу.
Він сам не йде —
Його ведуть під руки,
бо він уже заслаб
і занеміг.
І жалібно
тремтять в повітрі звуки,
впиваються у душу,
мов батіг.
Гей ви,
Його супутники цибаті!
До мене шкапу заведіть свою —

він був не раз
в моїй селянській хаті,
бенкетував не раз
в моїм краю,
не раз давив
за шиї вузлуваті,
на цвинтар нас тягав
за голови патлаті,
на ребрах наших грав
симфонію свою.
Ведіть його сюди
до мене у кімнату —
я на прощання
вас хоч чаєм напою.
І ось вони зайшли —
Неправда і Жадоба,
свого супутника
кістлявого втягли,
розсілись край душі
і зиркають спідлоба
очима,
повними холодної імлі.
Зіперся Голод-цар
на плечі Суховія:
з-під шкіри
пнулись ребра,
мов серпи,
намісто теліпалося
на шиї —
нанизані на жили черепа.
І тільки всівсь,
безсилий, на підлогу,
як скиглити
і хникати почав.
Фокстрот у судоргах
вистукували ноги,
а він крізь піну
жалібно харчав.

ХЛИПАННЯ ГОЛОДУ

Ой не треба мені чаю! Коли маєш сором,
Дай мені цеберку м'юки у прикуску з горем.

Гірко стало мені жити на твоїй Україні:
Де моє вино медове — сльози удовини?

Де моя закуска щира? Я її не бачу!
Піднеси мені хоч ложку сирітського плачу.

Де мої чарівні друзі, рідні, миловидні?
Повтікали з України світ за очі Злидні.

Де мої коханки вірні? Чому їх нема?
Стали трупами красуні Віспа і Чума.

Як я з ними обнімався, цілувався палко!
Як мені без них печально! Як за ними жалко!

А тепер я, садинокій, зовсім перевівся,
Ліг би я на Лихо спати, Кривдою б укрився.

Тільки хто постіль постеле? Ні царя,
ні пана...
Доля моя нещасная, зраднице погана!

Чи не знаєш ти, лукава, чи не знаєш, клята:
На перині на пуховій твердо мені спати.

Хоч ти, гордий і завзятий брате Суховію,
Не убий в моєму серці останню надію...

Тут Суховій
підскочив полохливо,
оглянувся,
відкашлявся і ну:
“Ти бачиш, батьку,
став я вже сопливим,
десь нежить підхопив
на Волзі чи Дону.
Не ті сьогодні
в мене, батьку, сили,

уже і так
ледь ноги волочу:
мені морями
крила підмочили,
тягаться з ними
вже не по плечу...”

Я слухав цих базік
і не хотів їх чути,
я душу хтів замкнути
на замок,
але гірке минуле,
мов отрута,
у душу рвалося
крізь щілини думок.
Я все забув:
образи і докори,
свою досаду
і жалі дрібні.
Але народне
повоєнне горе
довіку, мабуть,
не забудь мені.
Ішли похмурі люди,
мов лелеки,
із косами дідівськими
на лан,
в полукіпках
лишали чорні глеки
і, зуби стиснувши,
виконували план.
І вдови плакали.
Просили діти: “Па-пи!”
А на сніданок —
висівки одні.
І в гарбах пнулися
скелети-шкапи,
худі,
немов тодішні трудодні.
Ледь кінчила війна
кружлять криваве пиво,
як по моїй землі,
ударивши в тарель,

пройшовся Суховій,
обпалюючи ниви,
висмоктуючи воду
із джерел.
На поміч взявши
Пустку і Розруку,
у шапці набакир
ішов узнати він,
чи не згубив, бува,
у битвах сили духу
народ,
що підіймав
півсвіту із колін.
Він нам в обличчя
заглядав суворо,
він роси злизував
жадібно по ночах —
хотів побачить
відчай, і покору,
і тинь благання
в стомлених очах.
І ті йому
бездумно помагали,
хто,
правду обминаючи гірку,
не бачили
та й бачить не бажали,
як Суховій
і Горе танцювали
на чорному
порожньому току.
Та плечі
не зігнулися в покорі
і вірить
не втомилися серця,
бо хто б
зумів зібрать
у небі зорі
і заховать собі
до гаманця?
Титани
не ставали на коліна,
могутні

не клонилися в біді
І велич вільної
та гордої людини
по-справжньому
розкрилася тоді.
Поки безжально
мозок мій орали
жорстоких спогадів
суворі лемеші,
Неправда й Жадоба
із Голодом вищали,
усівшись благально край душі:
“Пусти нас в серце!
Ми його осліпим,
у душу виллємо
свою досаду й жовч,
до мозку
ми присмокчемось поліпом
і будем говорити,
а ти помовч.
Ми світ тобі
навиворіт покажем,
напоїмо злобою досхочу,
а правду —
в дьоготь вимажем і сажу,
лишень ходи
на нашу каланчу...”
— Ні! — я сказав. —
Доволі вам плескати,
не мучте марно
власних язиків:
як зможу
з серцем я сліпим стояти
над прірвою бездонною віків?!
Хай серце дивиться!
Хай тільки правду слуха!
Хай сльози в нього капають з очей!
Ідіть від мене геть,
запроданці і шлюхи,
немає в мене вух
для ваших злих речей.
Над прірвою віків
я з щастям повінчаюсь,

візьму в бояри Правду і Добро.
Хай музику мені весільну грає
турбінами сталевими Дніпро!
Хай ринуть в танок
Чигирини й Шполи,
хай Львів усміхнений
підбори відбива.
І буде батьком — Київ сивочолий
і матір'ю — озорена Москва.

1961

ПРОКЛЯТТЯ

МОНОЛОГ ПЕРЕД ІКОНАМИ

Давно, давно лампадка вже не блима,
А в хаті тихо й світло, як в раю.
Холодними, бездумними очима
Ви в долю заглядаєте мою.
Мене вам покарати вже несила —
На вільну душу ланцюгів нема:
Моє нещастя правда покосила,
Зітнула кривду лезами ума.
Якби, святі, я зміг вас розбудити,
Якби, святі, ви не були сліпі,
Я вас повів би по новому світі
Без езуїтів, ксьондзів і попів.
Ну що ви бачили? Вам кланялися сохи,
Молилася мотига і сапа.
Ви — чорні ідоли жорстокої епохи,
Порадники лукавого попа.
На покуті недовго вам стояти —
Холодні ви, байдужі і німі.
Ви обіцяли рай нам дарувати —
Живіть, будь ласка, в ньому ви самі!
А нам і на землі живеться — слава Богу!
А нам і на землі роботи вистача!
І стеле день ясний мені ясну дорогу,
І в душу лле тепло усмішка Ілліча.
Але раптом — що я бачу,
Це ж ікона плаче!
Німба в неї вже немає —
Лиш волосся русе,
Полилися справжні сльози
Із очей Ісуса.

ПЛАЧ ІСУСА

“Мене у соломі родила мати —
покритка вона була.
Ніколи я Богом не мріяв стати,
легенда на небо мене завела.
І справді —
маленьким я спав у яслах,
і диханням гріли мене воли,
а влітку ми їх на потоці пасли,
бо ми ж наймитами були.
Зніми з мене німба й попівську рясу,
кадила й жертovní у землю втопчи,
і стану я жить, як легенда прекрасна,
як мрія наївна про сонце вночі.
Мене розпинали катом на догоду,
мене езуїтська точила іржа,
а я був звичайний
хлопчисько з народу,
і людям ніколи
я зла не бажав.
Я сам був у пана й попа у неволі —
дві тисячі років у їхнім ярмі!
Вже мозок і руки у мене кволі
і тіло засохло в небесній тюрмі.
Зірви з мене німба й попівську рясу,
та в шию із хати мене не жени —
я хочу в ній жить, як легенда прекрасна,
як мрія про світло з імлі-давнини”.
Мені було не сумно
і не смішно,
я думав і щипав уявний вус,
коли на покуті нестримно і невтішно
ридав одурений Ісус.
Я не спішив його прогнати з хати,
пустити по морозу босоніж.
Я вирішив у діда запитати —
хай скаже він, йому видніш.

ДІДОВА ВІДПОВІДЬ ІСУСОВІ

“Ти хочеш, Ісусе, легендою стати,
бажаєш обшкрятати з себе брехню,
щоб люди тебе називали братом
і гріли тебе біля серця-вогню.
Послухай нехитру, немудру мову,
скажу, як умію, — чого тобі ще?
У мене від кожного блудного слова
у серці червоний клекоче щем.
Було нас чотири брати,
найменший між ними — я.
І дружна була, й завзята
козацька наша сім’я.
Косить Щербані уміли,
валити сокирами ліс.
І вже як робили діло,
то заздрих і Бог, і біс.
Русяві були і чорні,
по пуду — кожен кулак.
Були вайлуваті й моторні,
до праці — кожен мастак.
Мав сильну і горду вдачу
наш батько Щербань Трохим.
Умів так давати здачі,
що всі рахувалися з ним.
Якось ми до столу сіли
кружляти батрацьке питво.
До нас тоді піп Гаврило
зайшов “святкувати” Різдво.
Чарчин осушивши з вісім,
до батька звернувсь отець:
— Хай хлопці сьогодні з лісу
мені привезуть дровець.—
І звівся обурений тато,
окинув очима всіх:
“Ти ж знаєш, попе,
на свято
робить православним —
гріх!”
А батюшка вищідив з рота:
— На свято — гріх без борщу...
Я вам заплачу за роботу —

хлопцям цей гріх прощу. —
І знову сказали тато:
“Нехай вас цілує кат!
Невже для моїх чубатих
у Бога немає й свят?
Іди собі, попе, додому
і добре затям слова:
хлопці поїдуть по дрова
тільки після Різдва!”
Розгнівався піп Гаврило
і крикнув тоді зі зла:
— Узнаєш мою ще силу!.. —
Та й вискочив з-за стола...
І справді, попівську злобу
побачили ми в жнива.
Ходила тоді хвороба
якась по селу нова.
Усе вона, люта, зжерла —
від усмішок до пісень.
Три брати моїх умерли
у літній гарячий день.
А піп, розметавши брови,
до тата сказав крізь сміх:
— Хай спершу з’їздять по дрова,
тоді поховаю їх... —
Гнітюча злоба зміїна
нависла над батьком моїм —
уперше став на коліна
гордий батрак Трохим.
Я бачив: за три дні в тата
посивіла геть голова.
Три дні синів не виносили з хати,
а в полі були жнива...
Та знає і відчай міру,
мій тато її знайшов —
під полу узяв сокиру
й просити попа пішов.
Умерло село на годину,
ніхто не відкрив повік,
як батько мій за чупринку
до хати попа волік.
Сказав неймовірно тихо,
і голос, як дзвін, загув:

“Ховайте, бо буде лихо...
Я жарти навик забув”.
А потім всю ніч до знемоги
кричав біля трьох могил!
— Немає на небі Бога!
Немає в каміння крил!.. —
Не слухав мідяного дзвону,
що ранком до церкви зганяв —
на дровітню клав ікони
й сокиру в лоби вганяв.
Ти хочеш, Ісусе, легендою бути,
ти хочеш, Ісусе, щоб ми,
напившись твоєї отрути,
обмили тебе
сльізьми?
Не вірте йому, онуки,—
він плакав уже не раз.
Сьогодні шкіру міняє гадюка,
аби одурити вас.
На тих, хто повірить в нього,
хто знову за ним піде,
прокляття замучених Богом,
одурених предків впаде”.

Ти слухав, Ісусе, промову діда?
Вона мені мозок на клапті рве —
століття тяжка обида
у серці моїм живе.
Ісусе!
Плакати годі,
не треба дощу з очей!
Давно ти зрадив народу —
будь проклят
ім'ям людей!

Весна, 1961

ЧЕРВОНІ КОНВАЛІЇ

Поема

Ми ішли через поле.
Двоє.
Говорили чи ні —
Хтозна.

Хмари плинули
Над Сулою,
І на них відлітала весна.
І уже задихалося літо,
І зітхали вітри у траві,
І колосся, промінням політі,
Ворушилися, мов живі.
Тільки обрій моргав суворо,
Де тополі, немов списи,
Підняли свої вістря вгору
На сторожі цієї краси.
Вуси-вусики у пшениці,
Стежка-стежечка, мов стріла,
До домівки мене і Фріца
Через лан голосний вела.
Ми зустрілися з ним у вузі,
І не відаю сам, чому
Раптом стали ми вірні друзі,
Полюбилися один одному.
Ми не слухали, ми не чули
Чорний шепіт сліпих віків.
Ми навпіл розірвали минуле,
Що ковтнуло наших батьків.
Поклади мені в руку руку,
В очі глянувши — не моргай!
Виніс край мій жорстоку муку,
Щоб сьогодні ожив твій край.

БЕНКЕТ

Після першої дядько Оверко
Говорив ще про се, про те:
Як знімали хрести із церкви,
Як палили Письмо "Святе".
Після другої — він історик —
Про Хмельницького річ веде.
Як залізе в столітній морок,
То немов із могили гуде.
А як висувив третю чарку
("Я за ваше здоров'я п'ю!"),
Пригадав дядько тітку Варку,
Ненаглядну кралю свою.
І почав:

“На моєму тілі
Дев’ятнадцять слідів од куль.
Ти мені не мішай, Василю,
І морганням очей не муль.
Я веду все оце до чого?
Жінка в мене, як грім, була.
Може, з виду і надто строга,
А в душі — джерело тепла.
З неї прямо хлюпала сила,
Ніби сік з виноградних грон...
Це вона Курта Шнайдера вбила,
Горлоріза на весь район”.
Чому Фріцові стало жарко?
Чому виступив з нього піт?
“Отому, що убила Варка,
Скільки малось од роду літ?” —
“Скільки років?
Хай лічить дідько! —
Дядько входив уже в екстаз.—
А мені про це знати звідки?
Я не бачив його ні раз.
Я тоді, брат, служив у піхоті.
Я тоді, хлопче, був солдат.
І не хвастаю — в нашій роті
Поважали мій автомат...”
Я даремно міняв розмову,
Заганяв її в інше русло.
Фріца ранило кожне слово,
Кожне слово душу пекло.
Тиша раптом вповзла у хату,
Кинув бомбу із рота Фріц:
“Перестаньте!..
Це був мій тато...
Не кажіть
Про його убивць...”
Стало їй дядькові раптом жарко,
Ледь промовив: “Оце тобі на!
Та налейте мені ще чарку!
Та горілки давай, не вина!
Ти вже, хлопче, не злись на мене,
Я кажу тобі як солдат:
То не батько твій, а скажений
Був убивця, паadlo і кат!”

Як побитий, Фріц вибіг з хати
І допізна блукав один...
Хилиталася темінь патлата,
Вечір важко ліз через тин...

КОНВАЛІ

Ранком двоє ми йшли по лузі,
Де хлюпоче Сула в береги.
Ми були з ним уже не друзі,
Але ще не були вороги.
Холод з нами ходив у лісі,
Дибки стали уперті чуби.
І мовчали в блакитній висі
Величезні столітні дуби.
А на тулубах їх шершавих
Кров сочилася з-під кори...
Доцвітали конвалії в травах,
Голубої весни прапори.
Білі-білі конвалії милі,
Вас насіяла тут весна.
Їй змагатися з літом не в силі —
Утікає на північ вона.
Утікає ярами, ярками
За далекі ліси і горби.
Їй махають прощально гілками
Мовчазні і суворі дуби.
Їй дорогу обмиють росою
Теплі трави і світлі гаї.
За її неземною красою
Одривають в кущах солов'ї.
Білі-білі конвалії милі,
Перли радості у траві.
Вас обпалять вітри загорілі,
Галасливі вітри степові.
І самі зазітхають у листі,
Пил скорботи їм шлях замете.
Ви вмрете недоторкано чисті,
Недоторкано білі вмрете.
Як ви руки йому не спалили,
Коли він осквернив красу:
“Покажи,
Де його могила...

Я...
Букетик йому однесу..."
І зірвав несподівано пломбу
Із душі зубів перехруст,
Я жбурляв не слова, а бомби
Із обпечених гнівом уст.
"Ти прийшов до моєї хати,
Як приходять любов навесні.
Тож не смій мені в серце плювати,
Не пробуджуй злоби в мені!
Не розхлюпуй моєї печалі,
Душу зрадою не бентеж,
Я тебе прокляну без жалю,
Коли квіти йому понесеш.
І не тому, що помста груди
На шматки мені зараз рве, —
Правди там не було і не буде,
Де ще пам'ять його живе.
Я лякати тебе не смію —
Над тобою не владен страх.
Хочеш ти, щоб минуле зміїв
Пробудило в наших серцях?
Може, хочеш, щоб знову пальці
Затискалися в кулаки,
Щоб зустрілися ми в атаці,
Як в минулому наші батьки?
Тільки розумом подивися.
Правду щиру побач в диму:
Жде ще дехто, щоб ми вп'ялися
У горлянку один одному.
Губи їхні від люті сині,
Злоба щелепи їм звела,
Хай минуле спить в домовині,
Не викопуй з могили зла.
І не гребуй моєю любов'ю.
Ми обидва сильні й живі.
Я ж не хочу, щоб плакали кров'ю
Ці конвалії в чистій траві.
Роздивися тверезо по світу —
Нас нова обнімає доба...
Не неси на могилу квіти,
Де заснула твоя ганьба!"
Він мовчав.

Але хмари з неба
Опустились йому на чоло.
“Це я знаю...
Про це не треба...
Розкажи, як усе було...”

ТІТКА ВАРКА

Навесні мені вперше мати
Із спідниці пошила штани
І сказала: “Годі гуляти,
Пасти свині, хлопче, жени”.
То високе було довір’я,
В мене аж забивало дух,
Коли вперше вийшов з подвір’я
Не хлопчисько вже, а пастух.
Ми на вигоні в цурки грали,
Заганяли в ямки ошля,
Партизанили й воювали,
Вкравши пруття стальні в коваля.
Раз я біг завертати свині,
Що взяли маршрут на буряк,
І тоді із прозорої сині
Скинув бомбу на вигін літак.
Я кричав надриваючись: “Ма-мо” —
На зелений упавши едваб...
І зіяла холодна яма,
Де сидів “партизанський штаб”.
Потім танки були й машини,
Неполоханий плач і гам.
І криваве намисто шипшини
Замінило цукерки нам.
Тато мій пішов до загону
У Козацький сосновий ліс.
Мама харч їм носила й патрони,
І про це хтось гестапо доніс.
Шнайдер маму одвів на страту,
Їй на шию петлю затіг,
А мене заховала від ката
Тітка Варка в свинячий барліг.
Лиш весною у темні ночі
Виповзав я з свого лігва.
Тітка Варка мене ув очі

Цілувала й шептала слова:
“Виростай для страшної кари,
Виростай на ворожу біду...”
І зірок незліченні отари
Миготіли мені в саду.
Раз вночі розбудив нас грюкіт,
Хрипла лайка й глуха возня:
“Одчиняй, партизанська суко!
Не сховаєш тепер щеня!..”
Тітка — в сні мене за двері.
“Тільки крикну “тікай” — біжи!
Як повернеться мій Оверко,
Ти про мене йому скажи...”
А сама ухопила сокиру,
Притулилася до стіни
І сказала привітно й широ:
“Хто там грюкає?” —
“Одчини!”
Двоє кинулись люто в хату.
Я тоді — з-за дверей на поріг.
Прямо в руки потрапив кату.
“Я тебе тут, щеня, стеріг!”
Глухо впала важка сокира,
Я ще й жаху свого не зборов,
Як на чуба мого з-під мундира
Полилася чужинська кров.
Доки тітці крутили руки,
Я, мов миша, пірнув в гарбузи,
Ніби заєць, помчав через луки,
Через воду брів до лози.
До світання тремтів між латаття,
Доки люди мене не знайшли...
Тітку Варку в розтерзанім шматті
Того ранку на страту вели.
І вона величаво мовчала,
Дивний спокій світивсь на чолі —
Тітка Варка отак зустрічала
Двадцять першу весну на землі.
Говорити ще можна багато,
Але ти зрозумів, чому
Замінив мені дядько тата,
Став я сином навек йому.

БАТЬКО

Фріц мовчав. І мовчало літо.
І отерпли мої вуста.
Закликала нас щиро жити
Солов'їна печаль проста.
Що було — ми того не забули.
Те, що є, — перед нами тут.
Хай звільняється серце чуле
Од туману, брехні і пут.
Поклади мені в руку руку,
В очі глянувши — не моргай!
Виніс край мій жорстоку муку,
Щоб сьогодні ожив твій край.
Сонце впало на сизу хмарку,
Обрій полум'ям запалав...
На могилу селянки Варки
Фріц конвалій букет поклав.
Ми прийшли опівночі в хату,
І тоді, задавивши плач,
Фріц до дядька промовив:
“Батьку...
Ти, дурному мені, пробач...”
Дядько був до розмов охочий,
Але тут не знав, що казати.
Тільки витер долонею очі:
“Ну, хлоп'ята,
Пора вже спати...”
Скільки дядьку Оверку весен,
Запитайте в гаю зозуль.
Ніби русла Дніпра і Нейсе,
Обпекли його шрами від куль.
Він строчити умів з автомата,
Чобітьми толочив лани,
Щоб не знали війни і розбрату
Ворогів колишніх сини.
Хто посмів би його осудити,
Хто б його покарати смів,
Коли б серце його розбите
Осліпили помста і гнів?
Міг би він за глибокі рани,
За любов, що сконала в петлі,
Невблаганним кривавим бураном

По ворожій пройтися землі.
Але смерть він дурив без ліку
На суворих дорогах війни,
Щоб жили у братерстві довіку
Ворогів колишніх сини.
Світ зігрів він своєю любов'ю,
Переміряв шляхи вікові,
Щоб ніколи конвалії кров'ю
Не ридали
Ніде
В траві.

24—29.10.1961

КИРПАТИЙ БАРОМЕТР

І. ЗАМІСТЬ ВЕЧІРНЬОЇ МОЛИТВИ

Ти лежиш іще впоперек ліжка —
Ну до чого мале й чудне!
А до тебе незримі віжки
Прив'язали цупко мене.

Кажуть, носа ти вкрав у баби,
Губи й ноги забрав мої,
Взяв у матері синю звабу
І в очах своїх затаїв.

Спи, грабіжнику мій кирпатий.
Сумнів диханням розігрій,
Я тобі стану в голови слати
Найніжніші подушки мрій.

Розішлю свої думи в дозори,
Щоб у сизому міражі
Не ступило свавільне горе
На кордони твоєї душі.

Бо не змок ще убивчий порох
Од потоків дитячих сліз —
Через трупи надій бадьорих
Твій одвічний і підлий ворог
До усмішки твоєї ліз.

Над народами, над віками
Встало горе, мов чорний гном.
Торохтять бойові тамтами
Над прозорим дитячим сном.

Відгодована злість, і хитрість,
І закута в броню брехня
Атакують добро і щирість
Серед ночі й білого дня.

Гуркотять бойові колісници,
Свищать ратища і шаблі...
І тривозі моїй не спиться,
Йде вона босоніж по землі.

І встає проти кривди й злоби
Мій обсмалений сонцем гнів,
Щоби спав ти спокійно, щоби
Ти сміявся і жебонів.

І ладнає совість гармати
Проти підлості і обмов,
І виводить зневіру на страту
Безпощадна мов любов.

Наливайся земними силами,
Вдосталь радощів зачерпни —
Над тобою тріпочуть крилами
Тихі-тихі спокійні сні...

II. ПОГРОЗИ НОЧІ

Вибіг він з туману мўки, втомлено присів,
Гуртувались мляві звуки у сузір'я слів.

Мав він силу необорну, цей лукавий хтось,
Мені в душу світло чорне від тих слів лилось.

Він казав: "Скона твій спокій на моїх ножах,
Я — на місці, я — стоокий, я — всесвітній
жах.

Дам тобі великі очі і великі вуха,
Страх до смерті залоскоче силу твого духа.

Гей, виходьте, мої слуги, мої вірні діти,
Мою владу, мою силу дурню покажіть!”

Вибігали із туману з галасом і гиком
Довгоруки, волохаті, обплетені ликом.

Вузьколобі й куцоногі, з іклами-зубами,
Заходились вибивати тропака ногами.

Танець пітекантропів

Ми не брешем, не лукавим —
Що подужаєм, берем!
Ми сьогодні світом правим,
Все жерем,
Жерем,
Жерем!
Тільки ми од страху вільні,
Ми — сини Європи!
Ми — могутні,
Ми — всесильні,
Ми — пітекантропи!

Нам живеться ласо й любо,
А на совість ми плюєм —
Що потрапило на зуби,
Те жуєм,
Жуєм,
Жуєм!

Тільки ми від глузду вільні,
Ми — сини Європи!
Ми — могутні,
Ми — всесильні,
Ми — пітекантропи!

Танцювали, гупотіли, раптом провалились,
На їх місці генерали як з землі вродились.

Оточили мою душу й заревіли п'яно,
Били в груди кулаками, мов у барабани.

Хор генералів

Слухай, мрійнику, ідіоте!
Ти — в комедії лицедій!
Ми випльовуємо сотнями з рота
Недогризки людських надій.

Не цяцьками — ракетами бавимо,
А життя не вертає назад —
Син ітиме з очима кривавими
Крізь гарячий атомний чад.

Одсахнеться твоєї щирості
І шукатиме ласки у риб,
Коли з серця у нього виросте
Наша мрія — атомний гриб.

Ми його заберем у тебе,
Вкрадем юність його й любов
І піднімем в розчахнуте небо
Над німим божевіллям дібров.

Здичавілі од крові нації
Будуть щирити ікла, мов звір,
І здихатимуть від радіації
У роззявлених пащах нір.
Як розірве космічну тишу
Передсмертний стогін землі —
Вічність подвиги наші запише
На своєму сивім чолі!

Вони пливли у ніч, як манекени,
Крізь їхні вигуки байдужі і страшні
Прилинув синім видивом до мене
Маленький привид і сказав мені.

Монолог маленького привида

Я — твій ровесник. Доля моя куца,
Печаль моя не відає кінця —
Старих світил чіткі орбіти рвуться,
І гаснуть ненароджені серця.

Я — твій ровесник. Плоть моя убита,
Із ребер в мене вирости дуби.
Моє життя потрощене, мов жито,
Ціпами божевілья і злоби.

Коли я біг розхристаний на луку,
Де обрій так прозоро глибинів,
Чужий солдат схопив мене за руку
І до людей у білому одвів.

І я дививсь на них незрозуміло,
В зіницях метушилися зірки,
І кров моя червоно цебеніла
У банку із рожевої руки.

І чорна ніч звелась в очах у мене,
І сон легкий навек мене зборов...
Моїм убивцям у голодні вени
Влили мою дитинно чисту кров.

Я — твій ровесник, пролісок надії,
Розтоптаний жорстокістю нікчем,
Я — син краси і голубої мрії,
Я — автор ненаписаних поем.

Я — твоя мука і твоє сумління,
Мені кати не обрубали крил:
Із ран моїх бере твоє коріння
Для боротьби і ненависті сил.

Немає в мене страху за плечима —
Я розірвав його одвічний гніт.
Великими блакитними очима
Дивлюся я докірливо на світ.

Иди і спопеляй байдужі душі,
І сліпоту, й холопство прокляни,
Щоб не зійшлись, в кривавицю заюшені,
Народів обікрадених сини.

Я — твій ровесник. Доля моя куца,
Печаль моя не відає кінця.
Я кличу вас у відчаї не гнуться,
А вибухати, як нові сонця!

III. РАНОК

Над тихим сном мого малого сина,
Над плетивом думок моїх і мрій
Пливла тривога, ніби всевіт, сива,
Гойдаючись на гребнях надій.

Цідилась ніч крізь темне сито неба,
І зорі танули, як вогники малі...
Кирпатий мій! Дивлюся я крізь тебе
У завтрашнє страдалиці Землі.

Я бережу для тебе її квіти,
Тобі несучу думок своїх огонь,
Для тебе запускаю на орбіти
Ракети із порепаних долонь.

Ми народились в муках, щоб родити,
Синами обезсмертити свій рід,
Щоб квітував на диво всього світу
Козацький геніальний родовід!

Сини! Сини! Барометри кирпаті
Людського спокою і завтрашнього дня!
Ми перед вами разом винуваті,
Що на планеті бійки і гризня.

Ми винуваті, що міліють ріки
І лисинами світять береги,
Що десь духовні лупляться каліки
І виростають ваші вороги.

Будь проклят спокій! Досить нарікати
На клопітливий і суворий час!
Грядуть сини — барометри кирпаті,
Вони за все спитають завтра нас.

17.09.1962

ХУЛІГАНСЬКА ІЛАДА, АБО ПОСОРОМЛЕННЯ ГОМЕРА

Ах, ти ж моя пташечко, Музо-щебетухо,
Що там ти Гомеру бевкнула на вухо?
Не могла хіба ти звіритись нікому,
Що пішла звірятися старцеві сліпому?
Та були ж в Елладі писарі й поети,
Чесні та цнотливі, як тепер газети,
Та за тую, Музо, витівку погану
Ми б тобі на зборах всучили догану,
Ми б зібрали збори і веліли зборам
Вислухати соло і гукати хором:
— Як тобі не соромно! Як тобі не сором! —
Дав би тобі чосу всенародний форум,
Щоб не потурала маячінням хворим.
Старця відшукала, то воно й не диво,
Що підніс трудящим він потворне читиво,
Де усе — неправда, де усе — фальшиво,
Де не видно зовсім ролі колективу.
Все поперекручував той старий дивак,
А воно насправді все було отак:

I

Прийшов до Греції Парис,
Вхопив Олену і поніс...

II

Проснувсь рогатий Менелай,
Гукнув щосили: — Переймай!

III

Бігали в погоню греки-скороходи,
Але злодій хитрий мов упав у воду.

IV

Сумували греки гірко без упину:
— Нащо він поцупив громадську дружину?
За таку образу, гіршу від розбою,
Зберемося разом та зруйнуєм Трою!

V

Виступала грізна рать
 Кляту Трою покарать —
 Що мечами, що списами,
 Богатирськими щитами.
 Всі дороги аж дзвенять,
 Всі завзяті, всі крилаті,
 Всі щасливі, мов на святі,
 Ще й “ура!” кричать.
 Грає напис на знаменах
 “Смерть або Олена!”

VI, VII, VIII, IX

Десять літ на стіни Трої
 Лізуть ордами герої,
 А троянці щедро й щиро
 Вгонять їм в лоби сокири
 Та на втіху милих Муз
 Випускають кишки з пуз.
 І прямисінько з калюж
 В рай чухрають сотні душ,
 Щоб дивитися із раю,
 Як дурного Менелая
 Ошукав красунь Парис,
 Як Олена його лає
 Та вигукує “на біс!”
 От де кривда, от зажура,
 От де ялівці біда!
 Недаремно ж бо під мури
 Кров дзюркоче, як вода!

X

Троя впала, Троя сіла,
 Троя стоячи згоріла.
 Менелай поміж кісток,
 Між обсмалених жінок
 Відшукав свою любов
 Та й до Греції пішов.

XI

У завітчаній Елладі
Всі були Олені раді,
Прославляли знову й знову
Її цноту вірні вдови,
Танцювали гордовито
Матері синів убитих,
З щастя сироти й батьки
Всі пішли у жебраки,
Менелай великодушно
Брати з них звелів подушне,
Щоб Оленчині кнурі
Не страждали при дворі,
Щоб від голоду не хляли
І Олену вдовольняли,
Бо від кволого супруга
Накивати може вдруге.

XII

От на цьому і кінець,
От на цьому й крапка.
Є в сусіда гаманець,
А у мене шапка.
А я в шапку зірку впіймаю,
Та на квартиру білої промінюю,
Та гукну Гомера до хати,
Та почну з ним пити-гуляти.
А як він уп'ється,
То нехай сміється,
Що залізо
В душу лізе,
А душа не гнеться.

01.03.09.1963

РУСАЛКА

Легенда

Повела житами стежка неширока
В поле, де тополя мріє одинока.
А над нею плинуть хмари, ніби думи,
Повні весняного трепетного суму.

А до неї гнуться, лащуться ласкаво
Ніжні, нетолочені, росянисті трави.
І стоїть тополя, повна сонця й болю,
Вітами-привітами кланяється полю.
Розкажи, тополе, не ховай од всіх,
Чому слабне вітер в кучерях твоїх?
Розкажіть ви, роси, ніби перли, чисті,
Чому вас роняють трави урочисті?
— Ой, я ж не тополя, я ж не деревина:
Серце в мене людське — я була дівчина.
Трави — мої коси, коси — мої сльози,
Хмари — мої думи, що плекають грози.
Я була дівчина, я колись любила,
Чисту мою душу злоба загубила.
Я журби своєї не ховаю, ні,
Лиш ніхто не слуха ці слова смутні,
А мені дзвеніти кожен день несила,
Як я поллюбила, та й не доллюбила...

По хмарах місяць стрибав щоночі,
Пірнав до мене на саме дно,
Дивився сумно мені ув очі,
І коси гладив мої дівочі,
І говорив мені одно:

“Ой вийди, серце, з води на волю,
На трави чисті, на срібний луг,
Ковтни повітря хоч раз уволу;
Як я, напийся людського болю —
Війна жорстока іде навкруг”.
Тоді кричала йому сердито
Цариця наших підводних нив:
— Я не дозволю на луг ходити,
Війна навколо — можуть убити... —
І сумно місяць над нами плив.

Але на Йвана та й на Купала
Цариця наша добріша стала.
Розчинила вона двері підводної хати
Та й пустила русалочок на луг погуляти.
Небо кров'ю паленіло, тонуло в загравах,
А ми собі веселились на шовкових травах.
Залицялися до вітру, з вихором кружляли,
Вели танок і піснями смуток відганяли:

“Ой ти, місяцю,
Ой ти ясний,
Ми тебе голубить хочемо.
Ти зійди до нас,
Прекрасний, —
Зацілуємо, залоскочемо.
Не ховайся поза хмарами,
Не гребуй речами-чарами”.

І раптом — вітер стрибнув угору,
Підняв шалений і дикий рев.
Рвав на деревах трухляву кору
І сльози-роси трусив з дерев.

Кричав, і плакав, і вив завзято,
І кидав хмари, немов м'ячі.
І десь далеко в порожній хаті
Озвались криком сумні сичі.

А потім хлопець прямо з туману
У наше коло веселе вбіг,
Благальним зором у душу глянув
І впав, кривавий, мені до ніг.

За ним свистіли сердиті кулі,
Будила темінь сліпа луна.
А в нього брови — крила зозулі,
А губи в нього — келих вина.

І вітер знову стрибнув до мене,
“Сховай!” — промовив і дибки став.
Я чула крики убізць шалених,
Їх лютий тупіт землю хитав.
І я вербою зазеленіла,
Своїм волоссям хлопця укрила.

Кати снували навколо мене
І люто темінь і ніч кляли,
Убрання рвали моє зелене,
А партизана все ж не знайшли.

Над ним сиділа я довгі ночі,
Ласкала й гріла своїм теплом —
І заясніли у нього очі,
Життя торкнуло його крилом.

Я так манила його до себе,
У нашу сонну, спокійну тиш,
А він сміявся: “Мила, не треба,
Не треба жартів таких! Облиш!

Хіба я можу спокійним бути,
Коли довкола — вістря пожеж?
Це буде зрада, і підла, й люта,—
Твоє б кохання я зрадив теж...”

І я сказала: “Піду з тобою,
Назавжди кину цю тишину...”
Але Цариця, повна злобою,
Мені кричала: “Я прокляну!”

Ми з ним тікали, і серед поля
Отут я стала немов тополя.
Мене Цариця заворожила,
Щоб я ніколи вже не любила,
Щоб я стояла й на сонці мліла,
Щоб сохло з туги дівоче тіло,
Щоб не могла я дійти до річки,
Де веселяться мої сестрички.
Але, убога, вона й не знала,
Що я багатша від того стала:
Я бачу сонце і бачу квіти,
І вітер носить мені привіти.

Я жду, що милий скоро прилине,
Щоб обійняти свою дівчину:
Любов розвіє зловісні чари,
Розіб'ють тугу сердець удари.

Так стоїть тополя, повна сонця й болю,
Вітами-привітами кланяється полю.
Добра та ласкава, ніжна й молода,
Милого з походу вірно вигляда.

І не зна, що поруч, де життя шумить,
Милий на майдані бронзовий стоїть.
Але їх кохання вічно жить і жить —
Листям на тополі й бронзою дзвенить.

20 — 24.09.1961

ЯЗИК

Балада

Привели його на світанні
У багнюці всього, в крові.
Захлиналися постріли дальні,
І дрижали бліді вартові.

Мов примари, гоїдалися тіні
На колисках скуйовджених віт.
І було партизану-хлопчині
Вісімнадцять — не більше — літ.

Від утоми не міг стояти,
Від пропасниці — весь горів
І дивився понуро на ката
З-під кошлатих широких брів.

Нила в боці кривава рана,
І, мов кулі, пекли слова:
— Помирати тобі ще рано,
Непутяща твоя голова...

Ти із себе не корч героя,
А розумно себе веди:
Розкажи, що у вас за зброя
І сховався загін куди?

Розкажи — і життя дарую,
І до матері відпущу...
На столі, мабуть, в неї парує
Повна миска смачного борщу...

Що він думав у ту хвилину?
Що ввижалось тоді йому?
Од стіни відступив хлопчина
І порушив мовчанку німу:

— Я не корчу із себе героя,
Тож відкрию правду для вас:
Гнів народний — то наша зброя,
Кожен кущик ховає нас!

Я тортури знести не зумію —
Признаюся зарані вам,
Але більше сказати не посмію,
Коли навіть захочу сам...

Очі з лоба вилізли дико,
Надірвався і тріснув крик —
Хлопець виплюнув катові в пику
Свій навіки німий язик.

Розстріляли його на світанні
За селом у глибокім рові...
І вставало, немов повстання,
Ранком сонце в його крові...

15.10.1961

БАЛАДА ПРО ЗАЙШЛОГО ЧОЛОВІКА

На свято Зелене з густих заплав
Прийшов чоловік і надію посіяв:
— Мене, люди добрі, пан Бог послав,
Щоб я вам зачав Месію.
Гріхами задавлене ваше село,
Брехня розлилася, як море,
Та встане мій син і лукавство та зло
За Божим велінням поборе.
Ведіть мені дочок сімнадцяти літ,
Я виберу суджену Богом, —
Сказав і присів біля шинку на пліт,
Припикши всіх поглядом строгим.
Коли ж привели перед нього дівчат,
Він мовив, махнувши рукою:
— Ну, що ж, доведеться наступного року
чекать:

Нема поміж ними святої.

І хто тільки міг, той прибуді служив,
Ніс їсти і пити до хати,
Щоб їх визволитель безжурно дожив
В селі до наступного свята.
І знову ведуть перед нього дівчат,
А він лиш хита головою:

— Гай-гай, доведеться наступного свята
чекать:

Нема й поміж цими святої.
І зими біліють, і весни дзюрчать,
Роки пропливають, мов хмари,
А він подивляє паради дівчат,
Та все не знайде собі пари.
Лиш сумно щоліта кива головою:
— Нема й поміж цими святої...

І люди принишкли, покірні й сумні,
І моляться, хто тільки може:
Як треба, життя укорочуй мені
Та шли йому суджену, Боже.

На свято тридцяте слухняні осли,
Втомившись присуду ждати,
Навшпиньки до зайди у хату зайшли,—
Він мертвий лежав серед хати.

Коли ж, проклинаючи грішних дівчат,
Омить його люд позбігався,
Побачили раптом: безплідний кастрат
Месію зачать нахвалявся.

09.07.1963

КРИВДА

Новела

У Івася немає тата.
Не питайте тільки, чому
Лиш від матері ласку знати
Довелося хлопчині цьому.

Він росте, як і інші діти,
І вистрибує, як усі.
Любить босим прогоготіти
По ранковій колючій росі.

Любить квіти на луках рвати,
Майструвати лука в лозі,
По городу галопом промчати
На обуреній, гнівній козі.

Але в грудях жаринка стука,
Є завітне в Івася одно —
Хоче він, щоб узяв за руку
І повів його тато в кіно.

Ну, нехай би смикнув за вухо,
Хай нагримав би раз чи два, —
Все одно він би тата слухав
І ловив би його слова...

Раз Івась на толоці грався,
Раптом глянув — сусіда йде.
— Ти пустуєш тута, — озвався, —
А тебе дома батько жде...

Біг Івасик, немов на свято,
І вибрикував, як лоша,
І, напевне, була у п'ятах
Пелюсткова його душа.

На порозі закляк винувато,
Але в хаті — мама сама.
— Дядько кажуть, приїхав тато,
Тільки чому ж його нема?..

Раптом стало Івасю стидно,
Раптом хлопець увесь поблід —
Догадався, чому єхидно
Захихикав сусіда вслід.

Він допізна сидів у коноплях,
Мов уперше вступив у гидь,
З оченят, від плачу промоклих,
Рукавом витирав блакить.

А вночі шугнув через грядку,
Де сусідів паркан стирчав,
Вибив шибку одну з рогатки
І додому спати помчав...

Бо ж немає тим іншої кари,
Хто дотепи свої в іржі
Заганяє бездумно в рани,
У болючі рани чужі...

14.08.1958

ДУМА ПРО ЩАСТЯ

Увійшла вайлуvато в сїни,
з хати віє нудьга
й самота.
У руках засміявся віник —
спритно валянки обміта.
Тупотить
об долівку ногами
і мороз вибива
з рукавиць.
З нею
в хату ввірвався гамір,
ошалілий сміх сніговиць.
Мов воскресли
принишклі діти —
тупіт, лемент,
вищання й писк.
Місяць хоче,
мабуть, погрітись —
суне в шибку
свій блідий диск.
Заглядає, цікавий,
у миску:
що ви з'їли таке смішне,
що од вашого
реготу й писку
тягне в хату
із неба мене?
Хлюпа щастя
дзвінкою хвилею,
ніби тут вікувало воно —
не життя тобі,
а ідилія,
як в поганих книжках
чи в кіно.
Де фотографі?
Де поети?
Нуте, хлопці, сюди скоріш!
Можна знімок утнуть
до газети
і жахливо веселий вірш.
Це ж така показна ситуація —

гарна мати
і трое дітей!
Це ж чудова яка ілюстрація
для підтвердження
наших ідей!
Застрибають веселі цифри
у ґрунтовно важких статтях,
та не встане
з словесних вихрів
многотрудне її життя.
Ви мовчанкою соромливою
постараетесь обминуть,
що в доярки цієї
щасливої
руки й ноги
вночі гудуть.
І чи прийде
під ваші кашкети
блискавицею думка дзвінка:
в космос крешуть ото
не ракети,
але пружні цівки молока.
А для неї
це зовсім не диво,
бо збагнула давно таке:
справді,
зараз вона щаслива,
тільки ж щастя яке важке!..
І тому ця Марія
чи Настя
будить дзвоном дійниці село,
щоб поменше
такого щастя
на радянській землі було.

08.02.1962

ПСЕНЬКА

Ой дівчино, дівчино,
Не дивися скоса —
Полюбив тебе давно
Та й люблю ще досі.

Полюбив та й не сказав,
Може, побоявся.
Під вікном твоїм стояв,
Та й не дочекався.

Не виходила сама
Ти до мене з хати.
В мене ж смілості нема
І двох слів сказати.

06.11.1954

ПЕРЕСПІВ З НАРОДНОЇ

Гей, у лузі та й не перше літо
Вигляда некошена трава.
Гей, у полі та й не перше жито,
Та й не перше жито дозріва.
Не повернуть козаки з походу,
Не заграють сурми на зорі...
Будуть вік стояти біля броду
Посивілі верби-матері.

14.08.1955

ПІСНЯ

Що ярами глибокими, степом та лісами
Йшли козаки проти хана, блискали списами.
Гей, іржали ситі коні, вороні й булані,
Майоріли короговки у густім тумані.
Попереду на баскому на коні гарячим
Їхав славний Конашевич — кошовий козачий.
Ішли бити татарина, табуни займати,
І ревіло над степами грізне “ой, гай, мати”.
Ой, гай, мати! Ой, гай, мати! Ой, широкі ниви —
Прийдем в гості к бусурману, натворимо дива.
Ой, гай, мати. Ой, гай, мати. Гай, та не загайся —
Не весілля, а поминки відправлять збирайся.
Та не плач ти над труною, не зітхай важенько,
Краще в пісню свою тугу вилий, стара ненько.
Щоби слава наша в пісні ожила з віками,
Щоб гордилась Україна нами — козаками.

08.12.1955

ЗАСІВНА

Гей, прослала нива
Чорне полотно.
Летється жовта злива —
Сіється зерно.
Сійся-родися,
Колосом розвийся,
Засівайся, ниво,
Людям на добро!

Хай у дні яснії
Зерно пророста,
Як мої надії,
Як мої літа.
Сійся-родися,
Колосом розвийся,
Засівайся щастям,
Ниво молода.

11.07.1962

КАЗКИ

ЦАР ПЛАКСІЙ ТА ЛОСКОТОН

ЦАРЕВЕ СІМЕЙСТВО

Там, де гори і долини,
Де гуляє вітровій,—
Там цвіте краса-країна
З дивним ім'ям Сльозолий.
І колись в країні тій
Був на троні цар Плаксіє.
Голова його — мов бочка,
Очі — ніби кавуни.
В Плаксіє було три дочки
І плаксивих три сини.
Старша звалася Нудота.
Середульшая — Вай-Вай,
Третя донечка — Плакота,
Всі сльозливі через край.
А цареві три сини
Так і звались — Плаксуні.
Отака була сім'я
У царя, у Плаксіє.
Цілі дні вони сиділи,
Голосили, та сопіли,
Та стогнали, та ревли,
Сльози відрами лили.
Цар Плаксіє велів сердито:
“Хай із ними день при дні
Плачуть всі в країні діти,
Бо сміятись і радіти
У моему царстві — ні!
Хто всміхнеться — в часі тім
Я того негайно з'їм!”

Ще була у Плаксія
Грізна гвардія своя:
В ній служили молодці
Забіяки-сльозівці.
Хто сміявся — вони хапали
І нагайками шмагали,
Так що в царстві тому скрізь
Вистачало плачу й сліз.
Цар любив, як плачуть діти,
Бо любив їх сльози пити.
Отакий був цар Плаксій
У країні Сльозолій.

ДЯДЬКО ЛОСКОТОН

Але в тому диво-царстві,
Зневажаючи закон,
Жив у мандрах і митарстві
Добрий дядько Лоскотон.
Він приходив кожний вечір —
Хай чи дощ іде, чи сніг —
До голодної малечі
І усім приносив сміх.
Мав він вдачу теплу й щиру,
Ще й лукавинку в очах.
І була накидка сіра
В Лоскотона на плечах.
Лоскотливі мав він вуса
І м'якенькі, наче пух,
І м'яке волосся русе
Розсипалося до вух.
Він як прийде, залоскоче,
То сміється, хто й не хоче.
Тільки де він появлявся,
Зразу плач там припинявся
І приходив до усіх
Голосний та щирий сміх.
Не любили Лоскотона
Цар Плаксій і Плаксуни,
Видавали заборони
Проти лоскоту вони.
І за дядьком Лоскотonom
Із нагайками в руках

Охоронці злих законів
Полювали по хатах.
Але дядько Лоскотон
Не боявся цих заслон:
Він ходив по всій країні
І носив з собою сміх
В розмальованій торбині,
В пальцях лагідних своїх.

АРЕШТ ЛОСКОТОНА

Розізлились тоді Плаксі́й —
Цар країни Сльозолій.
Гнівno він гукнув із трону:
“Гей, ледачі сльозівці!
Хто впіймає Лоскотона,
Буде муж моїй дочці!
Хто його посадить в льох —
Вибирай одну із трьох!
Бо уже цей Лоскотон
Скоро нам розвалить трон:
Що тоді ми будем пити,
Як не будуть плакати діти?”
І завзяті сльозівці
Понеслись у всі кінці,
Щоб скарати по закону
Баламута Лоскотона.
Довго скрізь його шукали,
У всі шпари заглядали,
Перерили всі двори,
Обходили всі бори,
Час потратили дарма:
Лоскотона скрізь нема,
Бо його завжди і всюди
Од ловців ховали люди.
Опівночі Лоскотон,
Коли всіх колише сон,
Йшов собі в бідняцькі хати
Їхніх діток розважати.
Був тоді у Плаксі́я
Лютий посіпака,
Віроломний, як змія,
Капітан Макака.

Так хотілося йому
Царським зятем стати,
Що ні разу в ту зиму
Не лягав і спати.
Все ходив, усе він слухав
І нарешті все рознюхав.
На світанку Лоскотон,
Насмішивши діток,
У міцний поринув сон
Між кленових віток.
А лукавий капітан
Підікрався змієм
Й Лоскотонові аркан
Зашморгнув на шиї.
Руки вивернув назад.
Міцно спутав ноги
І мерщій у Плаксоград
Рушив у дорогу...

ВЕСІЛЛЯ В ПАЛАЦІ

Лоскотона посадили
За вузенькі ґрати,
А в палаці порішили:
— Час весілля ґрати... —
Гей, зійшлися царенята
І придворних свита
Наречених шанувати,
Сльози діток пили.
До вінця веде жених
Висохлу Нудоту,
Та дивитися на них
Зовсім неохота.
Хоч Макака був бридкий,
А вона ще гірша,
Їм поет один гладкий
Присвятив ще й вірша.
Стільки там було хвальби,
Так скрасив їх вроду —
Навіть жаби від ганьби
Булькнули у воду!
Але цар ходив, пишався,
Він із зятем цілувався,

Похвалявся: “Ну, тепер
Лоскотон, вважай, умер!
Недоступним став для всіх
Голосний та щирий сміх.
Тож від радості стрибайте!
Тож від радості ридайте!
Ми тепер встановим скрізь
Віковічне царство сліз!”
Так розхвастався Плаксіє —
Цар країни Сльозолній.

ЗВІЛЬНЕННЯ ЛОСКОТОНА

Та поки гуло весілля,
То п'яниці вартові
Напились якогось зілля
Та й поснули у траві.
А вночі йшли до в'язниці
Батраки й робітники,
Щоб звільнити із темниці
Лоскотона навіки.
Рознесли всі перепони,
Гнули ґрати, мов пруті:
— Гей, веселий Лоскотоне,
Це прийшли твої брати!
Йди до нас, веселий брате,
В нашу здружену сім'ю!
Підем разом догравати
Ми весілля Плаксію...

ПРОДОВЖЕННЯ ВЕСІЛЛЯ

У палаці кожен скаче
Та від щастя гірко плаче,
Ллються сльози, як ріка, —
Бачте, радість в них така!
Раптом цар упав на трон:
— Ой, рятуйте — Лоскотон! —
Всі відразу “ох” та “ах”,
Жах у кожного в очах.
А веселий Лоскотон
До царя стрибнув на трон
І сказав йому якраз:
— Насмішся ти хоч раз!..

Став царя він лоскотати,
І Плаксій став реготати,
Так сміявсь — аж заливався,
Аж від реготу качався,
Кулаками очі тер —
Потім лопнув і помер.
Ох, була ж тоді потіха —
Цар Плаксій помер од сміху!
З ним придворні одубіли,
Бо сміятися не вміли.
А цареві три сини,
Три завзяті Плаксуні,
Так сміялись-реготали,
Що штани з них поспадали —
Тож всі троє без штанів
До чужих втекли країв.
Три царівни теж навтьоки
У чотири бігли боки.
Кровопивці-сльозівці
Стали п'явками в ріці,
А Макака-забіяка
З'їв себе із переляку.
Так веселий Лоскотон
Розвалив поганський трон.
Сам же він живе й понині,
Дітям носить щирий сміх
В розмальованій торбині,
В пальцях лагідних своїх.
Схочеш сам піти в цей край,
То маршрут запам'ятай:
Треба йти спочатку прямо,
Потім вправо завернуть,
А тоді поміж дубами
Поведе наліво путь.
Після цього вже помалу
Чимчикуй куди попало:
Як од втоми не впадеш —
В цю країну попадеш.

1961

ПОДОРОЖ У КРАЇНУ НАВПАКИ

Лесик, Толя й два Володі
Сумували на колоді.
Лесик скаржився: “Хлоп’ята,
Страх як тяжко жить мені —
Слухай маму, слухай тата,
Умивайся день при дні.
Ох, і тяжко жить мені!”
Толя теж сидить бідує,
Вилива жалі свої:
“Дуже Тоня вередує,
Розважай весь час її...”
А Володя скиглить: “Тато
Змусив квіти поливати...”
І зітхає вся четвірка:
“Як нам тяжко!
Як нам гірко!”
Раптом трісь — і перед ними
Бородань малий з’явивсь,
Хитруватими очима
На четвірку він дививсь.
І сказав до них суворо
Цей химерний чоловік:
“Я почув про ваше горе
Й через доли, через гори
Свою бороду волік —
Поспішав мерщій сюди
Виручати вас з біди.
Недалеко звідсіля
Є чудна одна земля —
Там ні дня нема, ні ночі,
Кожен робить там, що скоче...”
Тут всі четверо до нього:
“Поможіть нам, допоможіть!
Як пройти в оту країну,
Розкажіть нам, розкажіть!” —
“Поможу я вам охоче,—
Каже власник борода,—
Ви на мить заплющіть очі —
Я відправлю всіх туди”
Тільки так усі зробили,

Всіх як вітром підкопило,
Закрутило, завертіло,
Заревло і загуло
Й над степами,
Над лісами,
Аж під небом понесло!
Як розплющили всі очі,
Закричали:
“Тру-лю-лю!
Я роблю тепер, що схочу,
Що захочу, те й роблю!
Ми потрапили-таки
У країну Навпаки!”
Ну, а цей чудесний край
Для малечі просто рай:
Там в річках тече чорнило,
Там ніхто й не чув про мило!
Всі замурзані по вуха,
Галасують всі щодуху,
Оком чують, вухом бачать,
Догори ногами скачуть.
Сажотруси хати білять,
Землеміри небо ділять,
Косарі дерева косять,
Язиками дрова носять.
Взявши торби, малюки
Ходять в небо по зірки.
Наберуть їх повні жмені,
Ще й напхають у кешені
І додолу з неба — скік! —
Хто на скирту, хто на тік.
Лесик, Толя, два Володі,
Як малі телята в шкоді,
Цілий день брикали, грались,
Реготали і качались,
То з якимись хлопчиками
Воювали галушками,
То в густих чагарниках
Танцювали на руках.
І кричали:
“Тру-лю-лю!
Що захочу, те й роблю!”
Потім, стомлені й щасливі,

Спали, висячи на сливі.
Одіспавшись, ласуни
Рвали з дуба кавуни
І з кущів серед левад
Смакували шоколад.
Якось їх біля млина
Стріла гвардія чудна —
Ці вояки в штанях синіх
Верхи їхали на свинях.
“Хто такі? — спитав похмуро
Найстрашніший мацапура.—
Це перевертні, не діти!
Гей, хапайте їх, в’яжіте!”
І вояки той наказ
Так і виконали враз
Та й погнали неборак
До палацу Невмивак.
Ждав їх в будці для собаки
Цар Великий Невмивака —
Він найстаршим тут вважався,
Бо сто років не вмивався.
Як побачив цар малих,
Закричав, завив на них:
“Що це в біса за прояви?
В них праворуч руки праві?!
Чом вони очима бачать?
Що це, слуги мої, значить?
Треба їх обмити чорнилом,
Бо від них одгонить милом.
Потім всім їм для науки
Треба викрутити руки,
Ще й відтяти треба вуха
Та навчить очима слухать.
Лиш тоді ці диваки
Зможуть жити в Навпаки.
А тепер цих недотеп
Замуруйте в темний склеп!”
Так, зіпершись на ломаку,
Гаркнув грізний Невмивака,
І дітей всіх чотирьох
Слуги кинули у льох.
У льоху в холодній тиші
Шаруділя сонні миші,

Од стіни та до стіни
Сновигали таргани
І, забившись в кутки,
Пряли пряжу павуки.
Пронизав усіх хлоп'ят
Страх нечуваний до п'ят,
Тож всі четверо щосили
У тюрмі заголосили,
І від тих солоних сліз
Льох увесь по швах поліз:
Спершу стіни тануть стали,
Потім двері з цукру впали.
І щаслива дівчора
З криком радісним “ура!”
Задала стрімкого дьору
Од царя страшного з двору.
А вояки в штанях синіх
Мчали назирці на свинях,
І кричали, й докоряли,
Й помідорами стріляли.
Ось-ось-ось були б спіймали,
Але свині раптом стали
Й повернули до лози
Смакувати гарбузи.
Як вояки не галділи,
Свині й слухать не хотіли —
Тільки рохкали й хрумтіли,
Гарбузи все їли, їли.
А наївшись, як одна,
Всі чкурнули до багна.
Тож вояки всі чимдуж
Мчали слідом до калюж
Та благали:
“Любі паці,
Вже пора вставать до праці!”
Свині добре все те чули,
Та й бровою не моргнули
І пролежали в багні
Дві секунди ще й два дні.
А тим часом наші діти
Мчали, мов несамовиті,
Через поле й сінокіс
Та й потрапили у ліс.

Тут, у лісі на поляні,
Квіти бавились рум'яні —
Грала в гелки, в коперка,
Танцювали гопака.
Як побачили малих,
Прудко кинулись до них,
Застрибали, заскакали,
У листочки заплескали:
“Йдіть до нас!
До нас у коло —
Потанцюєм, як ніколи!”
Квіти діток гратись кличуть,
А вони стоять, кигичуть:
“Там вояки в штанях синіх
Доганяють нас на свинях.
Хочуть ці лукаві круки
Повикручувать нам руки.
Ой! Ой! Ой! Де наші мами,
Що без них тут буде з нами?”
Квіти з жаху стали сині:
“Нас також потопчуть свині!..”
Тут до них підскочив дід —
Кущовик Червоний Глід:
“Не сумуйте, не кричіте,
Я поляну оточу,
І свиней топтати квіти
Відучу!”
Глід, Шипшина й Терен дикий
Вмить без галасу і крику
Всю поляну оточили,
Нашорошили голки
Й заганяли їх щосили
Свиням в ноги і боки.
І воякам шматували
Пишний одяг і тіла —
Впало ранених чимало,
Кров з них ріками текла.
Вже вояки як не брались,
Тільки геть пообдирались —
В колючках, усі в крові
Повтікали ледь живі.
Розізлився Невмивака,
Що зірвалася атака,

І звелів поставить, клятий,
Круг поляни вартових,
Щоб зухвальців упіймати —
Хай чи мертвих, чи живих!
Він сказав:
“Дітей схопіть
І в чорнилі утопіть!”
І вояки в штанях синіх
Сновигали скрізь на свинях,
Доглядали, щоб малечі
Не було шляхів до втечі.
Ну, а діти, бідні діти,
Стали худнути, марніти,
Стала їх бороти втома,
Закортіло всім додому.
І зітхала вся четвірка:
“Як нам тяжко!
Як нам гірко!”
Раптом трісь — і перед ними
Бородань малий з’явивсь.
Хитруватими очима
На четвірку він дививсь.
“Хто із вас додому хоче,—
Каже власник бороди,—
Хай лишень заплющить очі —
Віднесу його туди...”
Тільки всі отак зробили,
Всіх їх вітром підхопило,
Закрутило, завертіло,
Заревло і загуло
Й над степами,
Над ярами
Попід небом понесло!
Як розплющили всі очі,
Гульк — уже в своїм дворі!
Їх стрічають, обнімають
І бабусі, й матері.
І кричать мандрівники:
— Нас тепер ніяким дивом —
Навіть бубликом красивим! —
Не заманите віки
У країну Н а в п а к и !

1962

КАЗКА ПРО ДУРИЛА

Ото ж воно й почалося з того,
що одружився дурний Петро —
тільки до хати привів небогу,
зразу ж топитись пішов у Дніпро.
Стрибнув у воду — в воді не тоне,
почував тім'я дурний, а тоді
почав серед річки —
хай Бог боронить! —
ходить на руках по воді.
Походить трохи та ляже полежить,
на хвилю закине ноги брудні —
і хоч би тобі що!
Схопив, правда, нежить
та рибалок до смерті злякав у човні.
Йому все байдуже —
ходить та чхає,
та грайливо моргас до риб,
а небога із кручі рукою махає:
— Вернись, чоловіче,
бо з'їм твій хліб! —
Почув те Петро та бігом додому,
що запопав — то усе перегриз,
добре, що жінка спалила солому
та в глечиках поховала дрова і хмиз.
Наївся Петро:
— Ну, стели постелю,
горличко ніжна моя, —
та сама лишень лізь під стелю,
а на долівці приляжу я. —
Отак і жили без нужди і горя,
сусіди шепталися, як один:
— Від чого товстіє Петрова Федора? —
Аж гульк — у Федори син.
І такий собі хлопець, що далі нікуди,
і такий тобі хлопець, що — ну.
На другий рік вже навчився бігати,
а на шостий — виматюкав старшину.
Прийшли тоді до Петра пузаті
та кажуть:
— Ти знаєш чи ні,
що виродок твій губатий

сказав, ніби ми дурні? —
Розізлився Петро:
— Отак тобі й на!
Та я ж його витурю з дому,
щоб не балакав малий сатана
того, що усім відомо... —
Узяв і прогнав.
А що дурному?
Тільки приказував, як проганяв:
— Іди, лобуряко, з дому —
ти з мене останню сорочку зняв!
Іди собі, зла личино!
Може, десь виб'єшся у пани,
то гляди не поскупися, сину,
матері справить картату хустину,
а мені — кисет і штани...
Ну, йди вже, клята рахубо,
бо дома з голоду вріжеш дуба... —
І пішло хлоп'я із убогої хати
кращої долі собі шукати.
Де воно не ходило, де воно не було!
Спало, де впало, їло, що мало,
та, мов трава, росло.
Та хлопця й вигнало — слава Богу:
не менш сажня в ріст,
кулаки — мов горщата,
мов обаполи ноги —
і де те здоров'я бралось в нього,
коли ж все життя безконечний піст?
А люди про хлопця так говорили:
— Чому б не рости, коли він — Дурило! —
Отож, як Дурило уже зміцнів
і огидло хлопцеві байдикувати,
раптом ні сіло ні впало він захотів
навідатися до рідної хати.
Спакував у кишеню речі,
доброго костура в руки взяв
і, як говорять, ноги на плечі
та й пішов, куди знав.
Іде та й людей питає:
— А де тут дорога до Рідного краю? —
А люди говорять:
— Кругла Земля,

так що прямої дороги немає:
сонце сходить онно звідтіля,
а тамечки он сідає.
Спитай у нього. Воно
біга довкола Землі давно,
то, певно, тобі щось розумне порадє. —
Махнув рукою Дурило
та й пішов навпростець,
добре, що сонце у спину гріло,
а в груди віяв вітерець.
Іде та й іде. Аж у ногах занило,
присісти хотів, та ба —
з-за кущів до Дурила
вибігла враз галаслива юрба.
— Ти куди йдеш?
— Додому.
— А де ж домівка?
— У Ріднім краю.
— А край де?
— Їй-богу, не знаю,
я, люди, шукаю вітчизну свою.
— А навіщо шукати?
Лишайся, хлопче, у нас —
у нас не життя, а свято,
щасливим зробишся враз —
І вмить та юрба оточила Дурила
І дружно до нього отак говорила:

РЕЧИТАТИВ СТАРШИН РАЮ

Порода наша мудра від природи,
ми знаєм все, бо осягнули все.
І глипає на нас зворушено і гордо
щасливий предок — щирій шимпанзе.
Йому гойдатись на гіллі рипучім
і на тропічних тішитись вітрах,
а ми підем і цілий світ научим,
як у чорнильних плавати морях.
У нас до того мудрі всі та вчені,
що лімітуємо чорнило і папір.
Вулкани діють дужі і скажені
в хребтах висотних паперових гір.
Ми знаєм все! Для нас усе відоме!

Що буде завтра? Запитайте нас.
Як живить вогнища руда суха солома,
так нас годує мудрість повсякчас.
Ми пронесем, ми підведем і підем,
ми дійдемо, ми сягнемо висот!
Ми стільки істин вам за мить напідим,
що подив назавжди заціпять рот.
Чого ж тиняєтесь по світу, ніби п'яні,
чого шукаєте, коли ми все знайшли,
коли ведуть дороги осіянні
під наше сонце з вашої імлі?
У нас давно ніхто й не чув про горе
та інші нісенітниці й брідню.
Одна турбота чола наші оре —
а що, як в мудрі паперові гори
раптово влучить іскорка вогню?
Чи вистачить чорнила, щоб залить?
А більше нам нічого не болять...
Дурило, звичайно, розвішує вуха,
Дурило аж рота роззявив та слуха,
Дурило гукає:
— Зрікаюся Рідного краю!
Візьміть мене, друзі, до вашого раю! —
І друзі Дурила під руки беруть,
І друзі Дурила до себе ведуть.
А хлопцеві думка сидить в голові:
— Чого, люди добрі, в вас ноги в крові?
— Та це, — йому кажуть, —
така у нас звичка:
до щастя дорога веде через річку —
та річка із крові та трішки зі сліз,
але ти не бійся.
Не втопишся. Лізь.
Вона не глибока —
либонь, до колін...
— А кров там чия? — не гамується він.
— Чия? А відомо чия — тих людей,
що підло не визнали наших ідей...
Ми їх, значить, трішечки, зовсім помату
кого задавили, кого зарубали.
— А це хто висить? —
питається в них.
— Це дурень один із отих навісних,

що пруться на острів...

— На острів? За чим?

— Та, правду сказати, либонь, ні за чим:
там щастя закуте в печерах німих —
не те, що для нас,
а оте, що для всіх...

— То нащо ж повісили?

— Так, для годиться:
якби не повісили, міг би втопитися...

І далі Дурило по Раю іде,
круг себе очима дурними пряде.

— А це що за ідол? —
питається знов.

— Це той, хто закон наймудріший знайшов:
навчив нас хапати,
навчив убивати,
навчив людям в вічі оману пускати,
навчив нас, як жити годиться на світі, —
читай заповіта його на граніті.

ЗАПОВІТ ЗАСНОВНИКА РАЮ

Що кому на роду написано,
то й конем не обскачеш того,
одному доля дарує лисину,
другому шляпу з широкими крисами,
а третього причастовує батогом.

А четвертому, п'ятому,
шостому і дев'ятому
цілісінький довгий вік
стільки добра обіцятима,
що врешті з четвертого, п'ятого,
шостого і дев'ятого
поробить стандартних калік.

А найкраще тому, кому доля багата
не захоче нічого дати —
ані честі, ні глузду, ні сорому —
нічогісінько.

Ось цьому
ми з нікчемства свого п'єдстала створимо,
та освятим в кадьільнім диму,
та сипнемо під ноги квітів,
та у лаври чоло вберем,

та, щоб весело жив на світі,
приведем панну Музу в гарем.
А самі заживем без гризоти,
бо відомо їй дитині малій,
що у Музи цієї цюти
вже не більше, ніж у повій.
Стільки бідною торгували,
стільки вже продавалась сама,
що назвать її лярвою мало,
а сильнішого слова нема.
Ну, а нам що до того?
Ми люди тихі.
Нам би повне корито бурди,
теплу ковдру, затишну стріху
та цукерку вряди-годи.
Бо таке на роду написано:
від Адама до наших днів
будуть людям світити лисини
величаво мудрих вождів.
Думав, думав Дурило,
аж йому голова заболіла,
та ніяк собі не збагне:
куди і до чого той ідол гне?
Якщо йому правда — ріднесьнька мати,
то нащо ж йому п'яти лизати?
А якщо йому люба лизня,
то тоді його ненька — брехня?
Так замислився,
що аж присів,
сім днів не пив і не їв,
а на восьмий устав і каже:
— Якесь дуже дивне те щастя ваше!
Не хочу такого, щоб я вмер!
Сходжу ще на острів до тих печер... —
Та й ну Дурило
від друзів нових тікати,
а ті йому в спину кілки метати.
Добре, що наш Дурило водою не брів —
він, як і батько,
ходить по воді умів —
отож він першим став у печері
і давай своїм костуром бити у двері.
За третім ударом упали двері,

і враз ніби сонце сляйнуло в печері.
І вийшло звідти дівча,
і всміхнулося мило:
— Спасибі за поміч тобі, Дурило!
Я долю тепер не мину і твою —
жду тебе, парубче, у батьківській хаті,
у твоєму Ріднім краю... —
Сказало і щезло.
Озирнувся Дурило —
дивиться:
гори вогнем охопило,
і кривава ріка змеженіла,
а там, за рікою,
на тихій Зеленій горі
біліє батькова хата,
а під нею засмучена мати
пасе сонячних зайчиків у дворі...

04.09.1963

БАЙКИ

ВОВК-МИРОТВОРЕЦЬ

Голодний Вовк, що лиш розбій творив,
Якось вночі Вівчарці говорив:
“Нема за мною й крапельки вини.
Я зовсім вже не той, що був допіру,
Я з вівцями давно бажаю миру,
Аби лишень погодились вони.
Отож прошу — пусти мене в кошару,
Бо з ними я сьогодні віч-на-віч
Бажаю повести правдиву річ...”

Вівчарка, хитрість бачачи наскрізь,
Сказала Вовку: “Ти в кошару лізь,
Але, як хочеш говорити любо,
Залиш надворі пазурі і зуби”.

“Говориш ти зовсім не до ладу!
А як же без зубів я правду доведу?” —
Промовив кисло Вовк
Й пішов кричать по світу,
Що Вівці з ним не хочуть в мирі жити.

08.05.1955

ЛЕВ ІМ'Я ЗМІНИВ...

Жорстокий Лев на ліс наводив жах,
Всі мешканці його трусилися в кущах,
Коли в своїм свавіллі дикім
Виходив він на промисел із риком.
А безліч звірів, кинувши кубло,

Шукать притулку в інший ліс пішло.
І Лев задумався: “Як далі мені бути?
Це ж скоро нікого вже буде й проковтнути!..”
І ось його наближені шакали
На цілий ліс гуртом загвалтували:
“Гей, звірі! Слухайте, радійте і співайте,
До Лева всі в обійми повертайте,
Хай кожен сумнівнй від себе проганя,
Бо Лев — уже не Лев!
Бо Лев — уже Ягня!
Ягня це кожному горлянку перерве,
Хто Левом ще хоч раз його назве!”
Та звірі всі тікали в дику хашу,
Бо Лев ім'я змінив, та не змінив він пащу.

21.12.1955

ХМІЛЬ НА ДУБИ

Довився якось Хміль аж до верхів'я Дуба
І, зиркнувши на світ з такої висоти,
Надувся вельми, закопчив губу
Та й став ректи:
— Хвала мені!
Тепер я вже при чині —
Не те, що вивсь раніше по тичині.
Тепер я на такій височині,
Що неможливо вже не заздрити мені.
— Мовчав би ти, базікало ледаче,
Ціна твоєму росту — гріш.
Куди б не вибравсь ти, одначе
Нікчемою zostавсь, як був раніш.
Який би виріс ти, охота подивитись,
Коли б не мав по чому витись?

Це, певне, Дуб сказав. А жаль,
Я б ці слова поставив за мораль.

18.11.1956

РІКА Й ЗАПЛАВА

Буває так, що у гаряче літо
Заплава ремствувати стане на Ріку:
“Куди вона так пре несамовито?”

В таку жару не гріх і відпочити —
Ще вистачить роботи на віку.
Нехай, дурна, сама до Моря плине,
А я косу піщану протягну
І тут собі спокійно відпочину,
А восени притулок свій покину
Та ще й Ріку, дивись, пережену —
До Моря першою прилину”.
Подума так і пересохне скоро.
Ріка сама уперто попливе —
Не тільки воду донесе у Море,
Але й запліднить спрагнучі простори
Та силою напоїть все живе.
Заплава ж вляжеться, куняючи ліниво,
Під сонцем висихаючи щомить.
Коли ж не висохне розумниця спесива,
То жабуриння розведе на диво —
Вода в ній зацвіте і засмердить.

Скажу я вам, що звіку-зроду
І між людьми воно так є:
Хто спокою шукає у негоду —
Хоч здохне, хоч живим згниє.

14.02.1959

МУДРА ПАЛЯНИЦЯ

Пухка, рум'яна Паляниця
Колись у кошику на ферму забрела
(Ясніш сказать — Петрова молодиця
Її поснідати взяла).
От поки поралися люди,
Хлібина, щоб розширить кругозір,
Грайливо випнула пшеничні груди
Та й стала оглядати двір.
І раптом — жах який!
Якраз перед собою
Побачила велику купу... гною.
“Тьху! — скрикнула, —
А що це за проява?
Чому отут розлігся у дворі?!
Либонь, тебе не для забави

Вивозять від зорі і до зорі.
Обридло всім тебе тут обминати,
Морочитись з тобою день при дні...
Ох, як ще гною в нас багато —
Аж соромно мені!..”
Тут Кошик обізвався:
— Чого ти усіх ганиш?
Від того розумнішою не станеш!
Забудь свої чванливі болі,
Вгамуй свої дурні жалі —
Бо як гнойку не буде в полі,
То й паляниця не буде на столі.

Не Паляниця в байці хай шукає зміст,
А ті, хто паляниці їсть.

12.02.1962

СУД

Параграфи присіли біля столу,
Примітки причаїлись по кутках,
Очима гострими підсудну прокололи
Цитати із багнетами в руках.

І циркуляр дивився в окуляри,
І грілися роззяви біля труб,
І вказівки скакали, як примари,
Із телефонних мудрих труб.

— Вона чужа, — параграфи сказали,
— Вона не наша, — мовив циркуляр.
— Нечувана, — примітки пропищали.
І в залі знявся лемент і базар.

І циркуляр на них поглянув строго,
І зал заворушився і затих...
...І розп'яли її, небогу,
В ім'я параграфів товстих.

Вона даремне присягала слізно,
Що не чинила і не чинить зла.
Була у суддів логіка залізна:
Вона ні в які рамочки не лізла,
Вона — новою думкою була.

21.04.1963

ВЕСЕЛИЙ ДРІВ'ЯЗОК

*Сатиричні та гумористичні
вірші*

ДАРИ БОГДАНА

В Стамбул посол приїхав від Богдана,
Привіз уклін та грамоту султану.
І на прийомі серед паш та візирів
Спитав султан: — Чому ж нема дарів?
Посол всміхнувся і сказав східно:
— Дари тут є, хоч їх тобі й не видно.
Наш гетьман щедрий (свідок Бог на небі)
Тобі, о повелитель ясноликій,
Дарує ту образу превелику,
Що був колись невільник у тебе.

14.02.1955

МУДРА СОВА

Стара Сова, знай, все своє веде:
— Йй-богу, світ навиворіт іде —
Вночі всі сплять, а вдень спішать робити...
І не обридне ж їм навпомацки ходити!

15.02.1960

ПРИЧИНА УСПІХУ

Сорока з радості була готова вмерти
— Всі валом валять на мої концерти!.. —
А звідки ж знать їй, що завклуб-ключник
Та відчиняє клуб аж двічі в рік.

29.03.1955

ЯКЕ ЗУХВАЛЬСТВО!..

Сів Горобець і скаргу пише в суд:
“Від Солов’я життя мені немає —
Мої пісні, весь мій натхненний труд
Цвіріньканням, бездара, називає!”

17.04.1960

ТОЛОКА

Поезія безплідна, як толока.
Усе завмерло, мов пройшла чума, —
Немає Брюсова, немає Блока,
Єсеніна і Бальмонта нема!

Біля керма — запроданці, кастрати
Дрижать від жаху в немочі сліпій...
Коли б оту толоку розорати,
Шевченко міг би вирости на ній!

28.10.1955

СУЧАСНА ЛІРИКА

(Чи не пародія, бува)

По лузі травами зеленими
З газетою зім’ятою в руках,
Натхнений рішеннями пленуму,
Я лину на побачення, мов птах.

Для нас обох на даному моменті
Нові можливості указує ЦК,
Щоб цілуватися, як в цьому документі
Велика партія нас заклика.

30.10.1955

СТОРОЖ

Біля воріт стоїть він на сторожі,
Без пропуску не ввійдеш — не благай,
А зовсім поруч — дірка в огорожі,
Сюди хоч і тритонкою в’їжджай.

І марне він дере біля проходу рота,
Бо злодії вже втямили давно,
Що стереже він заводські ворота,
А не майно.

17.02.1956

ДВА ОСЛИ

На ринок до сусіднього села
Повіз господар продавать осла.
І так втомився, що на півдорозі
Прип'яв осла та й захропів на возі.
Прокинувся під вечір, глянув і заквиснув:
Осла давно якийсь бродяга свиснув.
Та дурень став себе втішати:
— Як добре все-таки, що ліг на віз я спати!
Якби заснув на ішаку своїм,
Мене б украли також разом з ним.

07.03.1956

ВОВКАМ НА ЗЛО

— Чому в тебе купий хвіст? —
В Зайця запитали.
— Бо не хочу, щоб вовки
Його одірвали.

10.05.1956

ВИНЯТОК З ДІАЛЕКТИКИ

“Усе міняється”, — докучливо і сонно
Бурмоче він, уп'явшись в графин.
І люди думають, що мудрому закону
Не піддається лектор лиш один.

27.06.1958

СКАРГА

Казна за що усі люди,
Де б я тільки не ступив,
Дорікають мені всюди...
Я ж нічого не робив!

Обіймав собі посаду,
Був завклубом років два,
Їздив навіть у бригаду
В тому році на жнива.

Говорив культурні речі,
Клуб щоденно відчиняв
І терпляче кожен вечір
Наодинці там куняв.

А тепер я від скорботи
Зовсім спокій загубив...
За що вигнали з роботи?
Я ж нічого не робив!

05.10.1959

БІОГРАФІЯ ОДНОГО ПОЕТА

Він в мареннях не раз вершини слави
Сягав і досягнуть ніяк не міг —
Замість вінків лаврових для забави
Йому череп'я кидали до ніг.

Він світ не раз збирався здивувати,
Але пригода трапилась така,
Що не зумів Пегаса осідлати
І пересів тоді на ішака.

Тепер стоїть похмурий край дороги,
В душі погас честолюбивий жар —
Він слави не бажає вже, їй-богу,
Йому потрібен тільки гонорар.

23.11.1959

ГОДИННИК

Годинник бідкався: "Здоров'я препогане.
А що ж то скоїться, як цокать перестану?
Це ж час зупиниться!
І всесвіт пропаде!
Ой-ой, біда! Рятуйте мене, люди, —
Без мене ж і для вас життя не буде..."

Давно Годинник той лік часу не веде,
А час іде!

14.02.1960

ГАВРИЛОВА АПТАЦЯ

Гаврило нап'ється сивухи щодня
І б'є себе потім у груди:
— Ну, чим я сьогодні, скажіть, не свиня?
Дивіться і кайтеся, люди!
Не пийте горілки — це зілля дурне!
Ви ж бачите, як я бідую:
Собака зустрине — і та обмине,
І гавкнуть на мене гидує...
Хто тільки почує Гаврила слівце,
То й в рот не бере самогону.
Недавно, говорять, Гаврило за це
Одержав подяку з району.

18.07.1960

МУДРИЙ ВИХОВАТЕЛЬ

Татусь навчав свого синочка так:
— Будь скромним, пий горілку — не коньяк...

07.09.1960

* * *

“На мене Пес отой досаду наганя, —
Осел у стайні мовив до Коня, —
Нащо нам сторожі? Дали б мені свободу,
То я б нізащо не поліз у шкоду!”
А Кінь йому сказав: “Пора б тобі збагнуть,
Що то тебе від Вовка бережуть!”

08.09.1960

СЕБЕ Ж НЕ ВИДНО

Олень із Барана хотів покепкувати:
— Який же ти, — сказав йому, — рогатий!

1960

ДВА ДУРНІ

Зустрілися два дурні незнайомі.
Після розмови думав кожен з них:
“У того тее... видно не всі дома,
Бо розкусити він мене не зміг”.

21.08.1961

ДИВНИЙ ХАН

Пришов великий Хан і так сказав Муллі:
— Я неба син і господар землі,
Тебе озолочу, віддам аж півкраїни,
Лиш вимоли мені в Аллаха сина.
Мулла засяв і, зігнувши спину,
У Хана запитав ім'я його дружини.
Та Хан розгнівався: — Якби була,
Чи я б прийшов до тебе, о Мулла?!

29.11.1961

ВКАЗІВКА МУЗИ

Оце й усе. Кінчай на цьому.
Василю, думку не териб:
Ця лірика — ні анікому,
Хіба що дідові старому,
Та й то для деяких потреб!

12.01.1962

ДОГМАТИКИ

Втюпили в землю порожні очі,
На тім'ях — сивіє рілля.
Мозок не родить.
Піт неохоче
Випаровується з-під брля.

Позичте їм зерна засіять ниви,
Полийте рілля їх дощем думок, —
Може, —
Чому б не повірять в диво? —
Вродить якийсь колосок.

03.02.1962

ОДНОМУ САТИРИКОВІ

Господь на смерть його прирік,
Велів камінням привернути
За те, що прагнув чоловік
В калюжі глибоко пірнути.

03.04.1962

КАНДИДАТ У НАУКУ

“І як воно отак, — писав Іван Петрові, —
Були колись малі — тепер уже здорові?”
Іван, звичайно, має рацію,
А не додумався про це
Черкнути дисертацію.

16—17.10.1962

ЧАРОЧКА

Ти сьогодні знов приліз
І зарплату не приніс —
Нализався у компанії.
Не подумав тільки ти,
Як нам місяць протягти
Без зарплати довгожданої.

Чарочка, чарочка,
Дітям на кашу нема.
Чарочка, чарочка —
Біла чума.

Біс тебе тоді не взяв,
Як ти квіти дарував,
І не пахло в хаті сваркою,
А жили, як люди, ми,
Утішалися дітьми.
Доки ти не знався з чаркою.

Чарочка, чарочка,
Дітям на кашу нема.
Чарочка, чарочка —
Біла чума.

1962

ЗАЯЧИЙ ДРІБ

ЇМ СПРАВДІ ОДНАКОВО

— Нема прогресу, — вирішили блохи, —
Однак нас били й б'ють у всі епохи...

БАЛАКУЧИЙ ЛІХТАР

— Я Сонце б засліпив, — розхвастався
Ліхтар, —

Якби мене хтось підійняв до хмар.
За що йому та слава? Аж обидно:
Воно ж сія, коли надворі видно!

ЩО ПРАВДА, ТО ПРАВДА

Жалілася Свиня: — Ніяк не зрозумію,
За що так люди хвалять Солов'я!
Адже він навіть хрюкати не вміє...

КАМІНЬ

Він мовчки світ навколо оглядає,
І дехто думає:
“Мовчить!
Напевне, щось він знає...”

КРИЛАТИЙ ТА БЕЗКРИЛА

Сів Горобець бідовий на Ракету,
Струсив із пір'я подорожній пил:
— Тобі не долетить до іншої планети,
Бо в тебе он немає зовсім крил.

ЗА ДІЛО Б'ЮТЬ

Орлові Муха скаргу подала:
— Мене всі б'ють, бо дуже я мала.
Орел їй відповів суворо, та правдиво:
— Тебе всі б'ють, бо дуже ти шкідлива.

Я хочу, щоб отак завжди судили:
Дивилися, кого й за що побили.

ТАКА СЛУЖБА

Собака день і ніч на всіх гарчить сердито.
А що ж йому робить!
Собаці треба жити.

А В КОГО Ж...

Над Пуголовком Жаба поглумилась:
— І в кого ти таке гидкенське уродилося!..

ХВАЛИЛИСЯ МИШІ:

— Людей із світу ми могли б звести,
Якби не підсобляли їм коти...
А комірник радів у вечоровій тиші:
— Я у тюрмі б сидів, та виручають миші.

КВОЧКА І СИТО

Курчаток Квочка висиділа в Ситі,
Тепер воно оповіщає всіх:
— Курей би зовсім не було на світі,
Коли б я не родило їх...

ХОВРАХ

Ховрах-мислитель думав у норі:
— Нащо те Сонце крутиться вгорі?

ОДНОБОКЕ ВИХОВАННЯ

Думки спокою не давали Толі:
— Нащо садить на вулицях тополі,
Коли дубців у татка й так доволі?

Є ЧОГО ДИВУВАТИСЯ

Кислиця не второпає ніяк:
— Чому від мене кривить губи всяк?

СВІЖЕЊКА НОВИНА

— Ви чули новину? — розказував Петро. —
Сула й Десна впадають у Дніпро...

АБИ ПОЧАСТУВАЛИ

Данило з радістю ковтне й дубову глицю,
Аби почастували на дурницю.

Є ЗА ЩО...

Одне ледащо Сонцю докоряло:
— Ну хоч би раз ти до обід проспало...

МРІЯ ДАРМОЇДА

Побачив море й вигукнув Онисько:
— Якби мені таку завбільшки миску!..

НА КОНКУРС КМІТЛИВИХ

Не загадка, не ребус, а морока.
Допоможіть, будь ласка, ви мені:
Виходить, дні бувають по півроку,
Якщо в Грицька за рік два трудовні?

ЧОРНА ЗРАДА

Господар довго з Чаркою дружив,
Без неї і не дихав, і не жив.
Тепер вона забутою стоїть.
— Що ж сталося? Облишив пить? —
З надією у Чарки Квас питає.
— Та ні, тепер він кухлями кружляє...

ПРОРОЧИЙ СОН

Омелько протоптав не менше ста дорожок
До різних ворожбитів і ворожок.
“Що означає сон, — питає усіх він з боєм,—

Що ніби я лишився зовсім голим?"
Не знаю, чи ворожки й ворожбити
Зуміли те пророцтво розкусити,
Але простак до них до того доходився,
Що справді майже голим залишився.

ЗГАДАВ ПРО ПРАВДУ

Кирило правди захотів,
Кирило гнівом дише,
Кирило в крісло сів,
Кирило скаргу пише:
"Зі мною не по правді учинили —
З роботи за брехню звільнили.
А де ж закон?
Де наша правда-мати?
Уже людині, бач,
Не дозволяють і збрехати!"

ЖЕРТВА ЗАКОНУ

"Чому виходить так, — Івана запитали, —
Багато заробив, але одержав мало?"
Іван лише зітхнув та пробурчав сердито:
"Хіба де правда є? Грабують рідні діти!
Я діток народив, пустив на світ їх жити,
Та ще й за це повинен їм платити!"

ЧИРЯК

Чиряк на шиї в чоловіка запишався:
"Чи ба, якої шани я діждався!
Про мене більш за все господар дбає:
Бинтами вкутує, на сонці вигріває,
Щодня до мене прикладає мазь —
Живу на шиї в нього, ніби князь!"
Розумний, бач, який! Але того й не розуміє,
Що не з добра ж господар його гріє.

ДУБИ НЕ ГНУТЬСЯ ДО ЗЕМЛІ

Скрізь Вітер нашумів,
Що Дуб сякий-такий:
"Упертий дуже він

І зовсім не гнучкий.
До того вже, нахаба, загордився,
Що, скільки я не дув,
Ні разу не вклонився!”

Неважко зрозуміти вітрові жалі:
Дуби ні перед ким
Не гнуться до землі!

МОЛОТ

— У тебе тільки й слави, що важкий, —
Якось до Молота озвався Кий. —
Дивись оно, маленького Ножа
І то усякий більше поважа.
А ти, мабуть, як буде треба,
Не зможеш і постояти за себе.
— Нічого, — Молот рубонув з плеча, —
Як буде треба, викую Меча!

ЧИ ДОДУМАЄТЬСЯ?

Влетіла Мошка в око до Вола
Та й Богу душу, звісно, віддала.
Побачила здивована Коза,
Як з ока у Вола скотилася сльоза.
Тепер вона все ходить та гадає:
— Чому так Віл за Мошкою ридає?..

ПОМСТИЛИСЯ

На Грубу Дрова затаїли алобу
І вирішили добре припекти
Оцю не раз обсмалену особу.
Не довго думали, вхопилися за діло.
— Ну й що ж?
— Нічого. Погоріли...

Було обом нам холодно і жарко,
І хтозна, чим закінчився б двобій,
Та в нас була на двох одна цигарка,
І помирились ми тоді на ній.

1955

В. ДІДЕНКОВІ

То для мене зовсім не морока,
Що цвіте у віршах синь
та синь.

Я — гібрид Есеніна і Блока
І Сосюри незаконний син.

16.12.1955

В. СИМОНЕНКУ

У мене в грудях серце,
а не крига,
І я могутньо розправляю
крила.
Для мене світ — велика,
мудра книга,
Яку читать лише мені
під силу.

16.12.1955

М. СОМУ

Думки, думки, мов рання сивина.

М. Сом

У спогадах дитинство вирина,
Коли над віршем, п'яний, соловієш —
Якщо думки — це рання сивина,
То, видно, ти повік не посивієш!

31.04.1956. Чорногородка

В. ДІДЕНКОВІ

Автору збірки "Зацвітай, калино"

Калина зацвіла — стоїть казково
біла

І соловей пісні свої плете...
Про що ж тоді писатимеш,
Василю,
Коли калина одцвіте?

18.07.1958

ВІДПОВІДЬ СОМУ

Небагаті у мене скарби,
Але й ті я не всі зберіг,
Залишивши для віршів фарби
І думок нешвидкий розбіг.

І на мене колишні друзі
Сиплють лютих прокльонів град,
І стою я в тісному крузі
Між наклепів, образ і зрад.

Хай сміються тупі кентаври!
В мене власна погорда єсть,
Бо за ваші дешеві лаври
Не продам я совість і честь.

30.8.1956

МИКОЛІ СОМУ

Ти схожий на батька дуже —
В житті воно так і треба,
Та в віршах, шановний друже,
Будь схожим завжди на себе.

14.08.1958

* * *

Якби поет
З ім'ям Кадет
Без еполет
Не був скелет —
Загнав макет,

Під творчий злет
Створив сонет
Та за куплет
Дістав монет —
Купив буфет
Ще й сигарет
“Укрив котлет”
Та пив оцет,
Та їв паштет,
Носив берет
Або кашкет.
Мав пістолет,
Забув намет
Та грав в крокет,
Ще й на кларнет,
Дививсь в лорнет,
Ходив в клозет,
То не секрет —
Він був би Фет
Для всіх планет
(Його портрет —
До всіх газет),
А зараз — нєт,
Він тільки шкет.

29.10.1958

* * *

Усе на світі бути може,
І в Сома буде немовля,
Очима буде на Миколу схоже,
А іншим всім — на Симоненка Василя.

16.11.1958

ЛУЧУК

Я слави для себе хочу по чину,
(Читав я брошуру про
“Гек і Чук”!) —
В Росії, кажуть, була лучина,
А на Україні —
Лучук.

1958

О. ЛУШІЙ

Не треба отак — аби стук та грюк!
До слави — сила клієнтів.
Наприклад,
Мені заявив Тендюк:
— На Землі — аж п'ять континентів!

А в мене пальців —
Їй-богу, п'ять.
А серце моє — то мікроб у моментах.
Гляди ще збагнуть,
Що не вмю писать,
На всіх п'яти континентах!

1958

ГУЦАЛО

Я їхав. Я йшов. Потім рачки ліз.
Мене це пекло і мучило.
А потім до дядька скочив на віз:
— Вези! Бо прославлю! Гуцало.

1958

ПАВЛИЧКО

Я вийшов з комбайном на лан,
Посіяв буряк і гичку —
Стояв там Франко і Галан,
А я поміж них... Павличко.

1960

ДЗЮБА

Не варто сикать, мов колібрі,
У молодих почесна роль:
Тут смисл не тільки у верлібрі,
Для них Поезія — паролі!

19.11.1961

МАСЕНКО

Мені подобається тон,
Та не подобається фон,
Тому одне моє стремління:
Взаємошана й розуміння.

19.11.1961

ЩОБ ЗНАЛИ ЯК...

*Хто метнув "ножа у сонце"
Жестом диким і крутим?
Де дружинники? Ей, хлопці!
Краснодонці! Волгодонці!
Не допустим! Захистим!*

М. Масло

Тліє в попелі гніву жар.
Ходять мислі під сонцем босі:
Де дружинники? Де перукар?
Чом Драча не остригли досі?

Бачте: он він іде з ножем...
Не знесу я такої образи!
Не допустимо! Острижем!
Не послухає — скрутимо в'язи!

В мене зовсім чітка позиція,
Закликаю завзято всіх:
Відпроваджуйте тих у міліцію,
Хто віршів не читає моїх!

22.01.1962

* * *

Тихіше, оратори балаганні!
Одчайдушно і люто кричу:
Сьогодні я зізнаюся в коханні
Кострубатому Вані Драчу!

Ваню! Моє довір'я
Занадто сліпим стає,
Я хочу собою змірять безмір'я,
Безмір'ю серце віддать своє.

У мене натура, мабуть, жіноча:
Такий я ніжний, немовби чорт,
Я часом тебе цілувати хочу
Й плювати словами в букети морд.

Яка ти в біса мені опора?
Які в тебе, Йване, чини?
Ходить досада моя прозора,
Стукає в душу твою:
— Одчини!

Іване! Візьми й закохайся в мене.
Хіба тобі важко?
Візьми й полюби!
Хай сяде щирість,
Проста й шалена,
На наші хохлацькі лоби!

02.02.1962

ІВАНОВІ ДРАЧУ

Іржавіс в сонці ніж,
Протуберанець росте, мов дичка.
Сонце — кавун: ти його ріж,
А з нього тече водичка.

1962

СИНГАЙ

У Бульби був син.
А у сина — Андрій
(пішов до полячки на шмиги!).
Гоголь не знав,
що таке перегній,
в руках не тримав мотиги.
Птиця не перетне Дніпро,—
дряпав Гоголь в екстазі.
Мені говорив мій брат Петро,
що має
той Гоголь —
мене на увазі.

1962

МАНДРІВКА ПО ЦВИНТАРЮ

Низка епітафій

ЗАТИСКУВАЧЕВІ КРИТИКИ

Він не виносив сміття з хати,
Щоб хтось комусь не мовив щось.
І ось тепер йому лежати
У купі сміття довелось.

23.10.1961

БЮРОКРАТОВІ

Тепер спокійно можна спочивати,
Ніхто його не потурбує вже —
Від клопотів щоденних бюрократа
Смерть-секретарка пильно береже.
Робить їм, правда, нічого обом —
Ніхто до них не рветься на прийом.

29.11.1961

КЛЯУЗНИКОВІ

Отрути й жовчі стільки в нім засохло,
Що черв'яки в його труні подохли.

29.11.1961

ЗАЗДРІСНИКОВІ

А цей ноцями все сичить і свище,
Хоч вже перетворивсь на порошок:
— Чого могила у сусіда вища
І домовина довша на вершок?..

29.11.1961

ХОЛУЄВИ

Він тут снує свої тупі думки:
“Хіба такі за морем хробаки?
Хіба там так гризуть?
Хіба так просто точать?
На наших хробаків
Там і дивитись не захочуть!”

29.11.1961

ПЛАЗУНОВІ

Цей плазував на череві
І догоджати звик,
Начальникові килимом
Під ноги слав язик.

Тепер з могили темної
Благання шле у світ:
“Переверніть, о людоньки,
Зі спини на живіт!”

29.11.1961

ЛЮБИТЕЛЮ ВКАЗІВОК

У цього пика від досади кисла:
Нема в могилі телефону й крісла.
А хочеться ж, їй-богу, хоч разок
Ще надавать підлеглим вказівок...

29.11.1961

ПІДОЗРЛИВОМУ

Він хмуρο тут лежить
І знай підозріває,
Що тут усі живі,
А мертвих тут немає...

29.11.1961

БРЕХУНОВІ

І в спеку, і в мороз
Тут всяк сказати вагається:
Чи він умер всерйоз,
Чи тільки прикидається!

29.11.1961

ЗАПИС У КНИЗІ ВРАЖЕНЬ

Я не знайшов тут тих,
кому імення — люди,
хто хлюпав у життя
із серця чистоту,
хто з світу обскрібав,
немов луску, огуду,
прожектором думок
розгонив темноту.
Я зустрічаю їх
щодня у праці й поті —
вони ідуть ламать
віджиле і старе,
вони живуть в простій,
земній своїй роботі,
і смерть минає їх —
вона їх не бере.
Ніякі хробаки
не можуть розточити
ні мислі, ні діла,
ні мрії щирий злет —
краса їх душ
стає красою світу,
обличчям міст,
материків,
планет.
29.11.1961

ЕПТАФІЯ НА МОЇЙ МОГИЛІ?

Єдиний був, хто пив горілку,
І не проліз крізь чарку в Спілку.
26.12.1961

НЕ ДОЧЕКАВСЯ...

Він ладен з себе шкуру здерти,
Аби як-небудь виправити зло.
Посмів, нещасний,
самовільно вмерти,
А помирать — вказівки не було.
06.05.1962

ХАБАРНИКОВІ

Він тут себе вважає випадковим,
Досада йому тім'я протира:
— Я був би досі ще живим-здоровим,
Якби підсунув смерті хабара...

06.05.1962

КОКЕТЦІ

Вона в труні веде змагання з часом
І стогне у вечірню каламуть:
— Якби хоч раз пройтися вихилясом,
Якби хоч раз піжонові моргнуть!

29.09.1962

РОЗЗЯВІ

Цей у могилі з горя занеміг,
Що власний похорон побачити не міг!

29.09.1962

МЕНТОРОВІ

Нарешті люд знесилений спочив
Од язика, що всіх і всюди вчив.

29.09.1962

ЕПГОНОВІ

Він, певне, ще тягнув і в наші дні
На лан краси своє убоге рало,
Та вчасно пригадав, що видатні
І знамениті помирали.

09.09.1962

ЛЕДАРЕВІ

Цьому однаково, чи помирать, чи жить —
Живим лежав і тут лежить.

30.09.1962

ЗЛОДІЄВІ

Його за те всевишній покарав,
Що він коси у смерті не украв.

30.09.1962

МАЙСТРОВІ ЗАСІДАНЬ

Він смерть благає: “Не карай,
О матінко сувора!
Хоч раз на рік мене пускай
В президію на збори!”

30.09.1962

П'ЯНИЧЦІ

Від щастя грішник аж сія:
— Яку не вдію шкоду,
Однак у витверезник я
Не попадуся зроду!

30.09.1962

КРИВЛЯЦІ

Тепер і він пробрався в люди —
Принаймні вже ганьбити мавп не буде.

30.09.1962

ПСЕВДОВЧЕНОМУ

Натомлений діяльністю своєю,
Почие тут в науку кандидат,
Тож прямо перед вами під землею
Закопано два рептухи цитат.

30.09.1962

МЕТУШЛИВОМУ

Весь вік спішив і метушився —
Попає у пекло, в рай — спізнився.

30.09.1962

ВИРВАВСЯ НА ВОЛЮ

Він сам дивується з такого вчинку:
Узяв помер і... не спитався жінки!

30.09.1962

КОМЕНТАРІ

До цього видання увійшла майже вся поетична спадщина Василя Симоненка, не включені лише ті поезії, які потребують уточнення щодо їх приналежності, оскільки Симоненко іноді свої твори підписував псевдонімами.

Отже, у книзі вміщено і його найперші поетичні спроби, і перші публікації, зокрема, “Де я не буду, що робить не стану...”, “Леся Українка” та ін. (Черкаська правда. — 1957. — 1 груд.); “З дитинства” (Дніпрові зорі: Альманах Черкаського літоб’єднання. — Черкаси, 1958. — Вип. 4. — С. 61—63); “Просте і рідне” (Черкаська правда. — 1960. — 25 лют. — Під псевдонімом “В. Щербань”); “Вклонися їй” (Черкаська правда. — 1960. — 8 берез.); “Дискусія в шафі” (Черкаська правда. — 1960. — 12 груд.) і т. д.

Твори розташовано в жанрово-хронологічному порядку.

В кінці книги подано “Бібліографічний покажчик”, присвячений творчості В. Симоненка. Покажчик складений за хронологією у межах кожного розділу, частково анотований. Описи літератури в покажчику мають суцільну нумерацію.

ПОЕЗІЇ

Я МАЛЕНЬКИЙ ЛЬОТЧИК

Складений Васею Симоненком у восьмирічному віці. Це перший його твір. Існує кілька варіантів вірша: зі слів матері Ганни Федорівни — цей варіант подано у книзі — та друзів, які спілкувалися з Василем у Черкасах.

Один із варіантів записаний від найближчого товариша Симоненка — письменника, журналіста М. І. Єременка, який на початку шістдесятих років працював з поетом у відділі пропаганди та агітації газети “Молодь Черкащини”, де Василь Симоненко був завідуючим.

Якось він розповів М. І. Єременку про свої дитячі захоплення, зокрема про бажання стати пілотом (льотчиком). Свою

мрію учень другого класу Бієвської початкової школи висловив у вірші, який, як стверджує М. І. Єременко, легко запам'ятовувався. Цей варіант вірша порівняно з першим, надрукованим у книзі, різниться двома останніми рядками:

Я маленький льотчик —
Товариш Коккінак.

К о к к і н а к і Володимир Костянтинович (1904—1985) — льотчик-випробувач, двічі Герой Радянського Союзу (1938, 1957), учасник безпосадочних перельотів Москва — США (1939) та Москва — Іркутськ — Камчатка — бухта Тіксі — Москва (1958). Про нього багато писали в газетах. Його знали дорослі й малі, він був прикладом мужності і відваги.

ПЕРШОКУРСНИЦЯ

Один з перших студентських віршів, написаний під впливом юнацької закоханості в дівчину, яка приїхала з далекої сільської глибинки здобувати знання.

Поет лаконічно і точно передає картинку події і зображуваного героя. Це наводить на думку, що Василь Симоненко ще в шкільні роки вдумливо працював над художнім словом. Виляються стильові особливості, тільки йому властива манера мислення, письма.

“БУДУ ТЕБЕ ЖДАТИ ТАМ, ДЕ ВИШНЯ БІЛА...”,
“ПОВЕРТАВСЯ ПІЗНО З КОСОВИЦ...”, ПРО ПОЕЗІЮ

Написані на другому курсі університету, зазнали впливу творчості В. Сосюра, П. Тичини, М. Рильського. Поет прагне висловити свої внутрішні поривання: дійти до людей, поділитися з ними своїми враженнями, думками, своїм баченням світу. Та вже в них поет визначає свій шлях, серйозні наміри щодо літературної творчості.

СОБІ САМОМУ,
“Я В СВІТ ПРИЙШОВ НЕ ЛИШЕ ПИТИ Й ЎСТИ...”,
У ВАГОНІ, МАТЕРІ,
БЕЗСМЕРТНІ ПРЕДКИ, СИНІЙ КОНВЕРТ

Твори помічені 1955 роком, тісно пов'язані із власним життям, спогадами про дитинство. Вірш “Собі самому” написано явно під впливом поезії В. Маяковського “Себе любячому”.

**"ТИ БАЙДУЖА, ЯК МЕРТВЕ МІСТО...",
"ВОНА ПРИЙШЛА НЕПРОХАНА Й НЕЖДАНА...",
"ЩОСЬ НОВЕ У СЕРЦІ ЗАБРИНІЛО...",
ЛЮБОВ, "ТИ СПИШИЛА ОД МЕНЕ..."**

Окреслюють новий етап у житті В. Симоненка. Перебуваючи восени 1956 року на переддипломній практиці в редакції газети "Черкаська правда", він закохується в Люсю (Людмилу Павлівну Півторадню), свою майбутню дружину. Щире почуття надихає його на створення ряду ліричних поезій.

МАЛЮСІ

Під таким заголовком ця поезія друкується вперше. У газетних варіантах вона помилково проходить під назвою "Люсі". В. Симоненко написав її у листі до своєї коханої 13 лютого 1957 року з Києва.

ДУМА ПРО ЩАСТЯ

Ця поезія порівняно з оригіналом друкувалася з деякими текстуальними змінами:

28—29 рядки оригіналу

Щастя хлюпає
Срібною хвилею

замінено на:

Хлюпа щастя
Дзвінкою хвилею

Чотири рядки (41—44), в яких поет іронізує з фальшивого пафосу газетчиків, що прославляють "щасливе життя", вилучено зовсім. Ось вони:

Це ж така показна ситуація:
Гарна мати і троє дітей,
Це ж чудова яка ілюстрація
Для підтвердження наших ідей.

У кінці вірша в передостанньому рядку між текстом оригіналу:

щоб поменше
такого щастя
на радянській землі було.

і друкованим варіантом є різночитання:

щоб поменше
важкого щастя
на радянській землі було.

Слово “такого” робить поезію сучасною, вказує на винуватців зла — самої системи, яка “таким” щастям обдаровує громадян.

“МОЖЕ, ТАК І ТРЕБА НЕОДМІННО...”

У збірці “Земне тяжіння” (К.: Молодь, 1964) ця поезія під назвою “Вихвалять, і славити, й кричати...” надрукована без першої строфи:

Може, так і треба неодмінно,
Як робить давно вже звикли ми:
Падати слухняно на коліна
Перед геніальними людьми.

Причина усунення першої строфи ясна. Поет конкретизує словами “звикли ми” рабську покору, плазування перед тоталітарними режимами, перед імперськими верховодами. Після того, як цю строфу було вилучено, втрачалася політична напруженість і мова переходила в цілком природний режим просто шанобливого скиляння перед геніями.

“НУ СКАЖИ — ХІБА ЦЕ ФАНТАСТИЧНО...”

У збірці “Земне тяжіння” (1964) цей рядок має такий варіант: “Ну скажи — хіба це фантастично...”. У рукописному зошиті В. Симоненка натрапляємо на чіткий запис олівцем: “Ну скажи — хіба це фантастично...”. Зміни відбуваються при подальшому редагуванні. Частка *ме* з’являється при виданні збірки “Лебеді материнства” (К.: Молодь, 1981), ця ж частка переходить і в збірку “Поезії” — упорядкування В. В. Біленка (К.: Радянський письменник, 1984), хоч упорядник робить посилання на збірку “Земне тяжіння”, де якраз цієї частки немає. В книзі “У твоєму імені живу” (упорядник В. В. Яременко) в змісті подано варіант з *ме* — “Ну скажи — хіба *ме* фантастично...”, а в самому вірші на с. 91 — “Ну скажи — хіба це фантастично...”. Відбуваються такі зміни тому, що на перший погляд вірш з часткою *ме* видається логічнішим. Але при глибшому аналізі доходимо висновку, що потрібно погодитися із, здавалося б, авторською алогічністю і друкувати вірш за рукописом.

“О ЗЕМЛЕ З ПЕРЕОРАНИМ ЧОЛОМ...”

Цей вірш на шляху до читача зазнав істотних змін. У рукопису порівняно з друкованим текстом у другій строфі на папір лягли значно гостріші рядки:

Українонько! Розтерзана на шмаття,
У смороді й тумані гнойовім,
Кричиш мені у мозок, мов прокляття

У радянських збірках ці рядки мали такий вигляд:

Українонько! Гуде твоє багаття.
Убогість корчиться і дотліває в нім.
Кричиш ти мені в мозок, мов прокляття

І далі за відомим текстом. Під авторське саморедагування підпав і перший рядок третьої строфи. Спочатку в нього було закладено простішу і водночас контрастнішу оксиморонну пару: “Любове світла! Чорна моя муко!” (при редагуванні утворився такий варіант — “Любове грізна! Світла моя муко!”). Її діаметрально протилежне, діалектично суперечливе звучання підкріплюється в наступному рядку — новою оксиморонною парою: “І радосте безрадїсна моя!” Саме так в оригіналі звучить рядок, на місці якого з’явився друком зацитований згодом вульгарними соціологами транспарант: “Комуністична радосте моя!”

ОДИНОКА МАТІР

У цьому творі перекручено 21-й рядок. В оригіналі він звучить так:

Ще й не зустрів тебе.

У редакції збірки “Земне тяжіння” відповідно:

Ще й не знайшов тебе.

27 рядок, на відміну від оригіналу, — “Безглуздо реготали солов’ї” — у збірці подано у такій редакції: “Скажено глузували солов’ї”.

Істотна правка зроблена в останньому рядку. В оригіналі вірш закінчується:

І подвиг твій,
Обпечений ганьбою,
Благословив розстріляний народ.

Редактори в останньому рядку вилучили слово “розстріляний”, від чого було відразу втрачено політичне звучання.

ГЕРОСТРАТ

Поезія спрямована проти безглуздя людського егоїзму, який призводив і може ще призвести до трагічних наслідків.

Вірш друкувався без текстуальних змін.

МОНАРХИ

Волелюбним характером ця поезія спонукає згадати Шевченкове:

О люди? люди небораки!
Нащо здалися вам царі?
Нащо здалися вам псарі?
Ви ж таки люди, не собаки!

В. Симоненко засуджує “нікчемну продажну челядь”, “банду кривляк для втік”, які своїм холуйством годували “обслинених, обцілованих ідолів”, давали поживу сваволі, аби й собі “мати що повечеряти”.

УКРАЇНІ

Тут відчувається голос змужнілого світорозуміння. Незмінною, найвищою нотою звучить щира любов до рідного краю, його трагічної долі. Вірш тематично перегукується з сонетом “Леся Українка”.

“ЗАДИВЛЯЮСЬ У ТВОЇ ЗНИЦІ...”

Одна з крапих за змістом і патріотично наснажених поезій, де виражено кредо поета як вірного сина і патріота України.

Вона найбільше постраждала від цензурних правок. Перш за все в останньому рядку другої строфи:

З тебе чудуватися псівк

під час редагування слово ч уд у в а т и с я замінено на д и в у в а т и с я.

Третя строфа оригіналу:

Ради тебе перли в душі сію,
Ради тебе мислю і творю.
Хай мовчать Америки й Росії,
Коли я з тобою говорю.

була вилучена з усіх радянських видань, включаючи “Лебеді материнства”, а у виданні “Поезії” (упоряд. та приміт. В. В. Біленка. — К.: Рад. письменник, 1984) надруковано лише чотири строфи (1, 2, 4, 8) замість восьми. Випущено, крім згаданої третьої, ще три строфи (5—7):

Рідко, нене, згадую про тебе,
Дні занадто купці та малі.
Ще не всі чорти живуть на небі,
Ходить їх до біса по землі.

Бачиш, з ними щогодини б'юся,
Чуєш — битви споконвічний грук!
Як же я без друзів обійдуся,
Без лобів їх, без очей і рук?

Україно, ти моя молитва,
Ти моя розпука вікова...
Громотить над світом люта битва
За твоє життя, твої права.

А в останньому рядку восьмої строфи:

На твоє священне знамено!

Слово священне при редагуванні замінено на червоне.

У такий спосіб ця поезія повністю фальсифікована.

ПРОРОЦТВО 17-го РОКУ

В оригіналі ця поезія не мала назви. У всіх збірках, що видавалися, вона проходить під назвою "Пророцтво 17-го року". При редагуванні в 21 рядку слово "розтерзані" замінено на "ошукані", а до кінцевих рядків:

І загойдають дерева на віті
Апостолів злочинства і облуд!

у деяких збірках на зразок гасел 17-го року підримовано такі:

І встане правда і любов на світі,
І на сторожі правди стане труд.

Поштовхом для написання поезії, з цензурних міркувань названої "Пророцтво 17-го року", стало потрясіння, викликане трагедією, що відкрилася перед молодим поетом на місці поховання жертв сталінських репресій у Биківні. Лише недавно факт розстрілів визнано офіційно, але місцеві жителі знали про це давно. А відомий режисер і письменник Лесь Танюк розповідав, що група молодих митців, серед яких був він сам та Василь Симоненко, побувала на початку 60-х років там, "на цвинтарі розстріляних ілюзій", після чого і з'явився цей вірш.

**"ДЕ ЗАРАЗ ВИ,
КАТИ МОГО НАРОДУ?"**

Написана ця поезія 24.12.1962 року ніби на одному подиху з уже згаданими: "Герострат" (06.11.1962), "Монархи" (13.11.1962), "Ти знаєш, що ти — людина?" (16.11.1962), "Пророцтво 17-го

року" (23.12.1962). Якийсь приплив неземної, космічної енергії, Божого провидіння і пророцтва таять вони в собі, щоб при тій тоталітарній системі, де все проглядалося і простежувалося, набратися мужності на такий подвиг в ім'я прозріння рідного народу, осмислення його величі.

НЕВЖЕ?

Вірш наповнений застережливими інтонаціями, зверненнями до нашої доби. Він цікавий і тим, що написаний як триптих, друга частина якого подана у формі верлібра.

ПЕРЕХОЖИЙ

Цей твір вирізняється серед усього творчого доробку В. Симоненка. Він — інакомовний. Це уособлення ідеалу людини, що впевненою і несхибною ходою простує до мети, викликаючи захоплення, а часом і заздрість та схиждство, надто ж коли "спіткнеться" на очах в обивателя. Вірш присвячений Ліні Костенко і, може, саме це наклало відбиток на стильові особливості твору. Вперше він був надрукований у газеті "Літературна Україна" від 26 лютого 1963 р.

"Є ТИСЯЧІ ДОРІГ, МІЛЬЙОН ВУЗЬКИХ СТЕЖИНОК..."

У цій поезії порівняно з оригіналом у деяких збірках була вилучена третя строфа:

Коли б я міг забути убоге рідне поле,
За шмат цієї землі мені б усе дали...
До того ж і стерня ніколи ніг не коле
Тим, хто взува холуйські постолі.

Поет зримо засуджує національне зрадянство, холуйство, вірнопідданство чужим хазаям.

СОНЕТИ

Їх відшукано чотирнадцять (два: "Погода" і "Без назви" йдуть під одним заголовком "Гнівні сонети", а також сонетний триптих "Русь").

Усі сонети писані в студентські роки (1954—1956) і, певне, на них наклали свій відбиток період студіювання світової класики. Але при всьому впливові класичної форми в них відчувається самобутній талант молодого поета. І хоч дехто відносить їх до періоду "поетичного школярства", але це не так. Тут ми маємо справу з великим талантом, який своїм мисленням багато в чому випереджає час. У них звучать болі сучасника, а не сентиментальні, далекі від життя романтичні сповіді заоханих поетів чи філософів.

ПОЕМИ

Василь Симоненко написав шість поем: “Тиша і грім”, “Симфонія прощання”, “Прокляття”, “Червоні конвалії”, “Кирпатий барометр”, “Хуліганська Іліада, або Посоромлення Гомера”.

ТИША І ГРІМ

Написана поема в січні 1961 року під час підготовки поетичної збірки з однойменною назвою, яка вийшла з післямовою С. Крижанівського у Держлітвидаві України 1962 року. В цей період відчувається творче піднесення поета. Тут великою мірою позначилася та відповідальність, яка лягала на нього при підготовці збірки, прагнення серйозно заявити про себе в українській літературі.

ЧЕРВОНІ КОНВАЛІЇ

Час написання поеми — 24—29.10.1961 року. В ній звучить тема мирного співіснування усіх жителів землі. Війна ж ятрить душу незгойною раною, вічним спомином про невинні жертви, які ще довго цвістимуть у нашій пам’яті червоними конваліями.

КИРПАТИЙ БАРОМЕТР

Поема написана 17.09.1962 року, пронизана всеобіймаючою любов’ю до рідного народу, ненавистю до її ворогів. “Кирпатий барометр” — це син, нове життя, яке потребує захисту на тривожній, роздертій суперечностями планеті. Симоненка тривожить доля сучасного світу, майбутніх поколінь, яких потрібно захистити.

ХУЛІГАНСЬКА ІЛІАДА, АБО ПОСОРОМЛЕННЯ ГОМЕРА

Бурлескно-травестійна поема на зразок перелицьованої І. Котляревським “Енеїди”. Твір поділено на 12 розділів відповідно до календарного річного циклу. Тісно пов’язана з легендою, що призвела до Троянської війни. Є застереженням проти безглуздя людського егоїзму.

КАЗКИ

У творчому доробку В. Симоненка три казки: “Цар Плаксий та Лоскотон”, “Подорож у країну Навпаки” та “Казка про Дурила”. Створювалися вони, за словами самого автора, з таким прицілом, щоб були цікавими і доступними всім дітям. А для цього проходили апробацію у їх першого слухача — мало-

го сина Лесика, якого введено одним із героїв казки “Подорож у країну Навпаки”. Це зумовило й відповідну манеру викладу, лексику, неускладненість сюжетів, оптимістичні кінцівки тощо.

Його казки безпосередньо пов’язані з життям нашої країни, з тією соціально-політичною ситуацією, яка принижувала гідність майже кожної людини.

Дядько Лоскотон — натяк на велику кількість анекдотів, що побутували за радянського часу і ходили поміж людьми, а забіяки-сльозівці з КДБ ганялися за кожним, хто міг їх розповідати. Це царина для дослідників творчості В. Симоненка, як і “Казка про Дурила”.

КАЗКА ПРО ДУРИЛА

Вона стала лебединою піснею поета — написана за три місяці до його смерті.

Казка створена не тільки для дитячої уваги, а й для дорослої пам’яті про пережиті криваві дні.

БАЙКИ

В. Симоненко написав кілька байок. В основному вони витримані в традиційній класичній формі. Створені в різні роки з великими перервами: “Вовк-мироходець” (08.05.1955), “Лев ім’я змінив...” (21.12.1955), “Хміль на Дубі” (18.11.1956), “Ріка й Заплава” (14.02.1959), “Мудра Паляниця” (12.02.1962), “Суд” (21.04.1963). Тут поет майже не виходить за межі традицій нашого славнозвісного байкаря Леоніда Глібова.

ІНШІ САТИРИЧНІ ТА ГУМОРИСТИЧНІ ТВОРИ ПОЕТА

У творчому доробку Василя Симоненка понад 100 сатирично-гумористичних творів. У книзі вони розміщені в розділах: “Веселий дріб’язок”, “Заячий дріб”, “Друзям і собі на згадку”, “Мандрівка по цвинтарю”. Характерним для цих симоненківських творів є відверте моралізаторство. Але серед них є багато й таких, які й на сьогодні зберегли свій сатиричний чи гумористичний заряд, служать справі виховання підростаючого покоління.

НЕОПУБЛІКОВАНІ ТВОРИ ПОЕТА

У цілісну тканину уже сформованого образу поета Василя Симоненка не хотілося б уплітати недовершені, не дуже високої художньої вартості твори або їх уривки.

Але для того, щоб наш читач мав певне уявлення про перші проби пера поета, подаємо деякі з них у коментарях. Здебільшого — це декларативні, але не позбавлені поетичних знахідок вірші. Хоч звучать у них і цілком серйозні мотиви.

* * *

Ні, я не буду поетом таким,
Що перед святом віршує.
Вимучить кілька свіженьких рим —
І на кальсоні вторгує!

Ні, я не буду у роки тяжкі
Пісню співать солов'їну,
Марить про щастя, корчить смішки,
Бачачи в злиднях країну.

Ні, я вкладатиму в пісню свою
Душу гарячу і щиру.
Слово луна хай у ріднім краю,
Тьму розвіваючи сіру.

1956

* * *

Я вже списався — не створив нічого,
А вже немає слів і вичерпав думки,
І в серце виливаються струмки
Чогось холодного, байдужого, чужого.
І віють втомую намічені дороги,
Зробив лиш крок на них, а вже немає сил.
І дивляться презирливо з могил...

1956

* * *

От знову ніч, і місто знов дрімає,
Тремтять під проводами ліхтарі,
А душу вимисли і привиди старі
Шкребуть залізними колесами трамвая.

Я не засну, вони немов голодні,
До мене руки витягли криві,
Обірвані, розкішні, у крові
На мене дивляться із чорної безодні.

Я — жертва їх. І жадні очі пильно
За кожним рухом стежать неухильно,
Мов хочуть серця випити нектар.
Ну що ж — чекайте на годину слухну,
А поки що ви лиш раби послушні
І я над вами цар!

23.02. 1956

* * *

Все що моє — попереду,
Я ще й почать не встиг
Помислів довгу череду
Вилити в мрамор книг.

Я не впаду під образами
Кволик, бездарних злюк —
Все, що донині сказано, —
Перший, несмілий звук.

23.02. 1956

* * *

Чи про славу, чи не славу, чи про сором і біду
Тя співаєш так ласкаво — я втопаю у чаду.
І тремтять на білім фоні оречевлені пісні —
Пальці розово-червоні, груди стомлено-тісні.

І принадними мазками тануть лінії лица.
Брови вигнуті разками, ніби тінь від каганця.
Граціозно і пластично проплива твій силует —
Видно, в серці будуть вічно перестуки кастаньєт.

23.02. 1956

* * *

Ціле літо працював я
З трактором у полі.
Ціле літо без спочинку й сну.
Маю хліба вдома я доволі,
В серці пісню я ношу ясну.
Це моє кохання патріота
До дівчини славної тії,
Що мені сприяла у роботі
Досягати подвигя свої.

Ой любов моя комуністична,
Роботяща милая моя.
Тільки серце стукає незвично,
Та гаряча кров так і буя.
А тепер, коли вже на ремонті
В емтеесі наші трактори,
Я на цьому, на любовнім фронті
Подвизатись буду до пори.

1954

* * *

Я пом'яла свою спідницю,
Обкачав ти свої штани,
Дівчина он заверта телицю,
Пісня долітає з далини.
Комарі на мене не сідають,
А тобі один влетів у ніс.
Сад, мов передвісник урожаю,
Бур'янами ще не заріс.
Я тебе покохала здорово,
Крепко ти полюбив мене.
Ми з тобою майбутнє творимо,
Де ти будеш носити пенсне.

1954

Т. Г. ШЕВЧЕНКУ

Ти пас ягнята за селом,
А я тепер пасу корови.
Ти був великим пастухом,
А я ... лиш лобурем здоровим!

1955

НЕ ДІЖДАЛАСЬ

Ой зім'яли, потоптали
На вгороді лободу ...
Ой засватали й забрали
Дівчиноньку молоду.
На весіллі танцювали,
Веселились парубки...

Скільки ждала, виглядала —
Не діждалася таки.

17.02.1956

ТАМАРІ КОЛОМІЄЦЬ

Чи знаєш ти, що вітер пустотливий
Шепоче ніжно яблунці рясній,
Що їй говорить сонце після зливи,
Коли вона у задусі сумній.

Вони їй шепчуть ті найкращі речі,
Що повторять їх можеш без числа,
Що я б сказав тобі у перший вечір,
Коли б мені ти серце принесла.

1955

НАРЕЧЕНА

Пробігли дні у розовому димі,
Засохли весни, відшуміли зими —
І пахнуть ранки росами твоїми,
І легко дишуть перса невидимі.

Та де ти, де? Омріяна, незряма,
Пішла в світи дорогами глухими.
Мене вустами поцілуй сухими.
Тендітними і свіжими, як рима.

Я жду тебе, хмільна моя веснянко.
Спустить до мене на промінні ранку
Чи на косинці огненній комет.

Я жду тебе, я жду тебе і кличу,
А ти така чарівна й таємнича,
І недосяжна, як оцей сонет.

21.12. 1955

ОСІНЬ

Упав мороз на листя посіріле,
Яри заслало сиве полотно,
Збирають ночі зорі у рядно,
І сонце в хмарах ніжитья без діла.

Ночами пси тупим, замерзлим рилом
Бояться в небі відшукати дно
І довго дивляться в закидане вікно,
Де люди чавкають смачне щось і горіле.

А за селом, над липами роздітими,
Під ранок пугач жалібно радітиме
І кликатиме всіх до забуття.

Та всипле вітер відчай і мороку
В цю прекрасну, ніжну і жорстоку
Симфонію загибелі життя.

14.11. 1955

ЛІТО

Степи не дишуть спекою і пилом,
І вітер сушить роси на траві,
Зітхають ніччю копи, як живі,
В тугих снопах колоссям обгорілим.

Та літо чується вже кожному безсилим,
І, заблукавши в хащі лісові,
Свої багатства осені-вдові
Передає безпечно і невміло.

Рідкі полукіпки, мов сироти-курчата,
Воно в степу поставило на чати —
І буде довго плакати осінь бідна

В порожні і занедбані кагати ...
Не кожне літо на врожай багате,
Не кожна жінка генієм вагітна.

8.12.1955

* * *

Шануючи традицію народну,
Я в першу чергу напишу: "Привіт!"
Твого листа одержав не сьогодні,
Зате сьогодні дряпаю одвіт.
І щоб було все чинно і солідно,
Щоб ти не мав претензій до листа,
Я зізнаюсь — мені за рими стидно,
За те, що мова надто вже проста:

Нема, мовляв, епітетів, гіпербол
(Я інші тропи, чесно, вже забув),
Пора й за діло братися тепер би,
Щоб ти від муті цеї не заснув.
Твої каракулі насилу я осилив,
Можливо, дечого й не розібрав.
Ти не турбуйся, я однак повірив,
Що ти у всьому, безперечно, прав.
Я так собі в Черкасах животію:
Вилежуюсь, харчуюся і сплю,
Цілуюсь, обнімаюся і мрію,
І міс Люсьєн “по-прежнему” люблю.
Тиняюся по місту, як бездомний,
Ласенько подивляюся на дівчат
І другий тиждень каверзну дипломну
Збираюся безуспішно розпочать.
По правді, лінь мене таки заїла,
І я тебе, напевне, насмішу,
Коли вверну (не зовсім і до діла),
Що навіть віршів майже не пишу.
Я тільки чую ритми невідомі,
Я тільки бачу незнайомі сні,
І у зимовій відзначаю стомі
Провісницю бурхливої весни.
Я напиваюся і, може, обіп’юся,
А може, просто вилечу з сідла,
Але однак нічого не боюся,
Плювають на все — була чи не була!
Якщо списався — так мені і треба:
Уже ходжу в піїтах з давніх пір,
А ще до “треба” все римую “небо”
Та зайві гроші трачу на папір.
Я не забув ще дане тобі слово,
Готуюсь власний “том” тобі вручить,
Скомпонував кумедну передмову,
Лиш Перепада хмурий щось мовчить.
А на закінчення банальної тиради
Тебе, юначе, хочу попросить
Сходити до касира й, Бога ради,
Мені належні центи получить.
Я збився з ритму — тільки ти не лайся,
Недоліків технічних не шукай.
На цьому крапка. Гоголем тримайся,
Щасливий будь і, зрештою, —
гуд бай.

БІБЛОГРАФІЯ

ЗБІРКИ ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ ОКРЕМІ ВИДАННЯ

1. Тиша і грім / Післямова С. Крижанівського.— К.: Держлітвидав УРСР, 1962. — 159 с.
2. Цар Плаксі́й та Лоскотон: Казка: Для дошк. віку / Лл. А. Базилевича. — К.: Дитвидав УРСР, 1963. — 18 с., іл.
3. Земне тяжіння: Поезії / Передм. М. Сома. — К.: Молодь, 1964. — 119 с.
4. Подорож у країну Навпаки: Віршована казка: Для дошк. віку / Мал. О. Ткаченка. — К.: Дитвидав УРСР, 1964. — 16 с., іл.
5. Поезії / Вступ. ст. Б. Олійника. — К.: Молодь, 1966. — 206 с.
6. Цар Плаксі́й та Лоскотон: Казка: Для дошк. віку / Лл. А. Базилевича. — К.: Веселка, 1967. — 19 с.
7. Лебеді материнства: Поезія. Проза / Передм. О. Гончара. — К.: Молодь, 1981. — 344 с.
8. Цар Плаксі́й та Лоскотон: Казка: Для дошк. віку / Худож. А. Базилевич. — К.: Веселка, 1982. — 15 с.
9. Поезії / Упоряд. та приміт. В. В. Біленка; Вступ. ст. О. Т. Гончара. — К.: Рад. письменник, 1984. — 246 с., портр.
10. Цар Плаксі́й та Лоскотон: Казка: Для дошк. та мол. віку / Худож. А. Базилевич. — К.: Веселка, 1988. — 14 с.
11. Лебеді материнства: Поезія. Проза / Передм. О. Гончара. — Дніпропетровськ: Промінь, 1989. — 224 с.

ПОЕТИЧНІ ТВОРИ В ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАННЯХ ТА КОЛЕКТИВНИХ ЗБІРНИКАХ

12. "Де я не буду, що робить не стану..."; Леся Українка та ін.: (Вірші) // Черкас. правда. — 1957. — 1 груд.

13. З дитинства: (Вірш) // Дніпрові зорі: Альманах Черкас. літоб'єднання. — Черкаси. — 1957. — Вип. 3. — С. 63—64.

14. Не вмерла Україна: (Вірш) // Вітчизна. — 1958. — № 12. — С. 109.

15. “Пробігали села у розгоні...”; “Ми думаєм про вас. В погожі літні ночі...” та ін.: (Вірші) // Дніпрові зорі: Альманах Черкас. літоб'єднання. — Черкаси. — 1958. — Вип. 4. — С. 61—63.

16. Умань: (Вірш) // Черкас. правда. — 1961. — 14 жовт.

17. Червоні конвалії: (Поема) // Черкас. правда. — 1962. — 14 січ.

18. Верба; “Впало сонце в вечірню куряву...” та ін.: (Вірші): Із збірки “Тиша і грім” // Черкас. правда. — 1962. — 15 квіт.

19. “Ми думаєм про вас. В погожі літні ночі...”; Дід умер та ін.: (Вірші) // Дніпро. — 1962. — № 6. — С. 84—88.

20. Люблю; Жорна: (Вірші) // Молодь України. — 1962. — 14 лип.

21. “Мріють крилами з туману лебеді рожеві...”; “Задивляюсь у твої вікна...” та ін.: (Вірші); “Троянди в траурі”: (Уривки з поеми) // Зміна. — 1962. — № 9. — С. 10.

22. О земле...: (Вірш) // Україна. — 1962. — № 23. — С. 17.

23. Батьківщині; Монархи та ін.: (Вірші) // Черкас. правда. — 1962. — 28 груд.

24. “Тей, нові Колумби й Магеллани...”; “Впало сонце в вечірню куряву...” та ін.: (Вірші) // Зміна. — 1963. — № 9. — С. 4—5.

25. Головешка; Мечі: (Вірші) // Дніпро. — 1963. — № 10. — С. 122.

26. “Світ який — мереживо казковел...”; “Тен у степу скрестилися дороги...” та ін.: (Вірші): Із збірки “Земне тяжіння” // Молода гвардія. — 1963. — 15 груд.

27. З вікна: (Вірш) // Дніпро. — 1964. — № 6. — С. 49.

28. “Я із надій будую човен...”; Маленькі сонця та ін.: (Вірші) // Зміна. — 1964. — № 8. — С. 10.

29. Повернення; “Я не бував за дальніми морями...”: (Вірші. З неопублікованого) // Черкас. правда. — 1967. — 8 січ.

Те ж // Поезія — 70. — К., 1970. — Вип. 1. — С. 63—64.

30. “Встає над нами сонце...”; Жовтневий марш та ін.: (Вірші) // Літ. Україна. — 1967. — 13 січ. — С. 3.

31. Жорна: (Вірш) // Ранок. — 1967. — № 11. — С. 4.

32. Тобі, партіє: (Вірш) // Черкас. правда. — 1967. — 15 груд.

33. Лебеді материнства: (Вірш) // Ранок. — 1968. — № 1. — С. 2.

Те ж // Товариш. — К., 1976. — С. 129.

- Те ж // Барвінок. — 1985. — № 1. — С. 8.
 Те ж // Зірка. — 1987. — 24 груд.
 Те ж // Молода гвардія. — 1988. — 8 берез.
 Те ж // Дошк. виховання. — 1988. — № 3. — С. 15.
34. На білих конях пронеслися роки; Матері; Безсмертні предки та ін.: (Вірші) // Вітчизна. — 1968. — № 7. — С. 5—8.
 35. "Гей, нові Колумби й Магеллани...": (Вірш) // Дніпро. — 1968. — № 10. — С. 24.
 36. Тобі, партіє; Матері: (Вірші. З неопублікованого) // Черкас. правда. — 1968. — 15 груд.
 37. Від серця поклонюсь: (Вірш) // Друг читача. — 1969. — 2 верес.
 Те ж // Жовтень. — 1970. — № 1. — С. 2—3.
 Те ж // Дніпро. — 1970. — № 4. — С. 13.
 Те ж // Початк. шк. — 1990. — № 4. — 2-га с. обкл.
38. Ровесники; "Ти знаєш, що ти — людина": (Вірші) // Молодь Черкащина. — 1971. — 7 січ.
 39. Жорна: (Вірш) // Вічний вогонь. — К., 1975. — С. 145—147.
 Те ж // Космічний акорд. — К., 1981. — С. 19—20.
 40. Безсмертні пращури: (Вірш) // Труд переростає у красу. — К., 1976. — С. 118.
 41. Лебеді материнства; "Світ який — мереживо казкове!.." та ін.: (Вірші) // Молодь Черкащини. — 1981. — 15 жовт.
 42. Цар Плаксіє та Лоскотю; Подорож у країну Навпаки: Казки // Симоненко В. Лебеді материнства: Поезія. Проза. — К., 1981. — С. 272—284.
 43. Язик: Балада // Балади. — К., 1981. — С. 186—187.
 44. Чуття великої любові: (Вірш) // Друг читача. — 1982. — 25 лют.
 45. "Скільки б не судилося страждати..."; Степ та ін.: (Вірші) // Моя Батьківщина. — К., 1983. — С. 132—137. — Текст парал. нім.
 46. "Сонце ясними бризками..."; Нареченій та ін.: З неопублікованих поезій / Передм. О. Каліхевича // Поезія — 84. — К., 1984. — Вип. 2. — С. 102—103.
 47. "Не бажаю я нічого, хочу тільки одного..."; Посвята та ін.: (Вірші) / Вступ. ст. О. Каліхевича // Літ. Україна. — 1985. — 3 січ. — С. 5.
 48. Грудочка землі; Серце моє в комсомолі: (Вірші) // Сіл. вісті. — 1985. — 8 січ.
 49. "Не бажаю я нічого, хочу тільки одного..."; Мандрівник та ін.: (Вірші) // Молодь Черкащини. — 1985. — 8 січ.
 50. Чуття великої любові; Завжди ми, Росіє, з тобою та ін.: (Вірші) // Черкас. правда. — 1985. — 8 січ.
 51. "Дивлюсь, не могу надивитись..."; Я не бував за дальніми морями... та ін.: (Вірші) // Зірка. — 1985. — 17 січ.

52. Поділи мою радість і муку; Лебеді материнства; “Я не хочу спокійним бути...” та ін.: (Вірші) // Україна. — 1985. — № 1. — С. 6—7.

53. Салюти миру: (Вірш) // Барвінок. — 1985. — № 5. — С. 3.

54. Салюти миру; Засівна та ін.: (Вірші) // Черкас. правда. — 1986. — 8 січ.

55. “Ти знаєш, що ти — людина...”: (Вірш) // Молода гвардія. — 1986. — 26 жовт.

56. Українська радянська поезія: Твори поетів, які ввійшли в літ. після 1958 р. // Антологія української поезії: В 6 т. — К.: Дніпро, 1986. — Т. 6. — С. 148—159.

57. “Я юності не знав. Нудотно і похмуро...”: (Вірш): Із збірки “Лебеді материнства” // Молодь Черкащини. — 1987. — 8 січ.

58. “Де я не буду, що робить це стану...”: (Вірш) // Зірка — 1987. — 23 квіт.

59. “Ну скажи — хіба не фантастично...”: (Вірш) // Соц. культура. — 1987. — № 8. — С. 23.

60. Ікс плюс ігрек: (Вірш) // Зірка. — 1987. — 12 листоп.

61. Завжди ми, Росіє, з тобою: (Вірш) // Барвінок. — 1987. — № 12. — С. 9.

62. Ще один протест; “Я в світ прийшов не лише пити й їсти...” та ін.: (Вірші) / Публ. В. Яременка // Молода гвардія. — 1988. — 8 січ.

63. Злодій; Курдському братові: (Вірші) // Молодь Черкащини. — 1988. — 10 берез.

64. Сторінки призабутої спадщини: Поет; Толока та ін.: (Вірші) “Калина зацвіла — стоїть казково біла...”; “Я вийшов з комбайна на лан...” та ін.: (Епіграми) / Публ. В. Яременка // Літ. Україна. — 1988. — 24 берез. — С. 6—7.

Те ж // Жулинський М. Із забуття — в безсмертя. — К., 1990. — С. 402—415.

65. “Проходять дні. Життя стікає...”; Біографія одного поета та ін.: (Вірші) // Дніпро. — 1988. — № 6. — С. 75—77.

66. “Скільки б не судилося страждати...”; Лист: (Вірші) // Черкас. правда. — 1988. — 18 верес.

67. “Де я не буду, що робить не стану...”; “Задивляюсь у твої зіниці...” та ін.: (Вірші) // Черкас. правда. — 1988. — 13 груд.

68. 47-й рік; “Ви, що складали псалми і оди...” та ін.: 3 недрукованої спадщини: (Вірші) // Молода гвардія. — 1988. — 16 груд.

69. “Скільки б не судилося страждати...”: (Вірш) // Культура і життя. — 1989. — 1 січ. — С. 5.

70. У вагоні; “Повертався пізно з косовиці...” та ін.: 3 раних маловідомих поезій, відібраних матір’ю поета // Черкас. правда. — 1989. — 8 січ.

71. "Світ який — мереживо казковел.."; Піч та ін.: (Вірші) // Сіл. вісті. — 1989. — 17 жовт.

72. Цар Плаксії та Лоскотон; Казка про Дурила; Подорож у країну Навпаки: Казки // Симоненко В. Лебеді материнства: Поезія. Проза. — Дніпропетровськ, 1989. — С. 165—182.

73. Україні; Курдському братові та ін. (Вірші) // Друг читача. — 1990. — 8 берез. — С. 1, 4.

74. Крик XX віку; Українська мелодія: (Вірші) // Літ. Україна. — 1990. — 6 груд. — С. 4.

75. Ще один протест; "Не докорю ніколи і нікому..." та ін.: Із поетичної спадщини Василя Симоненка // З матір'ю на самоті. — К., 1990. — С. 84—125.

ПРОЗОВІ ТВОРИ

76. Вино з троянд: (Новели і оповідання). — Львів: Каміляр, 1965. — 60 с. — (На добрий вечір. Б-чка оповідань).

77. Вино з троянд: (Новели та оповідання) // Симоненко В. Лебеді материнства: Поезія. Проза. — К., 1981. — С. 285—303.

Те ж // Симоненко В. Лебеді материнства: Поезія. Проза. — Дніпропетровськ, 1989. — С. 183—195.

78. Кукурікали півні на рушниках...: (Оповідання) // Літ. Україна. — 1962. — 9 жовт.

79. Вино з троянд: (Новела) // Рад. жінка. — 1963. — № 4. — С. 23.

Те ж // Радуга. — К., 1982. — Вип. 16. — С. 23—25.

80. Вино з троянд; Кукурікали півні на рушниках... та ін.: (Новела. Оповідання) // Дніпро. — 1964. — № 1. — С. 92—99.

81. Дума про діда: (Оповідання) // Зміна. — 1964. — № 1. — С. 3.

82. По науку; Друг сімейства та ін.: (Новели) // Соц. культура. — 1988. — № 12. — С. 6—7.

83. Огуда: Мал. повість / Публ. М. Шудрі; Г. В. Щербань; Мал. В. Шевченка // Україна. — 1988. — № 48. — С. 8—9; № 49. — С. 20—21.

84. Огида: (Мал. повість) // Дзвін. — 1990. — № 1. — С. 56—61.

85. Огидач: (Оповідання) // Україна. — 1990. — № 1. — С. 8—9.

ПУБЛІЦИСТИЧНІ ТА ЛІТЕРАТУРНО-КРИТИЧНІ НАРИСИ

86. Наша рідна Вітчизна: (Ст.) // Молодь Черкащини. — 1962. — 27 лип.

Те ж // Симоненко В. Лебеді материнства: Поезія. Проза. — К., 1981. — С. 327—330.

Те ж // Черкас. правда. — 1988. — 13 груд.

Те ж // Симоненко В. Лебеді материнства: Поезія. Проза. — Дніпропетровськ, 1989. — С. 212—219.

87. Обов'язок коханця: (Ст.) // Молодь Черкащини. — 1968. — 12 груд.

88. Декорації і живі дерева: (Ст.) // Симоненко В. Лебеді материнства: Поезія. Проза. — К., 1981. — С. 331—335.

Те ж // Симоненко В. Лебеді материнства: Поезія. Проза. — Дніпропетровськ, 1989. — С. 215—219.

89. Окрайці думок: (Щоденникові записи) // Дніпро. — 1988. — № 6. — С. 71—77.

90. Гончар О. Т. Твори: В 7 т. Таврія: Роман; Перекоп: Роман / Приміт. В. Коваля. — К.: Дніпро, 1987. — Т. 2. — 717 с.

Рец.: Симоненко В. Новий роман О. Гончара ("Перекоп") // Черкас. правда. — 1957. — 1 верес.; Літ. Україна. — 1983. — 14 лип. — С. 5.

91. Початок дороги // Слово і час. — 1990. — № 1. — С. 34—35. Аналіз творчості І. Драча.

САТИРИЧНІ ТВОРИ

92. Вино з троянд; Посмішки нікого не ображають; Сірий пакет та ін.: (Гуморески) // Симоненко В. Лебеді материнства: Поезія. Проза. — К., 1981. — С. 304—326.

Те ж // Симоненко В. Лебеді материнства: Поезія. Проза. — Дніпропетровськ, 1989. — С. 195—211.

93. Скарга: (Сатир. вірш) // Зміна. — 1959. — № 10. — С. 21.

94. Неймовірне інтерв'ю; Психологічний поєдинок та ін.: (Гумористичні твори) // Літ. Україна. — 1964. — 10 квіт. — С. 3.

95. Їм справді однаково; Камінь та ін.: (Усмішки) // Соц. культура. — 1966. — № 11. — С. 44—45.

96. Пародії, жарти, байки: Лист Григорія Сковороди; Пересторога славолюбцеві та ін. / Вступ. замітка В. Лисенка // Молодь Черкащини. — 1969. — 13 берез.

Те ж // Дніпро. — 1969. — № 3. — С. 123—125.

97. Лист до всесвітнього обивателя; Веселий похорон та ін.: (Вірші) // Прапор. — 1985. — № 1. — С. 186—187.

98. Казка про Дурила: (Сатир. вірш.) / Передм. і публ. В. Яременка // Молода гвардія. — 1987. — 12 груд.

Те ж // Україна. — 1988. — № 22. — С. 9—11.

Те ж // Молодь Черкащини. — 1988. — 25—31 лип. (№ 31). — С. 7—8.

Те ж // Поезія-88. — К., 1988. — Вип. 1. — С. 165—171.
Те ж // Симоненко В. Лебеді материнства: Поезія. Про-
за. — Дніпропетровськ, 1989. — С. 170—176.

ВІРШІ, ПОКЛАДЕНІ НА МУЗИКУ

99. Засівна / Муз. І. Маркотенка // Співає Черкащина. — К., 1963. — Вип. 2. — С. 28—29.

100. Чекаля / Муз. А. Чекаля // Співає Черкащина. — К., 1963. — Вип. 2. — С. 56.

101. Безсмертному Кобзареві: Кантата для чоловічого хору / Муз. Я. Цегляра // Співає Черкащина. — К., 1964. — Вип. 3: Безсмертному Кобзареві: Кантати, хори та пісні композиторів і поетів Черкащини. — С. 3—20.

102. Кризь століття / Муз. А. Чекаля // Співає Черкащина. — К., 1964. — Вип. 3: Безсмертному Кобзареві: Кантати, хори та пісні композиторів і поетів Черкащини. — С. 33—36.

103. Можливо, знову заgrimлять гармати / Муз. А. Чекаля // Зоря комунізму. — 1965. — 23 лют.

104. Виростеш ти, сиву / Муз. П. Майбороди // Молодь Черкащини. — 1971. — 7 січ.

Те ж // Популярні пісні українських радянських композиторів. — К., 1976. — С. 70—74;

Те ж // Майборода М. Моя стежина. — К., 1984. — С. 67—72.

105. Сивові / Муз. А. Пашкевича // Черкас. правда. — 1985. — 8 січ.

106. Сивові / Муз. А. Пашкевича; Сл. В. Симоненка; Викон. Тріо бандуристок: М. Голенко, Т. Гриценко, Н. Писаренко // Тріо бандуристок: М. Голенко, Т. Гриценко, Н. Писаренко.

107. Ти на землі — людина / Муз. О. Морозова; Сл. В. Симоненка; Викон. ВІА “Смерічка” // “Смерічка”: Вокально-інструм. ансамбль.

ТВОРИ ПОЕТА В ПЕРЕКЛАДІ РОСІЙСЬКОЮ МОВОЮ

108. Избранная лирика / Пер. с укр. Л. Смирнова. — М.: Молодая гвардия, 1968. — 32 с. — (Б-чка избр. лирики).

109. Лебеди материнства: (Стихи. Поэма. Сказки) / Пер. с укр. Предисл. Б. Олейника; Худож. А. А. Еремин. — М.: Сов. писатель, 1985. — 175 с.

110. Печь: (Стих.) // Сел. молодежь. — 1964. — № 1. — С. 3.

111. Прощание со старой хатой; Моя родословная и др.: (Стихи) / Пер. с укр. Н. Старшинова, В. Юрченко; Предисл. Н. Ушакова // Дружба народов. — 1964. — № 9. — С. 121—123.

112. "Мы думаем о вас. Погожей летней ночью...": (Стих.) / Пер. с укр. А. Чепурова // Звезда. — 1967. — № 10. — С. 10.

113. Маленькие солнца; Жернова: (Стихи) / Пер. с укр. Л. Смирнова // Поэзия: Альманах. — М., 1968. — Вып. 1. — С. 90—91.

114. Край любимый; Слышу голос: (Стихи) / Пер. с укр. Л. Смирнова // Юность. — 1968. — № 7. — С. 4.

115. Моему народу: (Стих) / Пер. с укр. Л. Смирнова // Наш современник. — 1969. — № 12. — С. 90.

116. Ровесникам: (Стих.) // Вожатый. — 1972. — № 11. — С. 16.

117. Все в тебе прекрасно и священо...: Моя родословная; Из народного и др.: (Стихи) / Вступ. заметка В. Олейника; Пер. с укр. Г. Еремеева, Л. Смирнова, Н. Котенко // Дружба народов. — 1985. — № 2. — С. 132—134.

118. "Как бы жизнь ни мjala...": (Стих.) / Пер. с укр. А. Соловьева // Простор. — 1988. — № 8. — С. 45.

ЛІТЕРАТУРА ПРО ОКРЕМІ ТВОРИ ТА ЗБІРКИ

ТИША І ГРІМ

Поетичний збірник. 1962

119. Голубничий І. Добрий почин // Черкас. правда. — 1962. — 29 серп.

120. Гриняк М. Тиші не буває // Рад. Україна. — 1962. — 17 листоп.

121. Кисельов Й. Шукання самого себе // Літ. Україна. — 1962. — 23 листоп.

122. Равлюк Н. Голос сильний, свіжий // Правда України. — 1962. — 30 нояб.

123. Кацнельсон А. Весняний грім // Україна. — 1963. — № 12. — С. 20.

124. Ковалевський В. Треба викреслювати зайве // Вітчизна. — 1963. — № 6. — С. 210—213.

125. Ходацький Л. Самобутня поезія // Літ. Україна. — 1965. — 2 берез. — С. 2.

ЦАР ПЛАКСІЙ ТА ЛОСКОТОН

Казка для дітей. 1963

126. Латавський В. Світланка копилить губку // Літ. Україна. — 1964. — 29 груд. — С. 2.

127. Латавський В. Коштовні дарунки // Жовтень. — 1965. — № 8. — С. 151—152.

ЗЕМНЕ ТЯЖІННЯ

Поезії. 1964

128. Негода М. Лебедина пісня Василя Симоненка // Черкас. правда. — 1964. — 29 листоп.
129. Лупій О. Лебеді материнства // Літ. Україна. — 1964. — 15 груд. — С. 3.
130. Біличенко Ж. На семи вітрах // Жовтень. — 1965. — № 2. — С. 138—140.
131. Тернавський М. “Треба великим бути” // Літ. Україна. — 1965. — 2 берез. — С. 2.
132. Брюгген В. Зачарований світом // Прапор. — 1965. — № 3. — С. 82—84.
133. Гуцало Є. З пристрасстю любові // Дніпро. — 1965. — № 3. — С. 151—153.
134. Гуцало Е. “Как мне даровано богато” // Дружба народів. — 1965. — № 6. — С. 266—267.

ПОДОРОЖ У КРАЇНУ НАВПАКИ

Віршована казка для дітей. 1964

135. Голубничий І. “Подорож у країну Навпаки” // Черкас. правда. — 1964. — 29 трав.
136. Латаєвський В. Світланка копилить губку // Літ. Україна. — 1964. — 29 груд. — С. 2.
137. Латаєвський В. Коштовні дарунки // Жовтень. — 1965. — № 8. — С. 151—152.

ПОЕЗІЇ

Збірник. 1966

138. Макаров А. Поезія лишається з нами // Ранок. — 1967. — № 1. — С. 12.

ЛЕБЕДИ МАТЕРИНСТВА

Поезія. Проза. 1981

139. Олійник Б. Іспит часом // Літ. Україна. — 1981. — 4 серп. — С. 2.
140. Никанорова О. Серце, повне любові // Дніпро. — 1982. — № 4. — С. 135—138.

ЛЕБЕДИ МАТЕРИНСТВА

Стихи. Поэма. Сказки. 1985

141. Соловей Э. Уроки поезии, уроки перевода // Літ. обозрение. — 1985. — № 10. — С. 56—58.
142. Мельник Я. “Я воскрес, чтобы жить на свете...” // Дружба народів. — 1989. — № 2. — С. 257—259.

КАЗКА ПРО ДУРИЛА

Сатир. вірш. /Поезія, К., 1988. — Вип. 1/

143. Яременко В. Лебедина пісня Василя Симоненка // Україна. — 1988. — № 22. — С. 9—11.

144. Яременко В. Лебедина пісня поета // Поезія-88. — К., 1988. — Вип. 1. — С. 163—164.

145. Мельник Я. “Я воскрес, чтобы жить на свете...” // Дружба народів. — 1989. — № 2. — С. 257—259.

ДІД УМЕР

Вірш. /Лебеді материнства: Поезія.

Проза. — Дніпропетровськ, 1989/

146. Каневська О. І. “Поезія — це завжди неповторність...” // Укр. мова і літ. в шк. — 1989. — № 3. — С. 24—29.

ВИНО З ТРОЯНД

Оповідання і новели. 1965

147. Дорошенко І. Мова таланту // Літ. Україна. — 1966. — 7 січ. — С. 3.

148. Ярмульський А. “Вино з троянд” // Черкас. правда. — 1966. — 16 січ.

149. Семенчук І. “Вино з троянд” // Молодь України. — 1966. — 27 берез.

150. Білан М. Відкриваючи духовні острови... // Жовтень. — 1966. — № 4. — С. 139—141.

151. Маценко І. Поезія в прозі // Вітчизна. — 1966. — № 4. — С. 192—193.

ОКРАЙЦІ ДУМОК

Щоденникові записи /Дніпро. — 1988. — № 6/

152. Яременко В. Духовні острови // Дніпро. — 1988. — № 6. — С. 69—70.

* * *

153. Коваль В. Рядок з бібліографії: Коментар до маловідомої публікації В. Симоненка (рецензії на роман О. Гончара “Перекоп”) // Літ. Україна. — 1983. — 14 лип. — С. 5.

ПРО ЖИТТЯ І ТВОРЧІСТЬ В. СИМОНЕНКА

154. Лауреат Республіканської комсомольської премії імені Миколи Островського // Літ. Україна. — 1989. — 29 черв. — С. 1.

Поет В. Симоненко відзначений премією (посмертно) за утвердження високими художніми засобами чіткої гуманістичної позиції, громадянськості та патріотизму.

155. Історія української літератури: У 2 т. — Т. 2. Радянська література / АН УРСР. Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка; Редкол.: І. О. Дзєверін (голова) та ін. — К.: Наук. думка, 1988. — 742 с.

Про В. А. Симоненка див.: "Показчик імен і назв", с. 737.

156. Симоненко Василь Андрійович (8.І.1935 — 14.ХІІ. 1963) // УРЕ. — 2-е вид. — К., 1983. — Т. 10. — С. 158.

157. Василь Симоненко // Письменники Радянської України. 1917—1987: Біобібліогр. довід. — К., 1988. — С. 539.

158. Адамчук С. Невеличкі розповіді про велике життя (В. А. Симоненка) // Літ. Україна. — 1964. — 31 січ. — С. 2.

159. Гришай І. Слово читача: Про прозу В. Симоненка // Вітчизна. — 1964. — № 9. — С. 215.

160. Таранюк А. Погляд добрих очей не забуду // Молода гвардія. — 1965. — 17 лют.

Спогади про поета.

161. Негода М. Еверест підлості // Черкас. правда. — 1965. — 17 квіт.

162. Олійник Б. Ще не повернувся з плавання... // Літ. Україна. — 1966. — № 4. — С. 4.

Про В. Симоненка та його твори.

163. Лисенко В. Витязь поезії // Вітчизна. — 1967. — № 3. — С. 154—164.

164. Шевченко А. Так він писав, так він жив // Шевченко А. Червоні коні. — К., 1967. — С. 33—42.

165. Кореневич Л. Світять чесно його слова // Прапор. — 1968. — № 4. — С. 65—69.

166. Коротич В. Слова, оставленные нам // Комс. правда. — 1968. — 21 авг.

О жизни и творчестве украинского поэта В. Симоненко.

167. Дашківський М. Поет-комуніст // Молодь Черкащини. — 1971. — 7 січ.

168. Мужній голос Симоненка // Молодь Черкащини. — 1973. — 11 груд.

169. Жук П., Дашківський М. Не повернувся з відраждення // Молодь Черкащини. — 1981. — 15 жовт.

Штрихи до портрета В. Симоненка.

170. Моренець В. Василь Симоненко: Філософія почуття // Вітчизна. — 1981. — № 11. — С. 173—181.

Те ж // Моренець В. П. На відстані серця: Літ.-критич. ст., нариси, есе. — К., 1986. — С. 82—104.

171. Гончар О. Витязь молоді української поезії // Симоненко В. Лебеді материнства: Поезія. Проза. — К., 1981. — С. 5—10.

Те ж // Гончар О. Твори: В 7 т. — К., 1988. — Т. 6. — С. 625—629.

Те ж // Симоненко В. Лебеді материнства: Поезія. Проза. — Дніпропетровськ, 1989. — С. 5—9.

172. Слабошпицький М. Земне тяжіння // Наука і культура. Україна, 1981: Щорічник. — К., 1982. — С. 368—371.

Літературна спадщина В. Симоненка.

173. Носач С. З Батьківщиною в серці // Трудова слава. — 1983. — 8 січ.

Творчий доробок поета.

174. Павличко Д. Василь Симоненко // Павличко Д. Над глибинами: Літ.-критич. ст. і виступи. — К., 1983. — С. 150—152.

175. В океані рідного народу // Молодь України. — 1985. — 8 січ. Спогади О. Гончара, Б. Олійника, М. Сингаївського, Т. Коломієць про В. Симоненка.

176. Зленко В. Поетова зоря // Сіл. вісті. — 1985. — 8 січ.

177. Негода М. Нев'януче слово: До 50-річчя з дня народження В. Симоненка // Черкас. правда. — 1985. — 8 січ.

178. Сердюк Ю. Слово поета // Комс. знамя. — 1985. — 8 янв.

179. Три спогади (П. Жука, М. Негоди, М. Дашківського про В. Симоненка) // Молодь Черкащини. — 1985. — 8 січ.

180. Шлапак Д. Незгасна зоря поета // Рад. освіта. — 1985. — 8 січ.

181. Олійник Б. Вітер часу не остудить // Літ. Україна. — 1985. — 10 січ.

Те ж // Наука і культура. Україна: Щорічник. — К., 1986. — Вип. 20. — С. 354—359.

Життєвий і творчий шлях В. Симоненка.

182. Брюховецький В. ...Хто найдужче любить життя (Штрихи до портрета В. Симоненка) // Укр. мова і літ. в шк. — 1985. — № 1. — С. 189—210.

183. Льницький М. "В твоєму імені живу" // Прапор. — 1985. — № 1. — С. 160.—169.

Те ж // Льницький М. У вимірах часу: Літ.-критич. ст. — К., 1988. — С. 189—210.

Лірика В. Симоненка.

184. Латавський В. Г. Вибрати не можна тільки Батьківщину // Почат. шк. — 1985. — № 1. — С. 77—78.

- Дітям про творчу спадщину В. Симоненка.
185. Шевчук В. Поет складної простоти // Україна. — 1985. — № 1. — С. 4—5.
186. Никанорова О. І. Серце, повне любові: Поезія В. Симоненка // Никанорова О. І. Поезії одвічна краса. — К., 1986. — С. 75—84.
187. Обговорення поезії М. Вінграновського і В. Симоненка 8 січ. 1963 року. Стенограма // Літ. Україна. — 1987. — 1 жовт.
188. Дашківський М. Древо пам'яті // Молодь Черкащини. — 1988. — 7 січ.
- Спогади про В. Симоненка.
189. Жулинський М. Василь Симоненко (1935—1963) // Літ. Україна. — 1988. — 24 берез. — С. 6—7.
- Те ж // Жулинський М. Із забуття — в безсмертя. — К., 1990. — С. 397—401.
190. Пам'ять: Монолог матері поета // Черкас. правда. — 1988. — 13 груд.
- Публікація фото В. Симоненка.
191. Лященко О. Провісник перебудови // Черкас. правда. — 1989. — 8 січ.
192. Вінграновський М. Всі ми з одного часу і з одного народу: Слово про поета // Київ. — 1989. — № 3. — С. 8—9.
193. Бердник І. Спогадання про альма-матір, або Квіти Василеві Симоненку // Літ. Україна. — 1989. — 24 серп. — С. 6.
194. Біленько В. Поезія — це прекрасна мудрість // Сіл. вісті. — 1989. — 17 жовт.
- Нотатки про творчість В. Симоненка.
195. Дзюба І. Більший за самого себе // Наука і культура. Україна: Щорічник. — К., 1989. — Вип. 23. — С. 310—323.
- Творчий світ В. Симоненка.
196. Ткаченко А. Від олівця до видання: Про потребу текстологічного дослідження творчості Василя Симоненка // Літ. Україна. — 1990. — 4 січ. — С. 4.
197. Ястребова Д. Невгасиме // Черкас. правда. — 1990. — 7 січ. — С. 4—5.
- Літературний портрет В. Симоненка.
198. Мицик В. Голосом народу // Шевченків. край. — 1990. — 13 січ.
- Творчий пошук В. Симоненка.
199. Ткаченко А. Нерозкрита грань // Слово і час. — 1990. — № 1. — С. 32—33.
- В. Симоненко як літературний критик.
200. Ткаченко А. "...І знову воскресав..." // Україна. — 1990. — № 1. — С. 7.
- Про твори В. Симоненка, які раніше не публікувалися.

201. Василь Симоненко (1935—1963) // Слово і час. — 1990. — № 3. — С. 87—90. — Бібліогр. в приміт.

202. Сверстюк С. Симоненко — ідея // Слово і час. — 1990. — № 9. — С. 30—33.

До творчого портрета поета.

203. Носач С. Слово про Василя Симоненка // Молодь Черкащини. — 1990. — 15—21 жовт. (№ 42). — С. 7.

204. Тельнюк С. Лицар поезії: Спогад про Василя Симоненка (та загалом про атмосферу літ. життя 60-х років) // Молодь України. — 1990. — 17, 18, 21, 23 жовт.

205. Ткаченко А. Спогад про спогад, або Спроба нетрадиційного коментаря // Слово і час. — 1991. — № 1. — С. 38—49.

Ідея написання С. Тельнюком книжки спогадів про В. Симоненка “Лицар поезії”.

206. Костюченко В. Тяжіння правди і “плавкі повороти” // Літ. Україна. — 1990. — 6 груд. — С. 4.

Аналіз творчості В. Симоненка.

207. З матір'ю на самоті / Авт. та упоряд. М. Д. Сом. — К.: Молодь, 1990. — 128 с.: фотоіл.

Про життєвий і творчий шлях В. Симоненка ведуть діалог мати поета Г. Ф. Симоненко-Щербань та письменник М. Сом. Також включені оповіді видатних діячів укр. культури, спогади товаришів поета, його рідних і близьких.

Рец.: Смолянський Ю. “З матір'ю на самоті” // Черкас. правда. — 1990. — 9 жовт.

208. Олійник Б. Вітер часу не остудить...: До 50-річчя з дня народження В. Симоненка // Олійник Б. І. Крилиці моралі та духовна посуха: Ст., виступи, публіцист. роздуми, інтерв'ю. — К., 1990. — С. 90—98.

209. Сповнений любові та добра... / Авт. та упоряд. В. А. Гончаренко. — Черкаси: Ред.-вид. відділ облпреси, 1990. — 112 с.: фотоіл.

Екскурс у творчість Василя Симоненка черкаського періоду життя.

210. Ткаченко А. О. Василь Симоненко: Нарис життя і творчості. — К.: Дніпро, 1990. — 312 с.

Рец.: Добролюб А. “В океані рідного народу...” // Черкас. край. — 1991. — 4 січ.

211. Сердюк-Баран Л. Непоправний мрійник... // Черкаси. — 1991. — 9 січ. — С. 6.

Спогади сестри поета В. Симоненка.

212. Суховершко Г. Життя без прикрас: Слово — пам'ять про поета і публіциста (В. Симоненка) // Черкас. край. — 1991. — 9 січ.

213. Гончаренко В. Сповнений любові та добра // Серп і молот. — 1990. — 20, 25, 27 верес., 4, 11 жовт.

214. Гончаренко В. Я хочу пити сонячні настой // Світло комунізму. — 1990. — 17, 24 листоп., 1, 8, 15, 22 груд.

ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ ПОЕТА

215. Лауреати Республіканської комсомольської премії імені Миколи Островського // Літ. Україна. — 1989. — 29 черв. — С. 1.

Бюро ЦК ЛКСМ України присудило позачергову премію у галузі літератури поетам В. А. Симоненку і М. В. Шевченку.

216. Два лауреати з Черкас // Черкас. правда. — 1989. — 2 лип.

Республіканська комсомольська премія імені М. Островського присуджена поету В. Симоненку (посмертно) і народному ансамблю танцю “Черкашанка” Черкаського педагогічного інституту.

217. Премія імені видатного земляка // Черкас. правда. — 1988. — 10 січ.

Засновано республіканську премію імені Василя Симоненка. Вона присуджується за кращу поетичну книгу молодого автора.

218. Голобородько В. Премія імені В. Симоненка — республіканська // Черкас. правда. — 1987. — 19 груд.

219. Малежик В. Премія імені Василя Симоненка // Друг читача. — 1986. — 11 верес.

Премія імені Василя Симоненка заснована правлінням Черкаської обласної організації Спілки письменників України та ДТЛК.

220. Ванцак Б. Колгоспна премія імені Василя Симоненка // Літ. Україна. — 1973. — 16 берез. — С. 2.

Колгоспну премію імені Василя Симоненка впроваджено в його рідному селі Біївцях Лубенського району Полтавської області.

221. Васильченко М. Постаць поета оживає в граніті // Черкас. правда. — 1967. — 15 груд.

Про відкриття в Черкасах надгробного пам'ятника В. Симоненку.

222. Повернувся з плавання // Робітн. газ. — 1967. — 31 груд.

Надгробний пам'ятник поету В. Симоненку в Черкасах.

223. Чехун В. Автограф на віки // Пам'ятники України. — 1971. — № 4. — С. 29—30.

Пам'ятник на могилі поета В. Симоненка в м. Черкасах.

Скульптор С. Грабовський, архітектор М. Кириленко. Фото.

224. Білоус Г. Лебеді материнства: Триптих // Ранок. — 1982. — № 1. — С. 8—9.

Пам'ятник на могилі В. Симоненка в Черкасах. Фото.

225. Добролюб А. Пам'яті поета // Черкас. правда. — 1986. — 15 січ.

Меморіальна дошка на честь В. Симоненка відкрита в Черкасах.

226. Мирейко А. Ювілей втязя поезії // Черкас. правда. — 1990. — 11 січ.

Відкриття меморіальної дошки на честь В. Симоненка в Черкасах.

227. Логвиненко Ю. Глибока шана // Дніпро. — 1986. — № 7. — С. 137.

Відкриття меморіальної дошки на честь поета В. Симоненка в селі Біівцях Лубенського району Полтавської області.

228. Імені Василя Симоненка // Молодь Черкащини. — 1985. — 8 січ.

Черкаський виконавчий комітет міської Ради народних депутатів прийняв рішення перейменувати вулицю Театральну на вулицю імені Василя Симоненка; Вирішено також встановити меморіальну дошку на будинку № 345 по вулиці Шевченка, де жив поет.

229. Яшембська І. “Живу не лише за себе...” // Друг читака. — 1990. — 13 верес. — С. 7.

У Черкаській СШ № 33 створено музей-кімнату Василя Симоненка.

230. Гончаренко В.: Літературно-меморіальна екскурсія “Василь Симоненко”. — Черкаси: Черкас. ред.-вид. відд. обл. поліграфвидаву, 1990. — 1 л., склад. на 4 с.

231. Гоян Я. “Комуністична радосте моя!” // Рад. Україна. — 1985. — 11 січ.

Про літературний вечір у Києві, присвячений ювілею поета.

232. Майдаченко П. Вечір пам'яті Василя Симоненка // Рад. літературознавство. — 1985. — № 3. — С. 79.

233. Пам'яті поета // Черкас. правда. — 1985. — 10 січ.

234. Крила материнства // Черкас. правда. — 1986. — 8 січ.

Творчість В. Симоненка в центрі уваги композиторів, читців, співаків Черкащини.

235. Смолянський Ю. Вінок пам'яті (черкашан В. Симоненку) // Черкас. правда. — 1989. — 8 січ.

236. Гончаренко В. А. У вінок симоненківської слави // Я хочу пити сонячні настої. — Черкаси, 1990. — С. 31—34.

Те ж // Гончаренко В. А. Словнений любові та добра... — Черкаси, 1990. — С. 31—34.

237. “Нехай серця не знають супокою...” // Черкас. правда. — 1990. — 8 груд.

Літературна сторінка, присвячена пам'яті В. Симоненка. Перші симоненківські читання в Черкасах.

238. Живе лиш той, хто не живе для себе... // Черкас. правда. — 1990. — 7 січ. — С. 4—5.

До 55-річчя з дня народження В. Симоненка. Статті.

239. Кузьменко В. Любов до творчості поета // Черкас. правда. — 1989. — 8 січ.

Вшанування пам'яті В. Симоненка в клубі "Олімп" при бібліотеці промислового об'єднання "Темп".

240. Смолякський Ю. І жменя снігу // Черкас. правда. — 1990. — 8 груд.

Спогади про похорон В. Симоненка.

241. Логвиненко Ю. "Горів для тебе, мій народі": Дні пам'яті В. Симоненка на Полтавщині // Зоря Полтавщини. — 1988. — 18 груд.

242. Сніжко М. І білява хата... // Молодь Черкащини. — 1985. — 8 січ.

Вшанування пам'яті В. Симоненка в с. Біівці Лубенського району Полтавської області, де народився поет.

243. Василь Симоненко: (Портр.) / Худож. В. Я. Євтушевський // Нар. творчість та етнографія. — 1989. — № 4. — Вклейка між с. 16—17.

В. СИМОНЕНКО В ХУДОЖНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

244. Лесьєв К. Поет: (Вірш) // Молодий комунар. — 1983. — 9 квіт.

245. Затулівітер В. Свято Василя Симоненка: (Вірш) // Червоний промінь. — 1985. — 8 серп.

246. Кузьменко-Волошина В. В селі поета: (Вірш) // Черкас. правда. — 1986. — 8 січ.

247. Гарін Ф. Серця знамено: (Вірш) // Комсомолец Полтавщини. — 1986. — 8 квіт.

248. Соя Б. Василеві Симоненку: (Вірш) // Укр. мова і літ. в шк. — 1986. — № 9. — С. 78.

249. Дехтерук О. Василеві Симоненку: (Вірш) // Зміна. — 1986. — 18 груд.

250. Драч І. В. Симоненкові: (Вірш) // Молода гвардія. — 1988. — 16 груд.

Те ж // З матір'ю на самоті. — К., 1990. — С. 64.

Те ж // Я хочу пити сонячні настої. — Черкаси, 1990. — С. 103.

251. Коломієць Т. Пам'яті Василя Симоненка: (Вірш) // Молода гвардія. — 1988. — 16 груд.

Те ж // З матір'ю на самоті. — К., 1990. — С. 82.

Те ж // Я хочу пити сонячні настої. — Черкаси, 1990. — С. 104.

252. Стельмах Б. Симоненкові: (Вірш) // Молода гвардія. — 1988. — 16 груд.

253. Малиновський М. Гріє душу твоє ім'я: (Вірш) // Молодь Черкащини. — 1988. — 12—18 груд. (№ 51). — С. 2.

254. Підпалій В. Василеві Симоненкові: (Вірш) // Поезія — 88. — К., 1988. — Вип. 2. — С. 81—83.

255. Замулко Н. Пам'яті В. Симоненка: (Вірш) // Комсомолец Запоріжжя. — 1989. — 18 берез. — С. 8.

256. Забудський І. Той, хто іде: (Вірш) // Черкас. правда. — 1990. — 7 січ. — С. 5.

257. Руднев С. Рід (Василеві Симоненкові): (Вірш) // Черкас. правда. — 1990. — 7 січ. — С. 5.

258. Софієнко О. 1963 рік: (Вірш) // Черкас. правда. — 1990. — 7 січ. — С. 5.

259. Віграновський М. Пам'яті Василя Симоненка: (Вірш) // З матір'ю на самоті. — К., 1990. — С. 62—63.

260. Гончаренко В. Тривога (Пам'яті Василя Симоненка): (Вірш) // Я хочу п'яти сонячні настої. — Черкаси, 1990. — С. 102.

261. Левченко С. (Вірш, присвячений В. Симоненкові) // Сповнений любові та добра. — Черкаси, 1990. — С. 105.

262. Щеглюк В. Симоненка голос: (Вірш) // Я хочу п'яти сонячні настої. — Черкаси, 1990. — С. 106.

263. Дробний І. Школярюк із-під Полтави: (Вірш) // Черкас. край. — 1991. — 9 січ.

264. Вейцман М. Улиця Симоненко: (Поема) // Черкас. правда. — 1989. — 26 серп.

265. Носаць С. По схрещених мечях, або Остання ніч з життя поета Василя Симоненка: (Фрагмент з драми) // Молодь Черкащини. — 1990. — 1—7 січ. (№ 1). — С. 4.

266. Носаць С. По схрещених мечях (Остання ніч з життя поета Василя Симоненка): Фрагмент драми // Черкас. правда. — 1990. — 23 січ.

267. Негода М. Остання ніч: Уривки з поеми // Черкас. правда. — 8 груд.

268. Гончаренко Л. Зоря Симоненка: (Вірш) // Гончаренко Л., Струнка доля у тополі. — Черкаси. — 1991. — С. 12.

269. Гончаренко Л. В. Симоненкові: (Вірш) // Гончаренко Л. Іду до людей. — Черкаси, 1998. — С. 17.

ТЕМИ ДЛЯ АНАЛІЗУ ТВОРЧОСТІ В. СИМОНЕНКА

1. “Ти знаєш, що ти — людина” — лейтмотив поетичного життя Василя Симоненка.
2. Краса людських почуттів у ліриці поета.
3. Любов поета до рідної землі, перелита у слово. “... для співу свого, для думи своєї в щасливу мить народила його Україна. І він... синівською відданістю їй віддячив, напруженим чесним горінням душі” (Олесь Гончар).
4. Народні витoki творчості Василя Симоненка.

ЗМІСТ

Закоханий палко у рідний край. <i>В. А. Гончаренко</i>	5
--	---

ПОЕЗІЇ

“Я маленький льотчик...”	25
Першокурсниця	25
Мій Київ	26
“Буду тебе ждати там, де вишня біла...”	26
“Повертався пізно з косовиці...”	27
Про поезію	27
“Снігу, снігу сиплеться довкола...”	28
Лист	28
“Між думками зчинилися галас і бійка...”	28
Чуття великої любові	29
“Скільки хникають вже коханці...”	30
Серце моє в комсомолі	30
Собі самому	31
“Не докорю ніколи і нікому...”	32
“Я в світ прийшов не лише пити й їсти...”	32
Нареченій	32
“Немає смерті. І не ждять — не буде”	33
Компаньйонка	33
“Ти стояла під стеном, зіпершись на руку...”	34
Крізь століття	34
“Можливо, знову загримлять гармати...”	35
“Десь на горизонті хмара-хустка...”	36
Моя вина	36
У вагоні	36
Матері	37
Мандрівник	38
Безсмертні предки	38
Синій конверт	39
Посвята	39

Брама	40
Маленькі сонця	40
“Ти йшла з села дорогою гнилою...”	41
“Проходять дні. Життя стікає...”	42
Салюти миру	42
“Ти байдужа, як мертве місто...”	43
Завжди ми, Росіє, з тобою	43
“Ти до мене прийшла не із казки чи сну...”	44
Старість	44
“Вже день здається сивим і безсилим...”	44
Розкішні трупи	45
47-й рік	45
Можна	46
Чари ночі	46
“Не бажаю я нічого, хочу тільки одного...”	47
“Осіній вечір морозом дихав...”	47
Вона прийшла	47
“Щось нове у серці забриніло...”	48
Любов	48
“Ти спішила од мене...”	48
“Зимовий вечір...”	49
“Я тобі галантно не вклонюся...”	49
“Флегматично зима тротуаром поскрипує...”	50
“Коли б тобі бажав я сліз і муки...”	50
Межа	51
Українська мелодія	51
“Мені здавалась пошлою й бридкою...”	51
Малюсі	52
“Лаються, і плачуть, і сміються...”	52
Кривлякам	53
“Ви плачете? У вас, напевне, горе...”	53
“Не дивися так печально, брів похмуро не підводь”	54
Травневий акорд	54
“У душі мої...”	55
Квіти	56
“Набігла довга тінь на пристані...”	56
“Іду, не хрестячись, в дорогу...”	57
Комета і сірник	57
“Я не бував за дальніми морями...”	57
Тиша	58
“Я тут один, мов у чужому краї...”	58
“Я юності не знав. Нудотно і похмуро...”	59
Грудочка землі	59
“Ми думаєм про вас. В погожі літні ночі...”	60
“У маленьких очах відбивається світ...”	61
Ошукана могила	61
Ровесникам	62
“Я закоханий палко, без міри...”	62

Порада товаришеві з КДБ	63
Головешка	63
Верба	64
Дід умер	64
Косар	66
Ні, не вмерла Україна!	67
Дупло	67
“І у всьому така погорда...”	68
Мій родовід	68
Просте і рідне	69
“Хто у тому винен, я не знаю...”	70
Вклонися їй	71
“Може, ти зі мною надто строга...”	72
Тінь	72
“Ми усі по характеру різні...”	73
“Всі образи й кривди до одної...”	73
“Я і в думці обняти тебе не посмію...”	74
“Як хороше радіти без причини...”	74
Жорна	74
“Ніби краплі жовті, в темну воду...”	76
З дитинства	77
Спасибі	78
Муза і редиска	79
“І знову сам воюю проти себе...”	80
Дискусія в шафі	80
Чую	81
“Я не люблю зими — вона така убога...”	81
“Є в коханні і будні, і свята...”	82
Суперники	82
“Спади мені дощем на груди...”	84
“Моралісти нас довго вчили...”	84
“Я хочу бути несамовитим...”	85
Море радості	85
“Виє вітер, довго виє, навіть слухать обрида”	86
“Берези, в снігу занімілі...”	86
“Все було. Дорога закричала...”	87
“Ти не можеш мене покарати...”	87
Баба Онися	88
Прощання Федора Кравчука, колгоспного конюха, з старою хатою	89
Пучок суниць	89
Перший	91
Лист читачів поету	91
“Догліває холод мій у ватрі...”	92
Варвари	93
Уманським дівчатам	93
“Стільки в тебе очей...”	94
“Я дивлюся в твої перелякані очі...”	95

“В букварях ти наряджена і заспідничена...”	95
“Україно, п'ю твої зніці...”	96
“Прости мені, земле, дурість мою”	97
Дерев'яний ідол	97
Степ	98
Лист до всесвітнього обивателя	98
Ікс плюс ігрек	99
Абажури	100
Чадра	100
Нудний карнавал	101
“Впало сонце в вечірню куряву”	101
Сірий солдат	102
“Юність в інших завше загадкова”	103
Ювілейний слей	104
“Ой майнули білі коні...”	105
Піч	105
“Ви, що складали псалми і оди...”	106
Одурена	106
“Древній, обікрадений народ!”	107
“Де я не буду, що робить не стану...”	107
До суєсловів	107
Містикові, що неймовірно прудко втікав од поїзда	108
Я...	108
Пересторога славолюбцеві	109
Лебеді материнства	109
“Я чекав тебе з хмари рожево-ніжної...”	110
“Я чую у ночі осінні...”	111
Закохана	112
Пішла	112
“Може, так і треба неодмінно...”	113
“Понеси мене на крилах, радосте моя...”	114
“На білих конях пронеслися роки...”	114
Осінній дисонанс	114
“Цвіла ромашка в полі на межі...”	115
“Верби й тополі, діброви й гаї...”	115
Вишивальниці	116
“Ні перед ким не станеш спину гнути...”	116
Повернення	116
“Встає над нами сонце, як вставало...”	118
Галасливому менторові	119
Самотність	120
“Ну скажи — хіба це фантастично...”	120
“Благословенна щедрість! Все від неї...”	121
Веселий похорон	121
“Найогидніші очі порожні...”	122
До папуг	122
“О земле з переораним чолом...”	123
Одинока матір	123

Злодій	124
Крапля в морі	125
Чекання	126
“Гей, нові Колумби й Магеллани...”	126
Завірюха	127
Крик ХХ віку	127
“Як не крути...”	128
“Через душі, мов через вокзали...”	129
Український лев	129
“Не лицемірити, не чванитись пихато...”	130
Герострат	130
“Навіщо бундючитися пихато...”	131
“Люди часто живуть після смерті...”	131
“Світ який — мереживо казковел...”	131
Монархи	132
“Ти знаєш, що ти — людина?”	132
“Скільки б не судилося страждати...”	133
“Чорні від страждання мої ночі...”	133
Помилка	134
“Минуле не вернеть...”	134
“І чудно, і дивно якось...”	135
Україні	136
Моя мова	136
“Там, у степу, схрестилися дороги...”	136
З вікна	137
“Задивляюсь у твої зіниці...”	137
Пророцтво 17-го року	138
“Розвели нас дороги похмурі...”	139
“Де зараз ви, кати мого народу?”	139
Покара	140
“І знову сам воюю проти себе...”	140
Невже?	141
“Люди — прекрасні”	142
“Торжествують...”	142
“Земле рідна! Мозок мій світліє...”	143
“Заспані сни оточили мене...”	143
“Говорю я з тобою мовчки...”	143
Перехожий	144
Не вір мені	145
Курдському братові	146
“Сниться мені невідома Італія...”	146
“Є тисячі доріг, мільйон вузьких стежинок...”	147
“Я тікаю від себе, від муки і втоми...”	147
Прирученим патріотам	148
Некролог кукурудзяному качанові, що згнив на заготпункті	149
Жебрак	149
“Сам собі підспівувать не стану...”	150
“Нашої заслуги в тім не бачу...”	150

“Я не помру від розпачу і муки...”	151
“Земля кричить. Шинкують кров'ю війни...”	151
Ворон	152
“Маленьке — не смішне...”	153
“В грудях набубнявіла тривога...”	153
“Заграє смерть іржавою трубою...”	153
“Прощай, мій зошите!”	154

СОНЕТИ

Леся Українка	155
Ще один протест	155
Шум полів (<i>Над “Кобзарем”</i>)	156
Ніч в озері	156
Гнівні сонети	157
1. Погода	157
2. Без назви	157
Я	158
Лев у клітці	158
Поет і природа	159
Поет	159
Русь	160
I	160
II	160
III	161

ПОЕМИ, ЛЕГЕНДИ, БАЛАДИ, НОВЕЛИ, ДУМИ, ПІСНІ

Тиша і грім	162
I	162
II	162
III	163
IV	164
V	164
VI	164
VII	165
VIII	165
IX	166
Симфонія прощання	166
Хлипання Голоду	168
Прокляття	172
Монолог перед іконами	172
Плач Ісуса	173
Дідова відповідь Ісусові	174
Червоні конвалії (<i>Поема</i>)	176
Бенкет	177
Конвалії	179
Тітка Варка	181

Батько	183
Кирпатий барометр	184
I. Замість вечірньої молитви	184
II. Погрози ночі	185
Танець пітекантропів	186
Хор генералів	187
Монолог маленького привида	187
III. Ранок	189
Хуліганська Іліада, або Посоромлення Гомера	190
I	190
II	190
III	190
IV	190
V	191
VI, VII, VIII, IX	191
X	191
XI	192
XII	192
Русалка (<i>Легенда</i>)	192
Язик (<i>Балада</i>)	196
Балада про зайшлого чоловіка	197
Кривда (<i>Новела</i>)	198
Дума про щастя	200
Пісенька	201
Переспів з народної	202
Пісня	202
Засівна	203

КАЗКИ

Цар Плаксій та Лоскотон	204
Цареве сімейство	204
Дядько Лоскотон	205
Арешт Лоскотона	206
Весілля в палаці	207
Звільнення Лоскотона	208
Продовження весілля	208
Подорож у країну Навпаки	210
Казка про Дурила	216
Речитатив старшин раю	218
Заповіт засновника раю	220

БАЙКИ

Вовк-миротворець	223
Лев ім'я змінив...	223
Хміль на Дубі	224
Ріка й Заплава	224
Мудра Паляниця	225
Суд	226

ВЕСЕЛИЙ ДРІБ'ЯЗОК
Сатиричні та гумористичні вірші

Дари Богдана	227
Мудра Сова	227
Причина успіху	227
Яке зухвальство!..	228
Толока	228
Сучасна лірика (<i>Чи не пародія, бува</i>)	228
Сторож	228
Два осли	229
Вовкам на зло	229
Виняток з діалектики	229
Скарга	229
Біографія одного поета	230
Годинник	230
Гаврилова агітація	231
Мудрий вихователь	231
"На мене Пес отой досаду наганя..."	231
Себе ж не видно	231
Два дурні	232
Дивний хан	232
Вказівка музи	232
Догматики	232
Одному сатирикові	233
Кандидат у науку	233
Чарочка	233

ЗАЯЧИЙ ДРІВ

Їм справді однаково	234
Балакучий ліхтар	234
Що правда, то правда	234
Камінь	234
Крилатий та безкрила	234
За діло б'ють	235
Така служба	235
А в кого ж...	235
Хвалилися миші	235
Квочка і Сито	235
Ховрах	235
Однобоке виховання	235
Є чого дивуватися	236
Свіженька новина	236
Аби почастивали	236
Є за що...	236
Мрія дармоїда	236
На конкурс кмітливих	236
Чорна зрада	236

Пророчий сон	236
Згадав про правду	237
Жертва закону	237
Чиряк	237
Дуби не гнуться до землі	237
Молот	238
Чи додумається?	238
Помстилися	238

ДРУЗЬЯМ І СОБІ НА ЗГАДКУ

Епіграми, посвяти

Ількові Берднику ("Пам'ятаєш, у ранки весняні...")	239
Ількові Берднику ("Завжди у нас була у всьому згода...")	239
В. Діденкові ("То для мене зовсім не морока...")	240
В. Симоненку	240
М. Сому	240
В. Діденкові (Автору збірки "Зацвітай, калино")	241
Відповідь Сому	241
Миколі Сому	241
"Якби поет..."	241
"Усе на світі бути може..."	242
Лучук	242
О. Лупій	243
Гуцало	243
Павличко	243
Дзюба	243
Масенко	243
Щоб знали як...	244
Тихіше, оратори балаганні!	244
Іванові Драчу	245
Сингай	245

МАНДРІВКА ПО ЦВИНТАРЮ

Низка епітафій

Затискувачеві критики	246
Бюрократові	246
Кляузникові	246
Заздрісникові	246
Холуєві	247
Плазунові	247
Любителю вказівок	247
Підозріливому	247
Брехунові	247
Запис у книзі вражень	248
Епітафія на моїй могилі?	248
Не дочекався...	248
Хабарникові	249

Кокетці	249
Роззяві	249
Менторові	249
Епігонові	249
Ледареві	249
Злодієві	249
Майстрові засідань	250
П'яничці	250
Кривляці	250
Псевдовченому	250
Метушливому	250
Вирвався на волю	250
Коментарі.....	251
Бібліографія	267

БІБЛІОТЕКА ШКОЛЯРА

Серія заснована
видавництвом "Наукова думка"
1997 року

**ВАСИЛЬ
СИМОНЕНКО**

**ТИ ЗНАЄШ,
ЩО ТИ — ЛЮДИНА**

**ВІРШІ, СОНЕТИ, ПОЕМИ,
КАЗКИ, БАЙКИ**

Київ, видавництво "Наукова думка"

Упорядник *В. А. Гончаренко*

Оформлення художника *І. М. Галушки*
Художній редактор *Р. І. Калиш*
Технічний редактор *С. Г. Максимова*
Коректор *Л. Г. Бузіашвілі*
Оператор *О. І. Фуженко*
Комп'ютерна верстка *Т. М. Шевченко*

Підп. до друку 20.01.05. Формат 84 × 108/32. Папір газетний.
Друк. вис. Гарн. шкільна. Фіз. друк. арк. 9,25 + 0,5 вкл. на
офс. папері. Ум. друк. арк. 16,38. Ум. фарбо-відб. 16,70.
Обл.-вид. арк. 15,78. Тираж 5000 прим. Зам. 5—46.

Видавництво "Наукова думка"
Р. с. № 05417561 від 16.03.95
01601 Київ 1, вул. Терещенківська, 3.

ВАТ "Поліграфкнига"
03057 Київ 57, вул. Довженка, 3.

Василь
СИМОНЕНКО

Ти знаєш, що ти-
ЛЮДИНА

ISBN 966-00-0316-1

9 789660 003163 >